

INEE-OV REFERENTNI VODIČ
KROZ
VANJSKO FINANSIRANJE OBRAZOVANJA

Napomena o autorskim pravima

Ovaj izvještaj je pripremila Anne Quito, Academy for Educational Development

Sadržaj

Skraćenice	Error! Bookmark not defined.
Zahvala	Error! Bookmark not defined.
Uvod	Error! Bookmark not defined.
Kako je vodič organiziran.....	Error! Bookmark not defined.
Dio I. Kako donatori gledaju na finansiranje obrazovanja	12
A. Obrazovanje: Šta je potrebno finansirati?.....	Error! Bookmark not defined.
B. Kako donatori donose odluke o finansiranju obrazovanja? .	Error! Bookmark not defined.
C. Šta je "dobra donatorska praksa" u obrazovanju?..	Error! Bookmark not defined.
D. Šta otežava dobru donatorsku praksu?.....	Error! Bookmark not defined.
Dio II. Koje organizacije finansiraju i pružaju obrazovne usluge?	Error! Bookmark not defined.
Pregled	Error! Bookmark not defined.
A. Bilateralni donatori	Error! Bookmark not defined.
B. Multilateralni donatori	Error! Bookmark not defined.
C. Globalne inicijative u polju obrazovanja	Error! Bookmark not defined.
E. Donatori iz privatnog sektora	Error! Bookmark not defined.
F. Međunarodne i domaće nevladine organizacije	Error! Bookmark not defined.
G. Kako donatori rade zajedno	Error! Bookmark not defined.
Dio III. Mehanizmi finansiranja koji podržavaju obrazovanje	Error! Bookmark not defined.
Uvod: Definiranje mehanizama finansiranja	Error! Bookmark not defined.
A. Humanitarna pomoć–udruženi fondovi	47
B. Humanitarna pomoć–UN apeli	Error! Bookmark not defined.
C. Podrška projektima.....	Error! Bookmark not defined.
D. Podrška programima/udruženi fondovi.....	Error! Bookmark not defined.
E. Multidonatorski povjerenički fondovi.....	Error! Bookmark not defined.
F. Resorna podrška budžetu.....	Error! Bookmark not defined.
G. Opća podrška budžetu.....	Error! Bookmark not defined.
H. Smanjenje duga.....	Error! Bookmark not defined.
Aneks 1: Primjeri po zemljama	Error! Bookmark not defined.
Izgradnja kapaciteta: Ograničenja nedržavnih davalaca u Pakistanu	Error! Bookmark not defined.
Pružanje tehničke pomoći obrazovanju u Somaliji.....	Error! Bookmark not defined.
Problemi dobre donatorske prakse: Kambodža i rascjepkanost vanjskog finansiranja obrazovanja.....	Error! Bookmark not defined.
Nevladine organizacije i pružanje obrazovnih usluga u Afganistanu	Error! Bookmark not defined.
Iskustva Sudana sa zajedničkim humanitarnim fondom	Error! Bookmark not defined.
Podrška Svjetske banke projektima u Balučistanu, Pakistan.....	63
Podrška dijaspore nevladinim organizacijama u Somaliji	63
Udruženi fondovi za obrazovanje u Siera Leoneu	64
Udruženi fondovi za obrazovanje u Liberiji	64
Povjerenički fond za obnovu Afganistana	65

Resorna podrška budžetu u Ruandi	66
Opća podrška budžetu u Sjevernoj Africi	66
Smanjenje duga u Pakistanu	67
Aneks 2: Literatura i izvori za vanjsko finansiranje obrazovanja	68
Aneks 3: Vanjsko finansiranje obrazovanja—donatori i provedbene agencije	74
Glosar	

Polja

Polje 1. Agencije članice INEE-ove Radne grupe za obrazovanje i situacije nestabilnosti	xx
Polje 2. Definiranje “situacija nestabilnosti”	xx
Polje 3. Primjeri troškova obrazovnog sistema u situacijama nestabilnosti	xx
Polje 4. Kako donatori izabiru mehanizam za finansiranje	xx
Polje 5. Dobra donatorska praksa u obrazovanju	xx
Polje 6. Djelotvornost pomoći: Pariška deklaracija i Akcioni plan iz Accre	xx
Polje 7. Principi i dobra praksa za humanitarno donatorstvo	xx
Polje 8. Tehnička pomoć i izgradnja kapaciteta u obrazovanju	xx
Polje 9. Razlika između humanitarne i razvojne pomoći	xx
Polje 10. Uloge UN-a i Svjetske banke	xx
Polje 11. Nevladine organizacije i pružanje obrazovnih usluga	xx
Polje 12. Centralni fond za vanredne situacije	xx
Polje 13. Fondovi za vanredne situacije	xx
Polje 14. Zajednički humanitarni fondovi	xx
Polje 15. Blic apeli	xx
Polje 16. Proces konsolidiranih apela	xx

Tabele

Tabela 1. Donatorski mehanizmi finansiranja obrazovanja	xx
---	----

Slike

Slika 1. Prikaz mehanizama vanjskog finansiranja	xx
--	----

Skraćenice

CAP	Proces koordiniranih apela (UN Ured za koordinaciju humanitarnih poslova)
CERF	Centralni fond za vanredne situacije, Ujedinjene nacije
CF	Katalizatorski fond brze inicijative obrazovanje za sve
CHAP	Zajednički humanitarni akcioni plan
CHF	Zajednički humanitarni fond, Ujedinjene nacije
CSO	organizacija civilnog društva
DAC	Komitet za razvojnu pomoć Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj
EC	Evropska komisija
EFA FTI	Obrazovanje za sve, brza inicijativa
EPDF	Fond za razvoj obrazovnih programa EFA FTI-ja
ERF	Fond za vanredne situacije
ESP	sektorski plan za obrazovanje
EU	Evropska unija
GBS	opća podrška budžetu
HIPC	najzaduženije siromašne zemlje
IASC	Stalna međugencijska komisija
IMF	Međunarodni monetarni fond
INEE	Međugencijska mreža za obrazovanje u vanrednim situacijama
INGO	međunarodna nevladina organizacija
MDG	Milenijski razvojni ciljevi
MDTF	multidonatorski povjerenički fond
MOE	ministarstvo obrazovanja
NGO	nevladina organizacija
NSP	nedržavni pružatelj usluga
OCHA	Ured Ujedinjenih nacija za koordinaciju humanitarnih poslova
OECD	Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj
PAF	okvir za ocjenu uspješnosti
PIU	jedinica za provedbu projekta
PRSP	Strateški dokument o smanjenju siromaštva
SBS	resorna podrška budžetu
SWAp	sektorski pristup
TA	tehnička pomoć
UN	Ujedinjene nacije
UNDP	Razvijni program Ujedinjenih nacija
UNESCO	Organizacija Ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu
UNHC	Koordinator za humanitarnu pomoć Ujedinjenih nacija
UNICEF	Fond Ujedinjenih nacija za djecu

Zahvalnost

Međuagencijska mreža za obrazovanje u vanrednim situacijama (INEE) je otvorena, globalna mreža predstavnika nevladinih organizacija, UN agencija, donatorskih agencija, vlada, akademskih institucija, škola i ugroženog stanovništva koji rade zajedno unutar humanitarnog i razvojnog okvira, kako bi osigurali da svi ljudi imaju pravo na sigurno, kvalitetno obrazovanje u vanrednim situacijama i u periodu oporavka nakon krize.

Ovaj izvještaj je pripremila Peggy McInerny ispred INEE Radne grupe za obrazovanje i situacije nestabilnosti. Radna grupa je međuagencijski mehanizam koji koordinira različite inicijative i katalizira udruženo djelovanje na pitanjima obrazovanja i nestabilnosti. Osnovni ciljevi Radne grupe su da jača konsenzus o tome kako obrazovanje pomaže ublažiti situacije nestabilnosti, dok istovremeno osigurava jednak pristup za sve; da podržava razvoj djelotvornih kvalitetnih obrazovnih programa u nestabilnim okruženjima; i da podstiče razvoj alternativnih mehanizama kako bi se podržalo obrazovanje u nestabilnim okruženjima tokom prelaska sa humanitarne na razvojnu pomoć. Za više informacija o INEE i Radnoj grupi, posjetite <http://www.ineesite.org>.

Vodič je pripremljen na osnovu izvještaja pod nazivom „Appropriate and Effective Financing Modalities and Channels for Education in Fragile Situations“ kojeg su autorice Anne Thomson i Naureen Karachiwalle iz Oxford Policy Managementa napisale za potrebe Radne grupe za obrazovanje i situacije nestabilnosti, pod vodstvom Keitha Hinchliffa. Ova publikacija i drugi ključni izvori o finansiranju mogu se naći na <http://www.ineesite.org/financing>.

INEE želi da izrazi zahvalnost sljedećim članovima INEE-ove Radne grupe za obrazovanje i situacije nestabilnosti koji su pružili značajan doprinos, vodstvo i podršku pisanju i revidiranju ove publikacije: Koli Banik i Alberto Begué (Obrazovanje za sve brza inicijativa, EFA FTI); Peter Buckland and Joel Reyes (Svjetska banka); Julia Dicum (Kanadska agencija za međunarodni razvoj, CIDA); Sally Gear (Ured za međunarodni razvoj Vlade Velike Britanije, DFID); Jonathan Miller (CARE); Susy Ndaruhutse (CfBT Obrazovno povjerenstvo); Omnia Nour (Reach out to Asia, Qatar Foundation); Emily Oldmeadow (Evropska komisija, EC); Mary Joy Pigozzi (Akademija za razvoj obrazovanja, AED); Corien Sips and Joris Van Bommel (Ministarstvo vanjskih poslova Kraljevine Holandije); Ellen van Kalmthout (UNICEF); Rebecca Winthrop (Brookings institucija); dodatnu pomoć pri uređivanju pružio Justin W. Van Fleet (Univerzitet Maryland).

Ova publikacija je imala i značajnu korist od savjetodavno razvojnog procesa u kojem je učestvovalo i svoj doprinos dalo više od 25 pojedinaca. INEE želi da se zahvali i za doprinos ovih učesnika: Anda Adams (Brookings instit); Allison Anderson i Marian Hodgkin (INEE); Nancy Belhocine, Frances Cosstick, Andrea Khan i Sue Wiebe (CIDA); Peter Buckland (Svjetska banka); Bidemi Carroll (Međunarodni komitet za pomoć, IRC); Mailan Chiche, Catherine Dom i Stephen Lister (Mokoro Consulting); Jens Claussen (Nordic Consulting Group); Vigdis Cristofoli (Norveška agencija za razvojnu saradnju, NORAD); Andriy Dubovyk (Save the Children, UK), Mick Foster (Mick Foster Economics Limited); Blair Glencourse (Institut za državnu djelotvornost); Anne Houraye (Udruženje za razvoj obrazovanja u Africi, ADEA); Ellen Lange (NORAD); Charlotte Lattimer (Stalna međuagencijska komisija Grupa za

obrazovanje); Suezan Lee (Američka agencija za međunarodni razvoj, USAID); Jonathan Miller (CARE); Eluned Roberts-Schweitzer (Univerzitet Georgetown); Pauline Rose (EFA Globalni izvještaj, UNESCO); Caroline Schmidt (EFA FTI); i Aleesha Taylor (Institut otvoreno društvo, OSI).

INEE želi da se zahvali Svjetskoj banci, DFID, AED, Brookings instituciji, Ministarstvu vanjskih poslova Kraljevine Holandije i Vladi Norveške na finansijskim priložima za pripremu i izradu ovu publikacije. INEE želi da se zahvali i preko 25 agencija, fondacija i institucija koje su davale podršku mreži od njenog začeća. Kompletan spisak svih koji su pomogli naš rad je dostupan na INEE web stranici pod <http://www.ineesite.org/acknowledgements>.

Polje 1. Agencije članice INEE-ove Radne grupe za obrazovanje i situacije nestabilnosti

- Akademija za razvoj obrazovanja (AED)
- Australijska agencija za međunarodni razvoj (AusAID)
- CARE
- Kanadska agencija za međunarodni razvoj (CIDA)
- Centar za međunarodno obrazovanje Univerziteta u Massachusettsu
- Centar za univerzalno obrazovanje Brookings institucije
- CfBT Obrazovno povjerenstvo
- Ministarstvo vanjskih poslova Kraljevine Holandije
- Centar za razvoj obrazovanja (EDC)
- Evropska komisija (EC)
- Sekretarijat brze inicijative Obrazovanje za sve (EFA FTI)
- Njemačko društvo za tehničku saradnju (GTZ)
- Reach out to Asia (ROTA), Qatar Foundation
- Save the Children
- Ured za međunarodni razvoj Vlade Velike Britanije (DFID)
- UNESCO centar na Univerzitetu Ulster
- UNESCO
- UNICEF
- Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID)
- Svjetska banka

Za više informacija o Radnoj grupi kontaktirajte educationfragility@ineesite.org, i/ili posjetite www.ineesite.org/educationfragility.

Uvod

Vlade – bilo na nivou države, regije ili općine – predstavljaju ključ za razvoj jakog sistema obrazovanja. Osim za pružanja usluga, državne vlasti su odgovorne za pripremu i provođenje obrazovne politike, uspostavu standarda i izradu nastavnih planova i programa, razvoj obrazovnih institucija, određivanje prioriteta i ciljeva i praćenje napretka ka ovim ciljevima.

Ciljevi i uloga vlade u sektoru obrazovanja se razlikuju u zavisnosti od situacija koje utiču na njenu političku volju i na sposobnost da pruža usluge. Pružanje vanjskih finansiranih obrazovnih usluga u kriznim, postkriznim i situacijama u kojima postoji rizik od krize može biti od pomoći ne samo u smirivanju sukoba i izgradnji mira, nego može također potaći društvenu koheziju i ekonomski razvoj. Pored vraćanja osjećaja rutine nakon sukoba ili prirodne katastrofe, obrazovni sistemi također mogu pomoći izgradnju jakih, funkcionalnih država i time smanjiti njihovu nestabilnost.

INEE-ova Radna grupa za obrazovanje i situacije nestabilnosti je izradila ovaj Referentni vodič kao odgovor na zahtjeve obrazovnih stručnjaka da im se pruže lako dostupni opisi različitih tipova vanjske pomoći za obrazovanje, a naročito u skladu sa preporukama učesnika u INEE-ovom Okruglom stolu o izradi politike za finansiranje obrazovanja u nestabilnim državama održanom 2008. godine. **Njegova je svrha omogućiti domaćim donositeljima odluka u zemljama sa niskim dohotkom, uključujući one koje se nalaze u nestabilnoj situaciji, da bolje razumiju načine na koje donatori pružaju pomoć za obrazovanje, kako različiti mehanizmi finansiranja djeluju i zašto donatori odlučuju da koriste jedne mehanizme finansiranja umjesto drugih kako bi podržali obrazovanje.** Osim toga, za nadati se da će ova publikacija pomoći da se podigne nivo svijesti kod donositelja politika u oblasti obrazovanja vezano za vrste vanjske pomoći koja se koristi za popunjavanje praznina u finansiranju obrazovanja od strane domaćih institucija na terenu.

Za potrebe ove publikacije, izraz *mehanizmi finansiranja* se koristi za da opiše načine na koji donatori pružaju pomoć bilo multilateralnim agencijama, nevladinim organizacijama (NVO)¹, ili direktno partnerskim vladama. *Donator* je definiran kao vladina agencija ili organizacija koja donira humanitarnu i/ili razvojnu pomoć određenoj zemlji ili regionu. U ovoj publikaciji taj se izraz odnosi na širok spektar pružalaca vanjske pomoći i nije ograničen samo na bilateralne i multilateralne razvojne agencije.

Ovaj Vodič izrađen je iz perspektive donatora, sa namjerom da opiše postojeće mehanizme finansiranja. Njegova namjera nije da bude priručnik tipa „kako se radi“ koji će omogućiti vladama i njihovim ministarstvima obrazovanja da uspješnije podnose zahtjeve za pomoć ili da bolje pregovaraju o sadržaju takve pomoći. Također mu nije namjera da analizira različite mehanizme finansiranja tako što će ocjenjivati njihove dobre i loše strane u konkretnim situacijama. Druge publikacije koje se bave ovim pitanjima su navedene u Aneksu 2. Namjera ove publikacije je da pomogne domaćim donositeljima politika u oblasti obrazovanja da razumiju strukturu, ciljeve i ograničenja postojećih oblika donatorske pomoći, i time im olakša snalaženje u odnosima zemalja-donator.

¹ U cijelom tekstu se izraz NVO koristi istovremeno i za međunarodne i za domaće NVO.

Publikacija može biti interesantna i onima koji rade u NVO i drugim organizacijama civilnog društva, kao i članovima domaćih obrazovnih (donatorskih) grupa i njihovim partnerima u razvoju obrazovanja, zbog činjenice da im prošireno znanje o načinima na koje mehanizmi finansiranja djeluju može biti od pomoći u osiguranju veće odgovornosti vlada i donatora.

Za potrebe ove publikacije, *situacije nestabilnosti* će se definirati kao krizne, postkrizne i situacije u kojima postoji rizik od krize prouzrokovane sukobom, prirodnom katastrofom ili dovođenjem u pitanje legitimiteta vlade. U takvim situacijama, vlada obično na raspolaganju ima ograničena sredstva i nedostaju joj ili kapacitet ili volja, ili obadvoje, da djeluje. Kao rezultat toga vlada nije u mogućnosti da pruža osnovne javne usluge poput sigurnosti, zdravstvenih usluga i obrazovanja većini stanovništva ili na značajnim dijelovima državne teritorije.

Ova definicija se odnosi i na zemlje koje na raspolaganju imaju ograničen broj institucija i osoblja za rad na razvoju obrazovne politike i pružanje obrazovnih usluga; koje žive u uslovima u kojima se norme i institucije više ne poštuju i/ili se njihova nadležnost ne prihvata; i zemlje koje se bore sa izuzetno lošim ekonomskim uslovima. Također se odnosi na zemlje koje se mogu podvesti pod „predkonfliktnu“ situaciju u kojoj ubrzano pogoršanje društvenih, ekonomskih i političkih okolnosti može dovesti do otvorenih sukoba.²

² Definicija situacije nestabilnosti koju koristi Komitet za razvojnu pomoć Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD-DAC) naglašava nedostatak kapaciteta i spremnosti vlade da provodi ključne državne funkcije za dobrobit svih. Prema ovoj definiciji, nestabilnost nadilazi loše usluge i odnosi se također na sukob, kolaps države, gubitak kontrole nad teritorijom, ekstremnu političku nestabilnost, klijentelističke politike i represiju, ili uskraćivanje resursa podgrupama stanovništva. Prema DAC-u, organizirano nasilje, korupcija, siromaštvo, isključenost i loša vlast su sve uobičajene okolnosti i pokazatelji nestabilnosti. Vidi OECD. 2008. „Pružanje usluga u situacijama nestabilnosti: ključni pojmovi, nalazi i pouke“.

Polje 2. Definiranje „situacija nestabilnosti”

INEE-ova Radna grupa za obrazovanje i situacije nestabilnosti priznaje da upotreba pojmova „nestabilnost“, „nestabilne države“ i „situacije nestabilnosti“ može biti sporna. U ovoj publikaciji, pojam „situacije nestabilnosti“ se koristi iz dva razloga. Prvo, donatori ovaj pojam danas široko koriste. Drugo, pojam pokriva širok spektar okolnosti, uključujući zemlje sa niskim dohotkom u slabim državama, kao i krizne, postkrizne i situacije u kojima postoji rizik od krize prouzrokovane sukobom, prirodnom katastrofom ili gubitkom legitimiteta vlade.

Šta ovo znači? To može da znači da je vlada izgubila djelotvornu kontrolu nad svojom teritorijom ili dijelom svoga teritorija, i/ili legitimitet među stanovništvom, i/ili sposobnost da pruža osnovne usluge stanovništvu i/ili se suočava sa rizikom oružanog sukoba ili ekonomskog kolapsa – ili neka od kombinacija ovih okolnosti. U slučajevima prirodnih katastrofa, vlada može izgubiti sposobnost da pruža usluge zbog uništenih puteva, luka, mostova, komunikacijskih sistema i vladinih ureda. S druge strane, vlada može zadržati relativno dobru sposobnost da pruža osnovne usluge neposredno nakon prirodne katastrofe, a da bude nadvladana obimom humanitarnih usluga potrebnih nakon uragana, cunamija ili zemljotresa.

Zemlje i/ili regioni mogu ulaziti i izlaziti iz situacija nestabilnosti – nekad sasvim iznenada – iz različitih razloga. Keniju su, naprimjer, nakon dugog perioda stabilnog razvoja, iznenada zahvatili nestabilnost i nemiri nakon osporenih izbora u decembru 2007. U isto vrijeme, na krhkost zemalja i/ili regiona može uticati kombinacija sukoba i prirodnih katastrofa. U Ačeu, u Indoneziji, neprijateljstva između vlade i dugotrajnog separatističkog pokreta (Pokret za slobodni Ače, ili GAM) su kulminirala između 1989. i 1991. i 2001. i 2003, prije naleta cunamija u decembru 2004. Sukobi su odnijeli 170,000 života, raselili 500,000 ljudi i toj oblasti prouzrokovali štetu koja je procijenjena na 4,9 milijarde dolara. Sjedinjene Države su se našle u situaciji nestabilnosti nakon udara uragana Katrina 2005. godine. Taj događaj je otkrio iznenađujući nedostatak vladinih kapaciteta za rješavanje krize izazvane prirodnom opasnošću.

Situacije nestabilnosti se također mogu odnositi samo na dio zemlje. U Ugandi, naprimjer, tokom devedesetih godina prošlog vijeka, jug zemlje je bio relativno stabilan dok je sjever bio zahvaćen ratom između vladinih snaga i Božje vojske otpora. Situacije nestabilnosti mogu prevladati u različitim dijelovima zemlje iz različitih razloga. U Afganistanu, na primjer, neke regije su nestabilne zbog sigurnosnih izazova povezanih sa pobunom talibana, neke zbog slabih vladinih kapaciteta i rasprostranjene korupcije, a neke zbog osjetljivosti na prirodne opasnosti.

KAKO JE VODIČ ORGANIZIRAN

Prvi dio Vodiča („Kako donatori gledaju na finansiranje obrazovanja“) pomaže čitaocima da razumiju kako donatori gledaju na potrebe za finansiranjem u sektoru obrazovanja i mehanizme finansiranja koje oni koriste u različitim situacijama. U suštini, donatorska pomoć se može podijeliti u dvije kategorije – humanitarna pomoć i razvojna pomoć. Humanitarna pomoć se uglavnom koristi tokom krize, dok se kombinacija humanitarne i razvojne pomoći koristi tokom razdoblja oporavka i rekonstrukcije koje dolazi nakon krize. Dio I je osmišljen tako da pomogne čitaocima da bolje razumiju kako donatori koriste vanjsku pomoć da pomognu sektor obrazovanja, spektar različitih učesnika³ koji pružaju pomoć za obrazovanje, i strategije koje donatori koriste kada odabiru kako da finansiraju obrazovanje.

Dio II Vodiča („Koje organizacije finansiraju i pružaju obrazovne usluge?“) definiše različite organizacije koje finansiraju obrazovanje (donatore) i pružaju obrazovne usluge (pružatelji usluga, kao što su međunarodne i domaće NVO). Također daje pregled kako donatori rade zajedno, kako na međunarodnom nivou tako i na nivou zemlje.

Dio III („Mehanizmi finansiranja koji podržavaju obrazovanje“) daje sažetak osnovnih odlika svake od glavnih vrsta mehanizama finansiranja obrazovanja. Gdje je to bilo dostupno, uvrštene

³ Uključujući bilateralne i multilateralne agencije, međunarodne i domaće NVO i fondacije iz privatnog sektora.

su i analize slučajeva. Dio II je osmišljen tako da objasni razlike između različitih mehanizama finansiranja, kako djeluju i zašto se donatori odlučuju da ih koriste.

Konačno, aneksi pružaju korisne dodatne informacije zainteresiranim čitaocima, dok glosar daje objašnjenja brojnih pojmova korištenih u tekstu. Aneks 1 daje kratke primjere iz različitih zemalja o odabiru i primjeni mehanizama finansiranja. Aneks 2 nudi spisak dodatne literature i izvora o vanjskom finansiranju obrazovanja, posebno u situacijama nestabilnosti; Aneks 3 donosi spisak različitih organizacija (donatora i provedbenih agencija) koje se bave finansiranjem i pružanjem obrazovnih usluga u zemljama sa niskim dohotkom. (Imajte na umu da popis u Aneksu 3 nije cjelovit; namjera mu je da da ilustrativan prikaz različitih učesnika, uključujući donatore i provedbene agencije, koji imaju veze sa vanjskim finansiranjem obrazovanja. INEE žali zbog bilo kakvih propusta koji su mogli rezultirati nenamjernim izostavljanjem neke od organizacija iz ovog aneksa).

Dio I. Kako donatori gledaju na finansiranje obrazovanja

- A. Obrazovanje: Šta je potrebno finansirati? xx
- B. Kako donatori donose odluke o finansiranju obrazovanja? xx
- C. Šta je „dobra donatorska praksa” u obrazovanju? xx
- D. Šta otežava dobru donatorsku praksu? xx

A. OBRAZOVANJE: ŠTA JE POTREBNO FINANSIRATI?

Vanjski donatori smatraju da je obrazovanje ključna djelatnost i ulažu napore da zadovolje najhitnije potrebe obrazovanja u zemljama sa niskim dohotkom, a pri tome stalno imaju u vidu dogoročni cilj da pomognu partnerskoj vladi da izgradi uspješan, efikasan i nepristrasan sistem državnog obrazovanja. Kako je istaknuto u Uvodu, osiguranje kontinuiteta obrazovnih usluga ne samo da može smanjiti rizik od sukoba, nego i pomoći izgradnju mira i, konačno, pokrenuti ekonomski rast i pomoći da se izgrade stabilne države.⁴

Rastuća svijest o potrebi da se istovremeno pruži pomoć u obrazovanju i podrška procesima izgradnje države u zemljama sa niskim dohotkom, bez obzira na njihovu situaciju, vodi do jednog novog shvatanja obrazovanja. Po tom shvatanju, obrazovanje je sredstvo kojim se smanjuje nestabilnost putem razvoja širokog spektra vještina, sposobnosti i sistema potrebnih da se stvore samoodržive i funkcionalne države, koje mogu da se natječu u globalnoj ekonomiji.

Prema ovakvom shvatanju, obrazovni sistemi moraju biti u mogućnosti da, pored osnovnog obrazovanja, ponude i obuku u raznim vještinama, poput stolarstva, zidarstva, građevinarstva, računovodstva, revizije i informatičke tehnologije. U najnestabilnijim situacijama, obrazovni sistemi moraju pomoći generaciji mladih ljudi, a i odraslima koji su propustili priliku za obrazovanje, da razviju tehničke i netehničke vještine kako bi mogli funkcionirati u društvu, što signalizira potrebu za podršku razvoju osnovnog, stručnog i visokog obrazovanja u takvim situacijama.

Potrebe obrazovanja

Obrazovanje, uključujući i obrazovanje u situacijama nestabilnosti, podrazumijeva raznolik spektar usluga i aktivnosti koje zavise od stanja u obrazovnom sektoru – u osnovi, od sposobnosti vlade i njenih partnera da finansiraju i upravljaju državnim obrazovnim sistemom. Obrazovne potrebe u ovakvim situacijama su raznolike, međutim vlade nemaju snažne institucije i sisteme koji su potrebni da se pruže obrazovne usluge. Škole koje su uspjele da funkcioniraju u ovakvim okolnostima se suočavaju sa izazovima poput neadekvatnih prostorija, nedostatka obuka za nastavnike i lošom snabdjevenosti, što naglašava potrebu za poboljšanjem kvaliteta obrazovanja i povećanjem upisa (odnosno, proširenjem „pristupa“ tako što će obrazovanje postati dostupno svoj djeci).

Donatori urade početnu procjenu potreba da odrede vrste obrazovnih aktivnosti i s njima povezanih troškova neophodnih u određenoj zemlji ili situaciji nestabilnosti. Kako se uslovi mijenjaju (na primjer, kada zemlja prođe kroz tranziciju od humanitarne pomoći do razvojne pomoći, ili od neformalnih do formalnih školskih aktivnosti), mijenjaju se i obrazovne potrebe. Periodični izvještaji – koji se češće rade u krizama koje se brzo mijenjaju – su neophodni kako bi se procijenile promjene i kako bi se odredio način da se integriraju nove usluge u postojeće programe.

⁴ U tom smislu, obrazovanje nije samo ključni dio razvoja, nego i „dividenda mira“. Vidi: Peter Buckland. 2005. *Reshaping the Future: Education and Postconflict Reconstruction*. Svjetska banka.

Obrazovne potrebe mogu da se razlikuju u akutnim krizama i u situacijama neposredno nakon konflikta. U takvim situacijama, potrebno je da se odmah odgovori na probleme izazvane krizom, raseljavanjem ili sukobom, i da se, po potrebi, stvore privremene mogućnosti školovanja. Mogu biti potrebni i dodatni nastavni planovi i programi koji će isticati izazove posttraumatskog stresa, razdvajanja i raseljavanja.⁵

Među obrazovne aktivnosti koje često zahtijevaju neki oblik vanjskog finansiranja spadaju:

- formalno osnovno i srednje obrazovanje
- rekreativne aktivnosti za djecu koje štite njihovo blagostanje (na primjer, mjesta gdje učenici mogu sami osmisliti aktivnosti kao i uključiti se u strukturirane aktivnosti koje podržavaju odrasli)
- dodatni planovi i programi koji promoviraju psihološku podršku i zaštitu ili pružaju obuku u životnim vještinama (naprimjer, svijest o minama, reproduktivno zdravlje, obrazovanje o miru)
- usluge vezane za razvoj u ranom djetinjstvu (ECD), koje obično nude centri bazirani u zajednicama, a u koje spadaju ishrana, zdravlje i kognitivni i motorički stimulusi, u svrhu promocije zdravog razvoja male djece i njihovog prelaska u osnovne škole
- programi školske prehrane koji omogućavaju obroke u školama, obogaćivanje mikronutrijenata, odstranjivanje crijevnih parazita i/ili obroci koji se nose kući (ovakvi omjeri također imaju nutritivne prednosti i mogu uticati na pohađanje nastave i uspjeh u učenju)
- omladinske aktivnosti koje pomažu učenicima da lakše podnesu prelazak iz osnovne u srednju školu i koje pružaju mogućnosti zaposlenja (na primjer, stručna obuka, časovi pismenosti i razvoj vodstva)
- alternativni obrazovni programi, poput programa ubrzanog učenja (koji zgusnu tradicionalne planove i programe u kraće vremenske periode); programi povezivanja (koji reintegriraju učenike u formalni sistem obrazovanja); programi učenja na daljinu i istureni školski centri (koji omogućavaju učenicima da se nastave školovati bez obzira na raseljenost ili sigurnosne probleme)
- programi opismenjavanja odraslih koji uključuju članove zajednice u cjeloživotno učenje
- komisije školske uprave i udruženja roditelja i nastavnika koja grade obrazovanje u vlasništvu zajednice i uključuju lokalno stanovništvo u odlučivanje u lokalnim školama
- aktivnosti za smanjenje rizika od krizne situacije koje priprema nastavnike i učenike za vanredne situacije, uključujući i razumijevanje lokalnih opasnosti i sigurnosnih procedura

Rekurentni i osnovni troškovi državnog obrazovnog sistema (vidi Polje 3) variraju po regionima i zemljama, zavisno od toga koliko efikasno zemlje koriste sredstva za obrazovanje, od državnih pravila koja se tiču veličine razreda i plata nastavnika, te od cijene građevinskog materijala i radnika na izgradnji učionica. Posebne potrebe u zemljama sa niskim dohotkom podrazumijevaju i uključivanje najmarginaliziranijih učenika u proces osnovnog obrazovanja, zapošljavanje i

⁵ Nakon iznenadne vanredne okolnosti, Grupa za obrazovanje IASC će izvršiti brzu procjenu potreba (za opis ove grupe vidi [stranu XX](#)).

obuku dovoljnog broja nastavnika, izgradnju dovoljnog broja učionica i proširivanje pristupa nižem srednjem obrazovanju svim učenicima sa završenom osnovnom školom.

Više informacija o potrebama obrazovanja i aktivnostima u vanrednim situacijama i u dugotrajnim konfliktnim situacijama, čitalac može da sazna u INEE-ovim Minimalnim standardima obrazovanja: pripremljenost, intervencija, oporavak (vidi Polje 5, web sajt INEE na www.ineesite.org).

Polje 3. Primjeri troškova obrazovnog sistema u situacijama nestabilnosti

Osnovni troškovi

- Rehabilitacija i obnova/izgradnja obuhvata izgradnju i obnovu privremenih i trajnih objekata, uključujući namještaj, zahode i opskrbu vodom,
- Reforma i/ili razvoj planova i programa može biti neophodna u slučajevima kada je obrazovni sistem zastario ili nije prikladan učeničkoj populaciji.
- Obezbeđivanje materijala za nastavnike i učila za učionice, uključujući udžbenike, priručnike za nastavnike, table, olovke i papir. Zalihe ovih materijala mogu biti nedovoljne, tako da se često trebaju obezbeđivati nove zalihe kako bi se djeca zadržala u školi.
- Angažiranje i obuka nastavnika je često veliki osnovni trošak. I dosadašnji i novi nastavnici se moraju identificirati i obučiti da (ponovo) usmjere svoje aktivnosti u vanrednim situacijama.

Rekurentni troškovi

- Programi transfera gotovine smanjuju finansijski teret porodicama i tako povećavaju mogućnost maloj djeci da se školuju.
- Plate nastavnika su obično najveći dio svakog obrazovnog budžeta i ključne su u motivaciji nastavnika. Dodatne stimulacije za nastavnike mogu ih ohrabriti da rade u udaljenim i nepriviligiranim područjima.
- Upravljanje i održavanje prostorija produžava život škola i obrazovnih prostora i može smanjiti potrebu za skupljom obnovom.

Izvori: Women's Refugee Commission. 2004. "Global Survey of Education and Emergencies", Save the Children. 2008. "Delivering Education of Children in Emergencies: A Key Building Block for the Future", UNESCO. 2010. EFA Global Monitoring Report: Reaching the Marginalized.

B. KAKO DONATORI DONOSE ODLUKE O FINANSIRANJU OBRAZOVANJA?

Ciljevi donatora u obrazovanju

U mnogim zemljama sa niskim dohotkom, uključujući i one u situacijama nestabilnosti, donatori su razapeti između dva osnovna cilja kada finansiraju intervencije u obrazovanju:

- osiguranje kontinuiteta obrazovnih usluga, i
- izgradnja kapaciteta vlade da obezbijedi te usluge.

Za donatore je treći veliki obrazovni cilj da

- podrže razvoj obrazovne politike; u zemljama gdje ovaj proces doslovno ne postoji, potreban je dug period izgradnje kapaciteta, uključujući i pomoć osoblju ministarstva obrazovanja (MOE) da stekne vještine i znanje u razvijanju državnog zakona o obrazovanju i državne obrazovne politike.

Kako bi podržali te ciljeve, donatori često financiraju aktivnosti poput:

- plata za nastavnike (kratkoročna strategija osposobljavanja škola);
- zapošljavanje i podrška nastavnicima;
- izgradnja kapaciteta vlade u obrazovnom sektoru; i
- rad sa nedržavim pružateljima usluga (NSP) koji su uspostavili mreže škola u nekoj zemlji ili regiji.

Polje 4. Kako donatori izabiru mehanizam za finansiranje

Bez obzira na situaciju u zemlji, donator mora odlučiti 1) šta će finansirati (na primjer, projekt, program, resorni ili državni budžet); 2) na koji će način proširiti podršku (odnosno, da li će finansirati ili pružiti nenovčanu podršku i usluge); 3) koji će specifični mehanizam finansiranja koristiti (na primjer, podrška projektu, podrška programu, podrška budžetu); i 4) kako će koordinirati svoju podršku sa drugim donatorima (na primjer, kroz dodatne mehanizme, poput udruženog finansiranja, uključujući i multidonatorske povjereničke fondove (MDTFs)).

Općenito, kada izabire mehanizme finansiranja za podršku obrazovanju u nekoj zemlji, donator razmatra niz pitanja, uključujući i:

Obrazovne potrebe

- status obuka i stalni profesionalni razvoj nastavnika
- izazovi u procesu zaposlenja, plaćanja i zadržavanja nastavnika;
- dostupnosti materijala za nastavnike i učenike, uključujući udžbenike i priručnike za nastavnike
- moguća potreba revidiranja formata i/ili planova i programa obrazovnog sistema

Kapacitet vlade

- sposobnost vlade da ponudi uslugu ili paket usluga, osigura ispravno korištenje fondova i da podnosi izvještaje o tome
- razvoj kapaciteta vladinih ministarstava (na primjer, kapacitet da kreiraju politiku, da osmišljavaju i nadgledaju programe), uključujući sredstva koja su potrebna ministarstvu obrazovanja da razvije državni sektorski plan za obrazovanje i planove i programe
- raspoloživost školske infrastrukture (odnosno, učionica, školskog namještaja, vodovoda i sanitarija), uključujući i moguću potrebu za izgradnjom, obnovom ili popravkom takve infrastrukture

Kapacitet zajednice

- relativni kapacitet i sredstva školskih zajednica (odnosno, nivo aktivnosti kolektiva koji osnažuju zajednice i udruženja nastavnika i roditelja)
- iskustvo zajednice sa školarinama

Usmjerenje

- osigurati da određena sredstva dođu do nivoa škola
- odrediti da li postoje grupe sa posebnim obrazovnim potrebama (na primjer, djevojčice, bivši učesnici u oružanim sukobima, nezaposlena omladina, pripadnici manjina, djeca iz udaljenih krajeva, itd.)

Efikasnost pomoći

- koordinacija sa drugim donatorima
- uklapanje sa politikom vlade i sistemima, čak i ako će se ti sistemi tek razviti (na primjer, podrška školama koje vode nedržavni pružatelji usluga, ali uz osiguranje da će takve škole, njihovi planovi i programi i standardi biti u skladu sa državnim standardima ili da su one spremne da private nadležnost državnog ministarstva obrazovanja)

Strategija donatora: diversifikacija rizika

Sa stanovišta donatora, nesigurnost je dominantna briga u mnogim zemljama sa niskim dohotkom, što znači da nije sigurno da li:

- vlada posjeduje političku volju da postigne određene obrazovne ciljeve;
- vlada ima obučeno osoblje i potrebne administrativne sisteme da razvije obrazovnu politiku; odredi standarde; dodijeli sredstva ministarstvima, provincijalnim vladama i školama; i da upravlja i prati i vladinim i donatorskim sredstvima;

- nedržavni pružatelji usluga – odnosno međunarodne i lokalne nevladine organizacije, privatna preduzeća i fondacije – imaju spremno osoblje i sisteme da obezbijede obrazovne usluge na terenu; i/ili
- postoji rizik nestabilnosti, odnosno, da politička situacija može prerasti u konflikt.

Obzirom na ove faktore nesigurnosti, donatori uglavnom podržavaju obrazovanje u zemljama sa niskim dohotkom, uključujući i one u situacijama nestabilnosti, kroz niz mehanizama za finansiranje i putem provedbenih organizacija. Ova strategija omogućava diversifikaciju rizika od neuspjeha obrazovnih portfolija. Negativni aspekt ove strategije je da može doći do povećanja troškova intervencije, iz razloga što treba upravljati većim brojem i raznovrsnijim mehanizmima. Još jedan razlog što donatori kombiniraju mehanizme je što često žele istovremeno da obezbijede obrazovne usluge siromašnim i ranjivim kategorijama, i da razviju sposobnosti vlade, koristeći različite mehanizme da podrže svaki cilj.

Osnovni mehanizmi finansiranja koje donatori koriste da podrže obrazovanje su:

- humanitarni udruženi fondovi
- humanitarni apeli
- podrška projektima
- podrška programima/udruženi fondovi
- multidonatorski povjerenički fondovi (MDTFs)
- resorna podrška budžetu
- opća podrška budžetu
- smanjenje duga

Ovi su mehanizmi rezimirani ispod, u Tabeli 1, a svaki je mehanizam detaljno opisan u Dijelu III.

Tabela 1. Donatorski mehanizmi finansiranja obrazovanja

<i>Tip finansiranja</i>	<i>Mehanizam finansiranja</i>
Humanitarna pomoć	<p>Humanitarni udruženi fondovi: Humanitarna pomoć za neku zemlju ili regiju koju donira nekoliko bilateralnih ili multilateralnih donatora (moguće i pojedinci ili privatna preduzeća) dodjeljuje se kako bi se pomoglo trenutno vanredno stanje, prevencija ili rane aktivnosti oporavka, te da se popune praznine u finansiranju. Ovaj mehanizam finansira agencije Ujedinjenih nacija, te međunarodne i domaće nevladine organizacije; u nekim slučajevima, nevladine organizacije se finansiraju putem organizacija Ujedinjenih nacija. Ovaj se mehanizam koristi da se obezbijedi kratkoročna humanitarna pomoć.</p>
	<p>Humanitarni apel: Ovo je mehanizam prikupljanja sredstava osmišljen da se privuku prilozima više bilateralnih i multilateralnih donatora za hitnu humanitarnu pomoć nekoj zemlji ili regiji. Apeli se koriste da se podrže humanitarne aktivnosti ili neposredno nakon vanredne situacije ili tokom dugotrajne krize. Sredstva se prosjeđuju direktno provedbenim agencijama (agencijama Ujedinjenih nacija, međunarodnim i domaćim NVO), kako bi se podržali dogovoreni planovi rada i/ili projekti. Donatori koriste apele da planiraju, provedu i nadgledaju zajedničke aktivnosti za dugoročnu humanitarnu pomoć.</p>

	<p>Podrška projektima:</p> <p>Finansiraje određenih projekata u nekoj zemlji ili regiji kroz humanitarni apel ili humanitarni udruženi fond. Tokom humanitarne krize, bilateralni donatori, multilateralni donatori ili nedržavni akteri (naprimjer, nevladine organizacije, privatni fondovi, vjerske organizacije, preduzeća, pojedinci i dijaspora) često finansiraju projekte. Ovi donatori upravljaju isplatom i nadgledaju nadzor i ocjenu fondova bilo direktno, ili kroz jedinice za provedbu projekta (PIU), ili putem treće strane koja djeluje kao provoditelj (naprimjer, nevladine organizacije).</p>
<p>Razvojna pomoć</p>	<p>Podrška projektima:</p> <p>Razvojna pomoć koju obezbjeđuju za posebne projekte u nekoj zemlji ili regionu bilateralni, multilateralni ili nedržavni akteri (naprimjer, nevladine organizacije, privatne fondacije, vjerske organizacije, preduzeća, pojedinci i dijaspora). Podrška projektima je najčešći vid vanjske pomoći zemljama sa niskim dohotkom, posebno među bilateralnim donatorima.</p>
	<p>Podrška programima:</p> <p>Donatorsko finansiranje koje podržava određeni resorni program i često se shvata kao korak prema resornoj podršci budžetu. Podrška programima može funkcionirati unutar vladinog okvira ili van njega, a može obuhvatati i aktere civilnog društva.</p>
	<p>Udruženo finansiranje:</p> <p>Finansiranje niza donatora koje se može koristiti za podršku humanitarnim akcionim planovima, nekom projektu, programu, sektoru ili državnom budžetu.</p> <p>Globalno partnerstvo za obrazovanje multilateralnih i bilateralnih donatora koje se provodi na nivou neke zemlje. <i>Obrazovanje za sve brza inicijativa</i> (EFA FTI) je primjer udruženog finansiranja. Ono nudi podršku zemljama sa niskim dohotkom koje žele da postignu univerzalno osnovno obrazovanje do 2015, na bazi razvoja sektorskog plana za obrazovanje kojeg prihvati lokalna donatorska grupa. EFA FTI koristi dva mehanizma finansiranja: Fond za razvoj obrazovnih programa (EPDF) i Katalizatorski fond (CF). Na kraju 2010, oba će se fonda ujediniti u jedan, EFA njedinstveni fond, koji će pružati podršku zemljama partnerima u procesu razvoja kapaciteta, politika i analiza, kao i u provedbi sektorskog plana.</p>

Tip finansiranja	Mehanizam finansiranja
Razvojna pomoć, nastavak	<p>Multidonatorski povjerenički fondovi (MDTF): Multidonatorski povjerenički fond, kao tip udruženog fonda, prikuplja sredstva od niza donatora i raspoređuje ih kroz različite kanale, uključujući i podršku budžetu i finansiranje projekata. Multidonatorskim povjereničkim fondovima često upravlja Svjetska banka, ali i organizacija Ujedinjenih nacija, bilateralni donator ili privatna fondacija. Ovi fondovi direktno sarađuju sa partnerskim vladama; raspoređivanje sredstava je uslovljeno fiducijarnim standardima i nivoom uspješnosti.</p>
	<p>Resorna podrška budžetu (SBS): Bilateralni i multilateralni donatori – bilo odvojeno ili udruženo – obezbjeđuju finansiranje budžeta vlade putem državnog trezora, kako bi podržali državni razvoj ili reformsku politiku. Sredstvima upravlja javni sistem finansijskog poslovanja zemlje partnera.</p>
	<p>Opća podrška budžetu (GBS): Bilateralni i multilateralni donatori – bilo posebno ili udruženo – finansiraju budžet vlade putem državnog trezora, kako bi podržali državni razvoj ili reformsku politiku. Sredstvima upravlja javni sistem finansijskog poslovanja zemlje partnera. Isplate se uglavnom baziraju na dogovorenim uslovima naznačenim u okviru za mjerenje uspješnosti ili Strategiji za smanjenje siromaštva (PRSP) određene zemlje. Opća podrška budžetu stimulira donatora koristi vladine sisteme i podrži prioritete koje odredi vlada (uklapanje). Donatori međusobno koordiniraju aktivnosti u slučajevima kada udruženo finansiraju opću podršku budžetu.</p>
	<p>Smanjenje duga: Smanjenje duga ima za cilj da oslobodi sredstva zemlje dužnika u svrhu razvoja. Donatori koriste smanjenje duga da preusmjere sredstva vlade na područja koja smatraju prioritetnim, poput ispunjavanje ciljeva <i>Obrazovanja za sve</i> i Milenijskih razvojnih ciljeva (MDG) za obrazovanje.</p>

C. ŠTA JE „DOBRA DONATORSKA PRAKSA” U OBRAZOVANJU?

Vlade – bilo na nivou države, regije ili općine – predstavljaju ključ za razvoj jakog sistema obrazovanja. Osim za pružanja usluga, državne vlasti su odgovorne za pripremu i provođenje obrazovne politike, uspostavu standarda i izradu nastavnih planova i programa, razvoj obrazovnih institucija, određivanje prioriteta i ciljeva i praćenje napretka ka ovim ciljevima.

Čak i kad se ne suočavaju sa kriznim situacijama ili nedostatkom adekvatnih kapaciteta, mnoge vlade zemalja sa niskim dohotkom moraju raditi sa nedržavnim pružateljima usluga, privatnim sektorom, lokalnim zajednicama, pa čak i sa domaćinstvima kako bi dostigli ambiciozne ciljeve *Obrazovanja za sve* i Milenijskih razvojnih ciljeva koji se odnose na obrazovanje. Ovo znači da vlade u mnogim zemljama sa niskim dohotkom imaju odgovornost da u obrazovnom sektoru određuju standarde, definiraju zahtjeve i upravljaju različitim državnim i nedržavnim pružateljima obrazovnih usluga.

Kako bi dostavili međunarodnu pomoć obrazovanju koja je istovremeno djelotvorna i efikasna donatori u konačnici moraju dostaviti pomoć koja odgovara prioritetima partnerske vlade i dostaviti je kroz ministarstva i agencije partnerske vlade. U isto vrijeme, donatori moraju usklađivati svoje aktivnosti kako bi izbjegli dupliciranje napora i preopterećenje partnerske vlade obavezama izvještavanja. Donatori obično ova dva procesa nazivaju uklapanje i usklađivanje. Uklapanje i usklađivanje su dva ključna principa Pariške deklaracije o djelotvornosti pomoći iz 2005 i Akcionog plana iz Accre usvojenog 2008. (vidi Polje 6).

Ciljevi vlade i njena uloga u sektoru obrazovanja će se razlikovati zavisno od njene političke spremnosti i sposobnosti da pruža usluge. U idealnim okolnostima, donatori i partnerske vlade dogovore prioritete u sektoru obrazovanja i vanjska pomoć se kanališe kroz ministarstvo obrazovanja, urede za obrazovanje na nižim nivoima vlasti i obrazovne institucije, uključujući institute za obuku nastavnika i škole.

Međutim, u mnogim zemljama sa niskim dohotkom, naročito u onim koje se nalaze u nestabilnoj situaciji, vlada može biti u nemogućnosti da pruža obrazovne usluge dijelovima zemlje ili većini stanovništva. U takvim okolnostima, za uspješno pružanje pomoći je neophodno da donatori usklade svoje napore na pružanju obrazovnih usluga i da izgrađuju kapacitete partnerske vlade kako bi vremenom i ona bila u stanju da pruža te usluge. Često ova dva cilja moraju slijediti jedan za drugim, naročito u situacijama neposredno nakon krize, kada donatori najčešće direktno pružaju ključne usluge i/ili putem multilateralnih razvojnih agencija i međunarodnih NVO. INEE Minimalni standardi obrazovanja mogu biti smjernica za donatorsko finansiranje obrazovanja u situacijama nestabilnosti (vidi Polje 5). Ovi principi dobrog humanitarnog donatorstva su navedeni u Polju 7.

Općenito, što je složenija struktura pomoći u zemlji, to je teže vladi – koja bi trebala biti na vrhu bilo kojeg koordinacijskog mehanizma – da prati sveukupnu pomoć koja dolazi u određeni sektor, a kamoli u cijelu zemlju. Ovo naročito može biti slučaj u složenim post-kriznim situacijama gdje je nivo potrebne vanjske pomoći izrazito visok, kako kratkoročno tako i srednjoročno. Partnerska vlada suočava se sa ogromnim izazovima u obnovi svojih ovlasti i ureda, dok su sigurnosni uslovi i dalje neizvjesni.⁶

Kako bi partnerska vlada pristupila dugoročnijem i opsežnijem finansiranju obrazovanja, mora stalno izgrađivati sve veće kapacitete. To jest, mora razvijati vještine, infrastrukturu i procese za naplatu poreza, upravljanje finansijskim isplatama i praćenje troškova (odnosno sistem upravljanja finansijama); razviti državnu obrazovnu politiku i plan, uključujući usvajanje standarda i propisa; finansirati i popuniti osobljem ministarstva obrazovanja i finansija; uspostaviti redovne kanale komunikacije između centralnih i područnih obrazovnih vlasti; finansirati i upravljati školama koje su u funkciji. U konačnici, za djelotvornost pomoći neophodno je da donatori koriste mehanizme finansiranja koji izgrađuju institucije, osoblje i

⁶ U Afganistanu, na primjer, sam broj donatora u zemlji, nivo pomoći koji se dostavljao i potreba da se usluge pruže što je brže moguće, doveo je do toga da je vladi postalo nemoguće da prati svu vanjsku pomoć. Kao rezultat toga, nejasno je kako je potrošena skoro trećina pomoći pružene od 2001 (Waldman, M. 2008. "Falling Short: Aid Effectiveness in Afghanistan." ACBAR Advocacy Series).

infrastrukturu partnerske vlade za razvijanje i provođenje državne obrazovne politike i usluga. Vrijeme kada se takvi mehanizmi koriste varira od zemlje do zemlje i od situacije do situacije.

Polje 5. Dobra donatorska praksa u obrazovanju

„Minimalni standardi obrazovanja: pripremljenost, intervencija, oporavak “ pružaju smjernice za dobru praksu u pružanju obrazovanja i donatori i partnerske vlade ga mogu koristiti kao osnovu za politiku, planiranje i finansiranje. Minimalni standardi su organizirani u pet oblasti:

Temeljni standardi

Učešće zajednice

Učešće: Članovi zajednice učestvuju aktivno, transparentno i bez diskriminacije u analizi, planiranju, osmišljavanju, provedbi, nadgledanju i ocjeni reakcija na polju obrazovanja.

Resursi: Resursi zajednice su identificirani, mobilizirani i koriste se za provedbu mogućnosti učenja prilagođenih uzrastu.

Koordinacija

Koordinacija: Koordinacijski mehanizmi za obrazovanje su uspostavljeni i podržavaju aktere koji rade na osiguravanju pristupa obrazovanju i kontinuiteta kvalitetnog obrazovanja.

Analiza

Procjena: Pravovremene procjene obrazovanja u vanrednim situacijama se provode na holistički i transparentan način uz sudjelovanje svih zainteresiranih strana.

Strategije za reakcije: Strategije za reakcije na polju inkluzivnog obrazovanja uključuju jasan opis konteksta, prepreka za pravo na obrazovanje i strategija za prevladavanje tih prepreka.

Nadgledanje: Provodi se redovno nadgledanje reakcija na polju obrazovanja i potreba za učenjem pogođenog stanovništva u skladu sa njihovim razvojem.

Ocjena: Sistematično i nepristrasno ocjenjivanje poboljšava reakcije na polju obrazovanja i unapređuje odgovornost.

Pristup i okruženje za učenje

Jednak pristup: Svi imaju pristup kvalitetnim i relevantnim mogućnostima za učenje.

Zaštita i dobrobit: Okruženja za učenje su sigurna i pouzdana, i promoviraju zaštitu i psihosocijalnu dobrobit učenika, nastavnika i drugog obrazovnog osoblja.

Objekti i usluge: Obrazovni objekti promoviraju sigurnost i dobrobit učenika, nastavnika i drugog obrazovnog osoblja i povezani su sa zdravljem, ishranom, psihosocijalnim i zaštitnim uslugama.

Izvođenje nastave i učenje

Nastavni planovi i programi: Kulturološko, društveno i lingvistički relevantni nastavni planovi i programi se koriste za pružanje formalnog i neformalnog obrazovanja ovisno o konkretnom kontekstu i potrebama učenika.

Obuka, profesionalni razvoj i podrška: Nastavnici i drugo obrazovno osoblje prolaze periodičnu, relevantnu i strukturiranu obuku u skladu sa potrebama i okolnostima.

Podučavanje i procesi učenja: Podučavanje i procesi učenja su usmjereni na učenika, otvoreni za sudjelovanje i inkluzivni.

Procjena ishoda učenja: Odgovarajuće metode se koriste za procjenu i potvrdu ishoda učenja.

Nastavnici i drugo obrazovno osoblje

Zapošljavanje i odabir: Dovoljan broj odgovarajuće kvalificiranih nastavnika i drugog obrazovnog osoblja se zapošljava kroz otvoren i transparentan proces zasnovan na kriterijima odabira koji odražavaju različitost i jednakost.

Usvi rada: Nastavnici i drugo obrazovno osoblje rade u skladu sa jasno definiranim uslovima rada i za to primaju adekvatnu naknadu.

Podrška i nadzor: Mehanizmi podrške i nadzora za nastavnike i drugo obrazovno osoblje uspješno funkcioniraju.

Obrazovna politika

Utvrđivanje zakona i politike: Obrazovne vlasti određuju prioritete koji se odnose na kontinuitet i obnovu obrazovanja, uključujući besplatan i inkluzivan pristup školovanju.

Planiranje i provedba: Obrazovne aktivnosti uzimaju u obzir međunarodne i domaće politike, zakone, standarde i planove i obrazovne potrebe pogođenog stanovništva..

Izvor: INEE. 2010. „Minimalni standardi obrazovanja: pripremljenost, intervencija, oporavak “.

Polje 6. Djelotvornost pomoći: Pariška deklaracija i Akcionog plana iz Accre

Od 2000. godine, niz bitnih zbivanja vezano za strukturu međunarodne pomoći uticao je na to kako se razvojna pomoć pruža zemljama sa niskim dohotkom i na kontekst unutar kojeg se ona nudi i prima. OECD-DAC je predvodio dijalog sa ciljem poboljšanja toka pomoći, a to je rezultiralo Pariškom deklaracijom o djelotvornoj pomoći iz 2005. i Akcionim planom iz Accre potpisanog 2008.

Pariška deklaracija je utvrdila pet principa koje bi razvojni partneri i zemlje primatelji trebalo da ugrade u razvojne intervencije financirane od strane donatora:

- **domaće vlasništvo:** uključivanje partnerskih vlada u osmišljavanje, provođenje i nadgledanje svih projekata i programa koje financiraju donatori
- **uklapanje prema vladinim prioritetima i sistemima:** projekti koje financiraju donatori bi trebali u najvećoj mogućoj mjeri podržavati prioritete partnerske vlade; koristiti njene administrativne sisteme, kao što su ministarstva i sistemi fiskalnog upravljanja; a, u obrazovanju, pridržavati se domaćih obrazovnih standarda i prakse.
- **usklađivanje napora donatora:** donatori treba da izbjegavaju udvostručavanje napora, da rade na kreiranju zajedničke strategije i pripremi zajedničkih zahtjeva za izvještavanje za partnersku vladu.
- **upravljanje usmjereno ka rezultatima:** donatori i partnerske vlade treba da prate napredovanje finansiranih projekata kako bi osigurali da ispunjavaju navedene ciljeve
- **međusobna odgovornost:** uloge donatora i partnerskih vlada trebaju biti jasno definirane, a obe strane trebaju biti odgovorne za svoje nadležnosti

Tri godine kasnije, na Trećem forumu na visokom nivou o djelotvornosti pomoći održanom u Accri, u Gani, ponovo je potvrđena podrška Pariškoj deklaraciji i preuzeta obaveza da se produbi angažman donatora. Slijedom toga, Akcioni plan iz Accre iz 2008. dao je obavezu donatorima da ostvaruju slijedeće ciljeve kada pružaju razvojnu pomoć:

- **predvidljivost:** donatori trebaju osigurati da će se obećana pomoć za određeni sektor ili program nastaviti pružati
- **korištenje domaćih sistema:** donatori trebaju učiniti sve u njihovoj moći da se financiranje i implementacija provodi kroz ministarstva partnerske vlade, kao i da se pridržavaju domaćih standarda obrazovnog sistema i prakse
- **uslovljenost zasnovana na razvojnim ciljevima zemlje:** uslovi za oslobađanje donatorskih sredstava trebaju biti zasnovani na ispunjavanju razvojnih ciljeva i ciljeva za smanjenje siromaštva partnerskih vlada, na način kako je to dogovoreno sa donatorima
- **otvaranje pomoći:** donatori bi trebali ukloniti zahtjeve da njihova sredstva budu utrošena na robu, tehničku pomoć i usluge iz donatorske zemlje

Akcioni plan iz Accre također je prepoznao postojanje različitih razvojnih partnera koji sada rade u zemljama sa niskim dohotkom i potrebu da se sa njima bliže sarađuje.

Akcioni plan se također oslanja na OECD-DAC „Principe za dobar međunarodni angažman u nestabilnim državama i situacijama“ koji ohrabruju donatore da:

- **uzimaju kontekst kao polazište za intervencije u nestabilnim situacijama:** da osmišljavaju intervencije na osnovu pouzdanih političkih analiza konkretnih uslova nestabilnosti u datoj zemlji
- **osiguraju da donatorske aktivnosti „ne nanose štetu“:** da ne financiraju intervencije koje mogu prouzročiti negativne posljedice, poput stvaranja podjela unutar društva ili pogoršanje korupcije
- **im glavni cilj bude izgradnja države:** donatori bi trebali tražiti da vlada istovremeno polaže račune narodu i da razvija sposobnosti zaposlenika, organizacija i institucija neophodnih za vođenje djelotvorne vlade
- **određuju prioritete u prevenciji:** donatori trebaju brzo djelovati kako bi smanjili rizik sukoba i/ili pogoršanja društvenih i sigurnosnih uslova i trebaju izbjegavati „brza rješenja“ tako što će se baviti stvarnim razlozima nestabilnosti
- **prepoznaju veze između političkih, sigurnosnih i razvojnih ciljeva:** donatori moraju prepoznati višedimenzionalne izazove koje donose situacije nestabilnosti i kratkoročno biti spremni na kompromise između političkih, sigurnosnih i razvojnih ciljeva

- **promoviraju nediskriminaciju kao osnovu za inkluzivna i stabilna društva:** donatori trebaju predvidjeti mjere za promoviranje sudjelovanja žena, mladih i manjina u pružanju neophodnih usluga
- **uklapaju sa domaćim prioritetima na različite načine i u različitim kontekstima:** donatori treba da uključe partnersku vladu na svakom nivou na kojem je ona u stanju da sudjeluje u donatorskom projektu, dok istovremeno radi na izgradnji njene sposobnosti da vlada; kada funkcionalna vlada ne postoji, donatori se prilikom izrade projekata trebaju konsultirati sa brojnim zajednicama, organizacijama i društvenim i ekonomskim grupama
- **dogovaraju o praktičnim mehanizmima koordinacije između međunarodnih aktera:** donatori bi trebali raditi zajedno sa domaćim akterima na pripremi zajedničke analize izazova i prioriteta
- **djeluju brzo... ali ostanu angažirani dovoljno dugo kako bi dali mogućnost uspjehu:** donatori moraju biti dovoljno fleksibilni kako bi iskoristili ukazane prilike i odgovorili na mijenjanja situacije, ali također bi trebali ostati angažirani dovoljno dugo kako bi izgradili kapacitete
- **izbjegavaju stvaranja džepova isključenosti:** da ne stvaraju situacije u kojima su određene grupe ili regije isključene iz državnih usluga ili usluga koje finansiraju donatori

Polje 7. Principi i dobra praksa za humanitarno donatorstvo

Zemlje donatori, UN agencije, nevladine organizacije i Međunarodni pokret Crvenog krsta i Crvenog polumjeseca okupili su se na sastanku u Štokholmu u junu 2003. kako bi podržali sljedeće principe i dobre prakse humanitarnog donatorstva. Za više informacija posjetite website <http://www.goodhumanitariandonorship.org/background.asp>.

Ciljevi i definicija humanitarnog djelovanja

1. Ciljevi humanitarnog djelovanja su spasiti živote, umanjiti patnju i sačuvati ljudsko dostojanstvo tokom i neposredno nakon kriza koje je prouzrokovao čovjek ili prirodnih katastrofa, kao i spriječiti i ojačati spremnost za slučaj pojave takvih situacija .
2. Humanitarno djelovanje se treba rukovoditi humanitarnim principima *humanosti*, što znači davanje primata spašavanju ljudskih života i umanjenju patnje gdje god da se to dešava; *nepristrasnost*, što znači djelovanje isključivo na osnovu potrebe; *neutralnost*, što znači da humanitarno djelovanje ne smije favorizirati ni jednu stranu u oružanom sukobu ili nekom drugom sporu gdje se takvo djelovanje sprovodi; i *nezavisnost*, što znači autonomiju humanitarnih ciljeva od političkih, ekonomskih, vojnih i drugih ciljeva koje bilo koji akter može imati vezano za područja gdje se provodi humanitarno djelovanje.
3. Humanitarno djelovanje uključuje zaštitu civila i onih koji više ne učestvuju u neprijateljstvima, snabdijevanje hranom, vodom, higijenskim sredstvima, kao i pružanje skloništa, zdravstvenih usluga i drugih stavki kako bi se pomoglo pogođenom stanovništvu i olakšao povratak normalnom životu.

Opći principi

4. Poštuj i promoviraj provedbu međunarodnog humanitarnog prava, prava o izbjeglicama i ljudskih prava.
5. Ističući primarnu odgovornost država za žrtve humanitarnih vanrednih situacija unutar njihovih granica, teži pružanju fleksibilnog i pravovremenog finansiranja na osnovu kolektivne obaveze da se izađe u susret humanitarnim potrebama.
6. Dodjeljuj novčana sredstva za humanitarnu pomoć u razmjeru sa potrebama i na osnovu procjene potreba.
7. Traži od provedbenih humanitarnih organizacija da osiguraju u najvećoj mogućoj mjeri, adekvatno sudjelovanje korisnika u izradi, provedbi, nadgledanju i ocjeni humanitarnih reakcija.
8. Jačaj kapacitete pogođenih zemalja i lokalnih zajednica na polju sprječavanja, pripremljenosti, olakšavanja i reagiranja na humanitarne krize kako bi se osiguralo da vlade i lokalne zajednice bolje izvršavaju svoje obaveze i uspješno usklađuju aktivnosti sa humanitarnim partnerima.
9. Pružaj humanitarnu pomoć na način koji će podržavati oporavak i dugoročni razvoj, težeći da osiguraš pomoć, gdje je to adekvatno, za održavanje i povratak održivog življenja i prelazak sa humanitarne pomoći na aktivnosti oporavka i razvoja.
10. Podržavaj i promoviraj središnju i jedinstvenu ulogu UN u pružanju vodstva i usklađivanju međunarodnog humanitarnog djelovanja, posebnu ulogu Međunarodnog komiteta Crvenog krsta, kao i važnu ulogu UN, Međunarodnog pokreta Crveni krst i Crveni polumjesec i NVO u provedbi humanitarnog djelovanja.

Dobre prakse u donatorskom finansiranju, upravljanju i odgovornosti

(a) Finansiranje

11. Nastoj da osiguraš da finansiranje humanitarnog djelovanja u novim krizama nema štetni učinak na ispunjavanje obaveza u postojećim krizama.

12. Prepoznajući potrebu za dinamičnim i fleksibilnim odgovorom na mijenjajuće potrebe u humanitarnim krizama, nastoj da osiguraš predvidivost i fleksibilnost u finansiranju UN agencija, fondova i programa i dugih ključnih humanitarnih organizacija.
13. Podvlačeći važnost transparentnog i strateškog određivanja prioriteta i finansijskog planiranja od strane provedbenih agencija, ispitaj mogućnosti smanjenja, ili povećanja fleksibilnosti, izdvajanja i uvođenja dugoročnijih aranžmana finansiranja.
14. Odgovorno daj doprinos, na osnovu principa podjele tereta, UN Konsolidiranim međuagencijskim apelima i apelima Međunarodnog pokreta Crvenog krsta i Crvenog polumjeseca, te aktivno podržavaj formuliranje Zajedničkih humanitarnih akcijskih planova (CHAP) kao osnovnog instrumenta za strateško planiranje, određivanje prioriteta i usklađivanje u složenim vanrednim situacijama.

(b) Promoviranje standarda i jačanje provedbe

15. Zahtijevaj da se provedbene humanitarne organizacije u potpunosti pridržavaju dobre prakse i da su posvećene promoviranju odgovornosti, djelotvornosti i efikasnosti u provođenju humanitarnog djelovanja.
16. Promoviraj upotrebu smjernica i principa Stalne međuagencijske komisije koji se odnose na humanitarne aktivnosti, Vodećih principa interne raseljenosti i Kodeksa ponašanja za Međunarodni pokret Crvenog krsta i Crvenog polumjeseca i NVO prilikom pružanja pomoći u kriznim situacijama iz 1994.
17. Održavaj neophodan nivo spremnosti kako bi pružio pomoć provođenju humanitarnog djelovanja, uključujući omogućavanje sigurnog humanitarnog pristupa.
18. Podržavaj mehanizme planiranja za nepredviđene okolnosti humanitarnih organizacija, uključujući raspodjelu sredstava kako bi se ojačali kapaciteti za intervenciju .
19. Potvrdi primarnu poziciju civilnih organizacija u provedbi humanitarnih djelovanja, naročito u područjima pogođenim oružanim sukobom. Kada se vojni kapaciteti i sredstva koriste da bi se podržalo provođenje humanitarnog djelovanja, osiguraj da se to radi u skladu sa međunarodnim humanitarnim pravom i humanitarnim principima i da se poštuje vodeća uloga humanitarnih organizacija.
20. Podržavaj primjenu Smjernica o upotrebi sredstava vojske i civilne zaštite prilikom pružanja pomoći u kriznim situacijama iz 1994 i Smjernice o upotrebi sredstava vojske i civilne zaštite kako bi se podržale humanitarne aktivnosti UN u složenim vanrednim situacijama iz 2003.

(c) Učenje i odgovornost

21. Podržavaj inicijative učenja i odgovornosti za djelotvorno i efikasno provođenje humanitarnog djelovanja.
22. Potstiči redovne ocjene međunarodnih reakcija na humanitarne krize, uključujući ocjenu uspješnosti donatora.
23. Osiguraj visok stepen tačnosti, pravovremenosti i transparentnosti u donatorskom izvještavanju o zvaničnom izdvajanju za humanitarnu pomoć, i potstiči razvoj standardiziranih formata za takvo izvještavanje.

D. ŠTA OTEŽAVA DOBRU DONATORSKU PRAKSU?

Iako se donatori trude da postignu standarde dobre prakse opisane u prethodnom poglavlju, suočavaju se sa izazovima koji se nalaze i na strani partnerske vlade i na strani donatora.

Izazovi sa kojima se suočavaju partnerske vlade

Problemi kapaciteta. Izazovi sa kojima se suočavaju partnerske vlade se uglavnom tiču onoga što donatori nazivaju „kapacitet“ – sposobnost vlade da efikasno vodi svoj obrazovni sistem. Mnoge vlade u zemljama sa niskim dohotkom, uključujući i one u situacijama nestabilnosti, nemaju funkcionalna ministarstva i obučeno osoblje (posebno u ministarstvima obrazovanja i finansija) koje bi moglo da razvije obrazovnu politiku, da upravlja i vodi evidenciju o korištenju vladinih i donatorskih sredstava i da upravlja nevladinim organizacijama koje pružaju obrazovne usluge. Vlade često nemaju ni prihode kojima bi pokrili državni budžet (posebno plate državnih službenika), uključujući i budžet obrazovnog sektora koji bi bio dovoljan da pokrije milenijske razvojne ciljeve koji se tiču obrazovanja.

Sam izazov pružanja osnovnih usluga u okruženju gdje infrastruktura i institucije vlade više ne postoje ili su u velikoj mjeri oštećeni, mogu učiniti pružanje pomoći kroz lokalne sisteme vlade u kratkom vremenskom periodu gotovo nemogućim. To znači da cjelokupno finansiranje obrazovanja može teći mimo struktura vlade, u slučajevima kada su one još u rasulu. Na primjer, finansiranje može biti usmjereno direktno na NVO koje vode nedržavne škole u nestabilnim područjima određene zemlje.

Donator može oslabiti sposobnost partnerske vlade da vodi sopstvenu obrazovnu politiku i obrazovni sistem tako što će ignorirati potrebu za izgradnjom države i usmjeriti pomoć za obrazovanje na nevladine organizacije na duže vrijeme.⁷ Mnoge se negativne posljedice korištenja nedržavnih pružatelja usluga mogu izbjeći ako se osigura da oni, u najvećoj mogućoj mjeri, poštuju standarde i prakse obrazovnog sistema u postkriznim situacijama. Donatori ovakav proces nazivaju „uklapanje u sjeni“. Ovaj uslov u velikoj mjeri olakšava kasniji prelazak nedržavnih škola pod upravu vlade i prihvatanje vladinih standarda.

Izazovi sa kojima se suočavaju donatori

⁷ Krajem 2009, OECD – DAC je istakao ove probleme i dao preporuke o procedurama donatorskog finansiranja i mehanizmima u situacijama nestabilnosti. Vidi International Network on Conflict and Fragility (INCAF), 2009, “RD4: OECD-DAC Framing Paper on Transition Financing Procedures and Mechanisms,” Draft (decembar), Financing and Aid Architecture Task Team Meeting, decembar 15–16, 2009, OECD, Pariz, 4–5 i 9.

Ograničenja raspoloživih mehanizama finansiranja. Donatori mogu biti ograničeni u izboru mehanizama finansiranja, bilo zbog svog mandata ili važećeg državnog zakonodavstva.

Politički faktori. Diplomatski odnosi mogu uticati na način na koji se pomoć obezbjeđuje, dok količinu donatorske pomoći čine potpuno nepredvidivom, posebno kada je u pitanju robna pomoć, tehnička pomoć i usluge iz zemlje samog donatora. Odabrani mehanizam za isporuku pomoći se može i promijeniti, u zavisnosti od razvoja političke situacije. U nekim slučajevima, donatori se ne slažu sa politikom određene vlade ili mogu pokušati da postignu neki cilj kojeg vlada ne smatra prioritetom, poput pružanja mogućnosti obrazovanja manjinama i djevojčicama.

Donatori mogu i izbjeći određene mehanizme kako se ne bi pomislilo da podržavaju vladu koja nema legitimitet ili koja ne može garantirati pravilno korištenje sredstava, ili zato što se ne slažu sa prioritetima koje je vlada definirala u svojim obrazovnim programima (na primjer, davanje prednosti investiranja u visoko obrazovanje nad upisom i završavanjem osnovnih škola). S druge strane, donatori često odluče da prošire bilateralnu pomoć, kao što je resorna podrška budžetu, kako bi vidno podržali način na koji vlada postavlja prioritete i upravlja svojim sistemom obrazovanja.

Odgovornost za korištenje sredstava. Donatori humanitarne i razvojne pomoći su također ograničeni u izboru jer odgovaraju drugim zainteresiranim stranama za korištenje sredstava – bilo građanima ili, ako je u pitanju privatni sektor, dioničarima. To ima za posljedicu da donatori često usmjeravaju sredstva prema provedbenim agencijama – poput jedinica za provedbu projekta (PIU) ili međunarodnih nevladinih organizacija (INGO) – koje mogu u najmanju ruku voditi evidenciju i biti odgovorni za finansijsku pomoć, a mogu i biti podvrgnuti nezavisnoj kontroli. Rigorozna kontrola finansijskih sredstava je jedan od razloga što donatore privlače multidonatorski povjerenički fondovi.

U slučajevima kada vladini sistemi provode projekte i programe, donatori brinu o olakšavanju postupaka nabavke, mehanizmima izvještavanja i pravilnoj upotrebi sredstava.

Obaveza izvještavanja više donatora. Nažalost, još uvijek je praksa u mnogim zemljama da ministarstva moraju podnositi izvještaje svakom donatoru pojedinačno putem različitih formata – to stvara velike „transakcijske troškove“ za ministarstva bez dovoljnog kapaciteta.

Teškoće u obezbjeđivanju transakcijskog finansiranja. Tokom prelaska sa humanitarne na drugi vid pomoći, partnerska vlada počinje da nadgleda i/ili upravlja obrazovnim aktivnostima koje su se do tada odvijale mimo vladinih kanala. Tokom ovog perioda, partnerske vlade i donatori moraju riješiti probleme poput:

- uključivanja nedržavnih škola u državni sistem, a da se pri tome zadrže nastavnici i drugi pružatelji usluga (na primjer, često nastaje problem kada se

nastavnicima koji postanu državni uposlenici smanje plate i kada im se promijene uslovi rada);⁸

- uskađivanja planova i programa i standarda nedržavnih i državnih škola; i
- osiguranje redovnog finansiranja svih škola.

Međutim, donatorima je uglavnom teško da koordiniraju finansiranje obrazovanja tokom tranzicije sa postkrizne situacije (ili situacije u kojoj vlada ima ograničenu sposobnost da upravlja svojim obrazovnim sistemom) na situaciju u kojoj je vlada već obnovila dovoljan broj resursa i sistema da preuzme odgovornost za obrazovni sistem. Za donatore, neki od ključnih izazova ovakve tranzicije su:

- strogi sektori za „humanitarnu“ i „razvojnu“ pomoć, koji slijede zasebna pravila i kojima često upravljaju različiti ogranci iste donatorske agencije;
- manjak jasne odgovornosti za finansiranje u tranzicijskim situacijama;
- nemogućnost da se pruži vrsta pomoći koja odgovara situaciji na terenu u periodu tranzicije, u kojem je neophodno istovremeno i koordinirano finansiranje humanitarnih, tranzicijskih (uključujući i sigurnosne) i razvojnih aktivnosti;
- učestala praksa da se zaobilaze strukture vlade u humanitarnoj pomoći dok se razvojna pomoć uglavnom bazira na saradivanju sa i putem vlada;
- tendencija donatora da, koristeći oba tipa finansiranja, podržavaju identične aktivnosti iz političkih razloga, na primjer, da dodjeljuju „neutralnu“ humanitarnu pomoć umjesto razvojne pomoći, kako bi izbjegli podržavanje „neprihvatljivih“ režima⁹.

Kada strukture i procesi finansiranja i upravljanja državnim obrazovnim sistemom ojačaju, donatori često izaberu mehanizme dugoročnog finansiranja, poput združenog finansiranja ili resornu ili opću podršku budžetu. Kako će se vidjeti u ovoj publikaciji, ne postoje jasno definirana pravila kada će se koristiti resorna ili opća podrška budžetu. Ovi su se mehanizmi, na primjer, koristili u osjetljivim situacijama, u zavisnosti od prioriteta i kapaciteta raznih donatora i aktera u obrazovanju u određenima zemljama, poput Ruande ili Siera Leonea. Međutim, i u stabilnim i u nestabilnim uslovima moraju postojati jaki i pouzdani sistemi finansijskog poslovanja kako bi se bilo koji od ova dva mehanizma koristio.

⁸ Vidi INEE Guidance on Teacher Compensation u <http://www.ineesite.org/index.php/post/teachercomp/>

⁹ INCAF 2009. “RD4: OECD-DAC Framing Paper.” pp. 4–5 i 9.

Polje 8. Tehnička pomoć i izgradnja kapaciteta u obrazovanju

Tehnička pomoć (TA) podrazumijeva da bilateralni ili multilateralni donator pruža znanje i usluge nekoj vladi, često putem jedinica za provedbu projekta (PIU) ili provedbenih partnera, poput međunarodnih nevladinih organizacija ili privatnog konsultanta. Tehnička pomoć se financira kroz doslovno sve tipove mehanizama za finansiranje.

U sektoru obrazovanja, tehnička pomoć se najčešće koristi za izgradnju kapaciteta: za jačanje administrativnih institucija obrazovnog sistema neke zemlje (na primjer, ministarstva obrazovanja, regionalni i opštinski obrazovni uredi); jačanje vještina vladinih stručnjaka za obrazovanje (na primjer, u kreiranju politike, planiranju, finansijskom poslovanju, nadgledanju, ocjenjivanju i upravljanju školama); i za unapređenje obuke i metodičkog pristupa nastavnika. Tehnička pomoć se pruža putem osoblja koje pruža političke i tehničke savjete, te organizira obuke i pruža mogućnosti učenja za radnike u vladi i nastavnike, ili putem direktnih usluga (na primjer, informacionog sistema za upravljanje obrazovanjem).

Jedna od dilema u pružanju tehničke pomoći je izbjegavanje "popunjavanja praznina", odnosno, ispunjavanje neposredne potrebe bez da se izgradi kapacitet partnerske vlade. Primjer toga je korištenje vanjskih konsultanata za potrebe osmišljavanja obrazovnog projekta, umjesto da se ministarstvo obrazovanja osposobi da uradi taj zadatak. Preporuka u novijoj publikaciji ETF/INEE/GTZa je da se izgradnja kapaciteta za obrazovne sisteme u nesigurnim situacijama treba usmjeriti na razvoj širokih organizacionih i institucionalnih sfera obrazovnog sistema neke zemlje – na izgradnju jedinstva i povjerenja u cjelokupan sistem. Na taj način bi se tehnička pomoć usmjerila na razvijanje veće učinkovitosti ministarstava obrazovanja, institucionalnih kultura koje podržavaju efikasne obrazovne sisteme i na obuku osoblja ministarstva iz osnovnih vještina, poput pisanje izvještaja, upotreba računara, računovodstveno i finansijsko poslovanje i metode za provedbu decentraliziranih sistema.^a

^a Davies, L. 2009. "Capacity Development for Education Systems in Fragile Contexts" European Training Foundation(ETF)/INEE/GTZ.

Polje 9. Razlika između humanitarne i razvojne pomoći

Mnogi profesionalci u polju međunarodnog razvoja zagovaraju da se prestane praviti razlika između "humanitarne" i "razvojne" pomoći, iz razloga što je prioritetni cilj razvitak funkcionalne države, bez obzira na situaciju u određenoj zemlji. Međutim, činjenica je da su ove dvije široke kategorije ključne za način na koji će vanjski donatori pružiti pomoć zemljama sa niskim dohotkom.

U situacijama akutne krize, bilo da je ona nastala usljed neke prirodne katastrofe ili iznenadnog izbijanja sukoba, neophodna je humanitarna ili kratkoročna pomoć, koja uglavnom traje između tri mjeseca do godinu dana. Međutim, dugoročnija humanitarna pomoć više nije neuobičajena; ova vrsta pomoći se ponekad pruža i niz godina, kao što je slučaj sa Afganistanom i Zapadnom obalom i Gazom. Sredstva za obrazovanje u kriznim situacijama uglavnom dolaze iz humanitarne pomoći. U toj fazi krize, uspostavljanje obrazovnih usluga ponovo daje smisao rutine i stabilnosti u društvu. Također svodi na najmanju moguću mjeru prekide u školovanju djece i pruža mjesto (u školama ili privremenim mjestima za školovanje) gdje djeca mogu koristiti i ostale bitne usluge, poput skloništa, hrane, vode, sanitarnih prostorija i raspodjele zaliha.

Historijski posmatrano, izazov mehanizama humanitarne pomoći je bio taj što obrazovanje nije postavljeno kao prioritet spašavanja života. Međutim, ova se situacija sada mijenja i obrazovanje sve više postaje prioritet prilikom određivanja ključnih potreba u svrhu humanitarnih apela i udruženih fondova (o podacima o IASC grupi za obrazovanje vidi pp. XX). U zemljama u kojima su se prije izbijanja krize primjenjivali dugoročni mehanizmi finansiranja, moguće je okupiti postojeće donatorske grupe i tražiti način da se ti mehanizmi privremeno iskoriste za obrazovanje. Međutim, ukoliko kriza iznenada izbije, više je vjerovatno da će se ti mehanizmi privremeno zalediti.

U mnogim slučajevima, tokom faze oporavka, može se desiti da partnerska vlada nema dovoljno sredstava da finansijski podrži sve škole koje su ranije direktno finansirali vanjski izvori. Ovaj je izazov također prisutan u mnogim zemljama sa niskim dohotkom gdje su u velikoj mjeri prisutni nedržavni

pružatelji usluga u polju obrazovanja, poput crkava i privatnih finansijera. Štaviše, u periodu obnove, donatori često traže priliku da izgrade bolje škole i postojećim dobrim sistemima pridružuju najbolju međunarodnu praksu, poput školske uprave. U takvim slučajevima, obrazovne vlasti moraju nadgledati i/ili rukovoditi tim školama.

Bez obzira na to da li donatorske agencije i zemlje pružaju humanitarnu ili dugoročnu razvojnu pomoć, sve je jasnije da je neophodno da one usvoje srednjeročni ili dugoročni plan finansiranja, a budu fleksibilne i izvrše prelazak iz kratkoročne u srednjeročnu pomoć. Neophodni su uslovi finansiranja sa dovoljno rezervnih elemenata, kako bi donatori mogli preusmjeriti sredstva i navesti potrebne promjene čim situacija nestabilnosti bude prelazila ka oporavku, obnovi i razvoju, a to se često dešava u cik-cak maniru. Kako bi što bolje savladali ovu tranziciju, nekoliko je donatora razvilo posebne pristupe, poput programa Evropske komisije "Povezivanje pomoći i oporavka do razvoja". Međutim, u sektoru obrazovanja, uobičajena je praksa je da se koristi kombinacija humanitarne pomoći i dugoročne razvojnih mehanizama dugoročniji razvojni mehanizmi u ranoj fazi oporavka.

Dio II. Koje organizacije financiraju i pružaju obrazovne usluge?

Pregled	XX
A. Bilateralni donatori	XX
B. Multilateralni donatori	XX
C. Globalne inicijative u polju obrazovanja	XX
E. Donatori iz privatnog sektora	XX
F. Međunarodne i domaće nevladine organizacije	XX
G. Kako donatori rade zajedno	XX

PREGLED

Široki spektar organizacija finansira i pruža obrazovne usluge u zemljama sa niskim dohotkom, uključujući one koje se nalaze u situaciji nestabilnosti. Neke su jednostavno donatori koji osiguravaju finansijska sredstva. Neke su istovremeno donatori i pružatelji usluga, dakle osiguravaju finansijska sredstva i pružaju usluge unutar zemlje. Također imamo one koje samo pružaju usluge; ove iz posljednje grupe se nekad nazivaju provedbeni partneri ili agenti. Organizacije mogu igrati različite uloge u različitim kontekstima. U tekstu koji slijedi opisane su organizacije iz perspektive donatora. U ovaj spektar institucija spadaju:

- prije svega, državne i lokalne vlade u datoj zemlji (za opis uloge partnerskih vlada vidi odjeljak C, Dio I)
- bilateralni donatori (odnosno pojedinačne zemlje i/ili njihove međunarodne razvojne agencije)
- multilateralni donatori, uključujući multilateralne razvojne agencije kao što su Ujedinjene nacije (UN) i s njom povezane agencije, naročito UNICEF i UNESCO; Evropska unija; i razvojne banke kao što je Svjetska banka
- globalne obrazovne inicijative, kao što su EFA FTI i Grupa za obrazovanje Stalne međuagencijske komisije
- donatori iz privatnog sektora, uključujući globalne fondacije, vjerske organizacije, lokalna preduzeća i pojedince, kao i dijasporu
- međunarodne nevladine organizacije, uključujući one kojima je specijalnost pružanje humanitarne pomoći
- domaće nevladine organizacije i druge organizacije civilnog društva

U Aneksu 3 nalazi se spisak ovih učesnika.

A. BILATERALNI DONATORI

Bilateralni donatori su pojedinačne zemlje koje osiguravaju finansijska sredstva kroz ministarstvo, ambasadu, bilateralnu razvojnu agenciju ili ovlaštenu provedbenu agenciju ili agencije. Takvi donatori osiguravaju finansijska sredstva ili direktno partnerskim vladama, koje onda rukovode srodnim programima i projektima, ili indirektno putem upravljačkih/provedbenih posrednika (na primjer, jedinice za upravljanje projektima, multilateralne agencije, privatna i neprofitna preduzeća, NVO). Neposredno nakon vanredne situacije, većina bilateralnih donatora će dostaviti humanitarnu pomoć putem poznatih međunarodnih mehanizama – obično je to kampanja organizirana od strane jedne od UN agencija ili uhodanih međunarodnih nevladinih organizacija.

U nevanrednim situacijama, bilateralni donatori po pravilu igraju neposredniju ulogu u upravljanju finansijskim sredstvima, a u nekim okolnostima i u pružanju tehničke pomoći. Ako donatori imaju ambasadu ili ured razvojne agencije u zemlji, rukovoditelj projekta će najvjerojatnije biti određen za pojedinačne projekte, a svaki od njih će biti odgovoran da osigura da se izvještavanja odvijaju onako kako je to predviđeno

odgovarajućim projektnim ugovorima; rukovoditelj projekta također može obavljati funkciju tehničke podrške (odnosno pružati tehničku podršku onima uključenim u projekt). U drugim slučajevima, glavni ured može pružati tehničku podršku. Razvojno osoblje u ambasadama zemlje donatora često preuzima aktivnu ulogu u formuliranju pomoći i programa u zemlji, kao i u obavljanju ocjenjivanja. Kada donatori pružaju finansijska sredstva direktno vladi, ovo osoblje može blisko sarađivati sa svojim kolegama u vladinim ministarstvima.

Pored efikasnog pružanja pomoći, prioritete bilateralnih donatora često određuju konkretna vanjskopolitička pitanja, prioriteti i strategije, uključujući pružanje podrške globalnim inicijativama kao što su Milenijski razvojni ciljevi (MDG) i Obrazovanje za sve - Brza inicijativa (EFA FTI). Bilateralni donatori svoju pomoć također često usmjeravaju prema konkretno definiranim područjima (na primjer, opismenjavanje djevojčica ili programi stručnog osposobljavanja za nezaposlene mlade radnike). Takva ciljana područja pomoći, zajedno sa odgovarajućim zahtjevima primatelja, mogu biti rezultat uticaja samog bilateralnog donatora, njegove provedbene agencije ili ogranka vlade koji finansira tu agenciju.

B. MULTILATERALNI DONATORI

Multilateralne donatore stvara i finansira nekoliko zemalja kako bi zajedno podržale humanitarne i/ili razvojne ciljeve. Njihove upravne odbore sačinjavaju predstavnici vlada finansijera i/ili zemalja „članica“ u kojima se finansiraju razvojne aktivnosti. Ove agencije imaju značajan uticaj na svjetskom i na nivou zemalja pojedinačno zbog svoje stručnosti, dobro uhodanim uredima po zemljama, transparentnim fiducijarnim rukovodstvom i dugogodišnjeg iskustva u radu i sa zemljama pojedinačno i sa regijama.

Multilateralne agencije koje igraju najveću ulogu u zemljama sa niskim dohotkom – uključujući i one u situacijama – su UN organizacije, Evropska komisija i razvojne banke.¹⁰

Ujedinjene nacije, a u manjoj mjeri i Evropska unija, imaju vodeću ulogu u humanitarnim operacijama. U takvim situacijama, usluge se obično usmjere mimo partnerskih vlada, bilo direktno ili putem nevladinih ili organizacija civilnog društva. Izvršno tijelo Evropske unije, Evropska komisija, je i donator razvojne pomoći i koordinator isporuke pomoći na nivou države. Putem svoje kancelarije za humanitarnu pomoć (ECHO), Evropska komisija pruža humanitarnu pomoć izrazito ranjivim zemljama i zemljama sa humanitarnom krizom.¹¹

¹⁰ Ove banke su Svjetska banka, Azijska razvojna banka, Afrička razvojna banka, Međumerička razvojna banka i Islamska razvojna banka.

¹¹ Vidi See the EC Policy Communication, “Towards an EU Response to Situations of Fragility—Engaging in Difficult Environments for Sustainable Development, Stability and Peace,” COM2007/ 643, EC, Brisel.

Razvojne banke, posebno Svjetska banka ali i regionalne banke, preuzimaju vodeću ulogu u pružanju razvojne pomoći i rade direktno sa partnerskim vladama; one uglavnom ne finansiraju direktno nevladine organizacije ili privatni sektor.

Podjela multilateralnih agencija po specijalizaciji na humanitarne i razvojne nije jednostavna. Na primjer, UNDP pruža široku razvojnu pomoć zemljama sa niskim dohotkom širom svijeta a Svjetska banka aktivno djeluje u situacijama prije, tokom i poslije krize u svojim zemljama članicama.

Kada je u pitanju UN, UNICEF se, obzirom na iskustvo koje ima i u situacijama tokom i poslije krize, najčešće bira kao partner za obrazovanje u zemljama gdje ne funkcionira centralna vlada. UNICEF se posebno usmjerava na povećanje pristupa obrazovanja djeci i na rodnu jednakost u obrazovanju. Posvećeno podržava obrazovanje u vanrednim situacijama i razvio je posebnu strategiju za obrazovanje u periodu obnove i naposredno nakon krize ili prirodne katastrofe. Aktivnosti UNICEF-a u nestabilnim situacijama uključuju i izgradnju kapaciteta ministarstava obrazovanja, podržavanje razvoja obrazovne politike i koordinaciju obrazovnog sektora. UNESCO također podržava i obrazovanje u situacijama poslije krize, a pri tome se usmjerava na koordinaciju obrazovnog sektora i podršku ministarstvima obrazovanja. UNESCOv Međunarodni institut za planiranje obrazovanja (IIEP) pomaže napore u planiranju obrazovanja u zemljama sa niskim dohotkom, uključujući i situacije nestabilnosti.

Po pitanju situacija nestabilnosti, Svjetska banka naročito igra značajnu ulogu u upravljanju multidonatorskim povjereničkim fondovima.¹² UN je također djelovao kao rukovodilac multidonatorskim povjereničkim fondovima u situacijama nestabilnosti, što ovoj organizaciji omogućava da kombinuje svog djelovanja na održavanju mira i razvoja. Međutim, većinom multidonatorskih povjereničkih fondova upravlja Svjetska banka, dijelom zbog reputacije koju ima u upravljanju finansijama i rizikom. Nasuprot multidonatorskim povjereničkim fondovima kojima upravlja Svjetska banka, fondovi te vrste kojima upravlja UNDP uglavnom nisu uključeni u budžete partnerskih vlada i omogućavaju društvenim organizacijama da se uključe.

¹² Analiza multidonatorskih povjereničkih fondova koju je proveo Scanteam je pokazala da Svjetska banka ima dovoljan kapacitet da podrži vlade u kreiranju i razvoju politike i sistema, iako ima problema sa upućivanjem iskusnog osoblja. Svjetska banka također ima zaseban Fond za izgradnju države i mira, koji je nastao stapanjem prethodna dva fonda – Postkonfliktnog fonda i Povjereničkog fonda za zemlje sa niskim dohotkom u krizi (LICUS). Ovo je korisno sredstvo za pomoć zemljama koje imaju problem sa servisiranjem kredita Svjetskoj banci zbog sukoba i nestabilnosti.

Polje 10. Uloge UN-a i Svjetske banke

UN u zemljama sa niskim dohotkom ima širi mandat i jaču političku ulogu nego Svjetska banka. U mogućnosti je da podrži intervencije u velikom spektru situacija, od prevencije konflikta do konfliktnih situacija, od izgradnje mira do situacija nestabilnosti i stabilnosti i dugotrajnog razvoja. Umjesto da se usmjeravaju isključivo na hitne situacije, UN-ovi programi daju strateško viđenje kako sektor treba da se razvija nakon krize.

UN uglavnom rukovodi humanitarnim apelima u kriznim situacijama putem Procesa konsolidiranih apela (CAP), UN Ureda za koordinaciju humanitarnih poslova (OCHA), a kojeg po pravilu finansira UN-ov Centralni fond za hitne intervencije (CERF).^a Tokom krize, sistem UN-a često koordinira reakcije u zemlji UN Koordinatora za pomoć u vanrednim situacijama. Aktivnosti UN-a u samoj zemlji vodi domaći koordinator, kojeg finansira i nadgleda UNDP koji sudjeluje u razvojnim projektima u brojnim sektorima širom svijeta.

Svjetska banka ima značajnu stratešku političku ulogu u pojedinačnim i zemljama sa niskim dohotkom, koncentrišući se pri tome na razvojnu pomoć. Svjetsku banku čine dvije institucije u vlasništvu 186 zemalja članica: Međunarodna banka za obnovu i razvoj (IBRD) i Međunarodna asocijacija za razvoj (IDA).^b Zadatak IBRD-a je da radi u periodu neposredne obnove; on pruža kredite partnerskim vladama. Cilj mu je da smanji siromaštvo u zemljama sa srednjim dohotkom i zemljama sa lošom kreditnom sposobnošću, a fokusira se na širok spektar razvojnih aktivnosti u svim sektorima. Nasuprot tome, IDA usmjerava pomoć najsiromašnijim zemljama svijeta.

^a UN također upravlja i Povjereničkim fondom za ljudsku sigurnost, kojeg finansira Vlada Japana. Taj fond podržava niz projekata za poboljšanje sigurnosti i mogućnosti ljudi u ranjivim situacijama.

^b U grupaciju Svjetske banke spadaju i Multilateralna agencija za garantovanje investicija, koja nudi osiguranje političkog rizika kako bi promovirala direktne strane investicije u zemljama sa niskim dohotkom, te Međunarodna finansijska korporacija, koja nudi investicijske i savjetodavne usluge za izgradnju privatnog sektora u zemljama sa niskim dohotkom.

C. GLOBALNE INICIJATIVE U POLJU OBRAZOVANJA

Obrazovanje za sve - Brza inicijativa. EFA FTI je razvijena kao fleksibilno i rastuće partnerstvo za podršku zemljama sa niskim dohotkom kako bi postigle univerzalno osnovno obrazovanje do 2015. Zasnovana na principima domaćeg vlasništva i donatorske saradnje, EFA FTI je pokrenuta 2002. i trenutno okuplja 20 donatora, 40 partnerskih (ili korisničkih) zemalja, nekoliko UN agencija, Svjetsku banku, EU, međunarodne nevladine organizacije, organizacije civilnog društva i privatni sektor.

Dok većina globalnih inicijativa djeluje sa globalne osnove, EFA FTI se vodi na nivou zemlje. Inicijativa potstiče povećanje domaće, bilateralne i multilateralne pomoći unutar same zemlje za razvoj sveobuhvatnog, dobro finansiranog sektorskog plana za obrazovanje uz podršku lokalne donatorske grupe. Bitno je napomenuti da plan mora identificirati finansijske praznine u postojećim donatorskim obavezama i vladinim sredstvima. Ovaj zahtjev nije toliko važan u nestabilnim okruženjima gdje je teško doći do ažurnih i preciznih podataka i gdje je teško očekivati da će naponi donatora biti usklađeni. U okruženjima gdje razvoj sveobuhvatnog sektorskog plana za obrazovanje nije moguć zbog slabih institucionalnih kapaciteta, zemlje mogu umjesto toga razviti privremeni obrazovni plan. Zemlje koje su usvojile privremeni obrazovni plan također imaju priliku da traže sredstva od EFA FTI.

EFA FTI primjenjuje dva mehanizma finansiranja: Fond za razvoj obrazovnih programa (EPDF) i Katalizatorski fond (CF). Fond za razvoj obrazovnih programa pomaže zemljama da izgrade kapacitete za izradu sektorskog plana za obrazovanje ili privremenog obrazovnog plana; Katalizatorski fond podržava provedbu tih planova. Lokalna obrazovna grupa mora odrediti koji će se mehanizam finansiranja koristiti za podršku sektorskom planu, bio on sveobuhvatan ili privremen, i koja će agencija nadzirati sredstva iz Katalizatorskog fonda. Finansiranje putem Katalizatorskog fonda uobičajeno traje tri godine, s tim da zemlja može podnijeti zahtjev za dodatne tri godine na osnovu dobrog napretka i dokumentirane potrebe za daljom pomoći.

Struktura EFA FTI fonda se trenutno pojednostavljuje kao rezultat srednjoročne procjene. Do kraja 2010. oba fonda će se objediniti u EFA Jedinstveni fond koji će davati podršku partnerskim zemljama u razvoju kapaciteta, politika i analiza, i provedbi sektorskih planova.

Svjetska banka je povjerenik, ili upravitelj, oba fonda i dom je sekretarijatu EFA FTI. Tokom vremena, međutim, sekretarijat EFA FTI je poduzeo mjere kako bi se distancirao i strukturalno i konceptualno od Svjetske banke, koja više nije zadato nadzorno tijelo za grantove Katalitičkog fonda na nivou zemlje. Alternativni modeli se trenutno primjenjuju u Zambiji i Madagaskaru gdje i Vlada Kraljevine Holandije i UNICEF zasebno djeluju kao nadzorna tijela za grantove Katalitičkog fonda.

Bitan znak posvećenosti partnerske vlade sektorskom planu za obrazovanje predstavlja njena spremnost i sposobnost da adekvatno finansira plan. Pored podrške donatora na nivou zemlje, plan također mora imati punu podršku vlasti, uključujući ured predsjednika i ministarstvo finansija. Katalitički fond se najčešće koristi kako bi se pomoglo zemljama da prošire pristup učenika kvalitetnom obrazovanju kroz povećan upis u osnovne škole, povećanje stope završavanja i ishoda učenja. Sve zemlje sa niskim dohotkom, uz neke rijetke izuzetke, su potencijalno kvalificirane za pristup EFA FTI fondovima.

Grupa za obrazovanje Stalne međuagencijske komisije (IASC).¹³ UN je inicirao uspostavu IASC-a kako bi bolje usklađivao operacije humanitarne pomoći. Kao jedinstven forum koji obuhvata ključne humanitarne partnere u i izvan UN-a (uključujući multilateralne agencije i međunarodne nevladine organizacije), IASC je oformio 11 „grupa“ po konkretnim sektorima: poljoprivreda; koordinacija/rukovođenje kampovima; rani oporavak; obrazovanje; sklonište u vanrednim situacijama; telekomunikacije u vanrednim situacijama; zdravstvo; logistika; ishrana; zaštita; i voda, sanitacija i higijena.¹⁴ Na nivou zemlje, grupe imenuju vodeću agenciju ili agencije koje će koordinirati svu humanitarnu pomoć i aktivnosti u datom sektoru.

¹³ Vidi website Grupe za obrazovanje na <http://www.humanitarianreform.org/humanitarianreform/Default.aspx?tabid=115>.

¹⁴ Vidi ISAC. 2007. “Operativne upute o određivanju vodstva po sektorima/grupama u velikim novim vanrednim situacijama”. IASC Tijelo za grupni pristup, Ženeva. Website za ISAC grupni pristup, uključujući linkove za svih 11 razvojnih grupa nalazi se na <http://www.humanitarianreform.org/>.

Pod zajedničkim upravljanjem Save the Children (međunarodna NVO) i UNICEF-a, cilj IASC Grupe za obrazovanje je da ojača humanitarne reakcije svih donatora i provedbenih agencija u obrazovnom sektoru – na globalnom nivou i u konkretnim vanrednim situacijama i situacijama ranog oporavka. Grupa za obrazovanje identificira nedostatke i kapacitete na globalnom nivou i na nivou zemlje; obučava humanitarne radnike i vlasti kako da planiraju i vode kvalitetne obrazovne programe u vanrednim situacijama; i dokumentira i ocjenjuje obrazovne reakcije u odabranim zemljama. Na nivou zemlje, Direktor Save the Children za tu zemlju i Predstavnik UN-a zajedno imaju odgovornost da osiguraju da se relevantne obrazovne aktivnosti svih donatora i provedbenih partnera uspješno provode.

E. DONATORI IZ PRIVATNOG SEKTORA

Donatori iz privatnog sektora su organizacije civilnog društva (uključujući privatna preduzeća) i pojedinci koji direktno finansiraju aktivnosti u zemljama sa niskim dohotkom, uključujući one zemlje koje se nalaze u situaciji nestabilnosti. Među njih spadaju međunarodne i domaće privatne dobrotvorne fondacije; vjerske organizacije, uključujući crkve; profitna preduzeća i dijaspora.

Premda međunarodne NVO i domaće NVO u suštini predstavljaju donatore iz privatnog sektora, njihov opis je dat u zasebnom pododjeljku u tekstu ispod zbog njihove važne uloge u pružanju razvojne pomoći. Mnoge velike multinacionalne korporacije, poput CitiBank, također finansiraju NVO u skladu sa njihovim programima korporativne odgovornosti. Privatna preduzeća (na državnom nivou i lokalna), kao i pojedinci i ljudi iz dijaspore, su skloni da finansiraju projekte u zajednici koji donose direktnu korist onim dijelovima stanovništva koji su im bliski.

Donatori iz privatnog sektora općenito nastoje finansirati aktivnosti u skladu sa vlastitim interesima ili korporativnim etosom; često također vole da prime neku formu javne zahvale za ove aktivnosti.¹⁵ Globalne fondacije, poput Aga Kahn razvojne mreže i Klinton fondacije, općenito zasnivaju svoj nastup na principu ostvarivanja jakih rezultata. Skloniji su finansiranju kratkoročnih i srednjoročnih projekata sa mogućom izlaznom strategijom, radije nego da se vežu za dugoročne projekte izgradnje kapaciteta. Ova sklonost se možda i promjeni kao rezultat usavršavanja sistema nadgledanja koje koriste za utvrđivanje pozitivnih ishoda. Privatne fondacije također općenito izbjegavaju da rade sa vladama, i radije finansiraju aktivnosti međunarodnih i regionalnih NVO putem otvorenih poziva za ponude. Jedna bitna iznimka je Institut otvoreno društvo, koje blisko saraduje sa partnerskim vladama i zemljama kao što su Liberija i Zimbabve.

F. MEĐUNARODNE I DOMAĆE NEVLADINE ORGANIZACIJE

Međunarodne i domaće NVO su neprofitne organizacije civilnog društva koje podržavaju različite projekte i programe, uključujući razvojne projekte u zemljama širom svijeta.

¹⁵ Ovo je češće cilj lokalnih podružnica velikih multinacionalnih kompanije, nego nekih privatnih fondacija koje djeluju na globalnom nivou.

Oba tipa organizacija pokreću projekte vlastitim sredstvima, ali također provode projekte za razvojne partnere – uključujući bilateralne, multilateralne, pa čak i partnere iz privatnog sektora. NVO većinu svog novca dobivaju od drugih razvojnih partnera, koji ih često koriste kao provedbene posrednike za dostavu pomoći.

Međunarodne NVO se u kriznim situacijama na terenu često pojavljuju prije drugih donatora, i često djeluju kada nema drugih donatora. Ove organizacije često imaju čvrste, dugogodišnje odnose sa vladama i/ili domaćim NVO. One obično djeluju na nivou politike, često su supredsjedatelji donatorskih grupa, a mogu i koordinirati donatorske aktivnosti kada UN agencije ili nisu prisutne ili to nisu u stanju raditi. Vanjski donatori naročito daju prednost međunarodnim NVO kada postoji potreba za pružanjem usluge, bilo uz već postojeće ili izvan vladinih kanala.

Donatori većinom doživljavaju međunarodne NVO kao apolitične organizacije, dok ih vlade ne doživljavaju uvijek tako zbog njihovog podržavanja određenih slučajeva i politika. Cijenjene su zbog sposobnosti da formiraju partnerstva na terenu sa lokalnim NVO i drugim organizacijama civilnog društva, da brzo upute sredstva i osoblje u situacije nestabilnosti u nastajanju, i da podržavaju izgradnju kapaciteta domaćeg NVO sektora. Ove organizacije u pravilu imaju profesionalne operativne procedure – uključujući sposobnost da primjenjuju adekvatne sisteme nadgledanja i ocjenjivanja – koje donatori vole da vide. Često je dugoročna strategija međunarodnih NVO izgradnja kapaciteta domaćih NVO ili vlade kako bi oni preuzeli odgovornost za obrazovne programe koje su pokrenule međunarodne NVO, a takvim pristupom one osiguravaju održivost vlastitih intervencija.

Domaće NVO općenito pružaju usluge na prvim linijama, naročito u područjima gdje kontrola i kapaciteti vlade ili ne postoje ili su minimalni, što ih čini privlačnim partnerima u kriznim situacijama. Posebna prednost ovih NVO u radu na nivou zajednice leži u činjenici da one u pravilu angažiraju lokalno stanovništvo da im vodi djelatnosti, što njihove intervencije čini prihvatljivim u uslovima kada sve što je povezano sa vladom može izazvati sumnjičavost. I domaće NVO često blisko saraduju sa međunarodnim NVO i drugim domaćim organizacijama civilnog sektora, nekad čak i direktno finansirajući ove organizacije, i na taj način podržavaju civilno društvo u okolnostima kada postoji loš odnos između civilnog društva i države. Međutim, domaće NVO mogu biti izuzetno ispolitizirane zbog čega vlade često zaziru od njih.

Polje 11. Nevladine organizacije i pružanje obrazovnih usluga

Ako donator usmjeri sredstva za finansiranje obrazovanja putem međunarodnih NVO i domaćih NVO, ovakva strategija može negativno uticati na sposobnost partnerske vlade i njenog ministarstva obrazovanja da planira aktivnosti i finansiranje za ovaj sektor. Zbog činjenice da se međunarodne NVO i domaće NVO finansiraju mimo vladinog budžeta, može se desiti da vlada nije upoznata sa njihovim aktivnostima u sektoru osim ako nema formalan postupak za praćenje rada ovih organizacija. Uz to, domaće NVO često pokreću različite obrazovne projekte koji se odvijaju neovisno od lokalnih i državnih obrazovnih vlasti. Činjenica da vlasti često zaziru od domaćih NVO zbog njihovih navodnih političkih motiva samo dodatno usložnjava stvari.

Na tendenciju NVO da podržavaju različite obrazovne intervencije, partnerske vlade mogu odgovoriti formiranjem državnog okvira koji bi registrirao međunarodne NVO i domaće NVO, određivao pravila njihovog ponašanja i dodjeljivao im konkretna regionalna polja odgovornosti. Takva politika može osigurati da NVO djeluju širom zemlje, a ne samo u određenim dijelovima, i da one svoje aktivnosti koordiniraju sa vladinim sistemom. U slučajevima gdje NVO pružaju obrazovne usluge u područjima u kojima vlada ne može da djeluje, mogu se odrediti stroga mjerila kvalitete i rokovi napretka, zajedno sa jasnim dogovorima o vraćanju odgovornosti za planiranje obrazovanja na vladu u najkraćem mogućem roku.

G. KAKO DONATORI RADE ZAJEDNO?

Donatori zajedno rade u okviru strateških, operativnih i mehanizama finansiranja. U idealnim okolnostima, ovi mehanizmi direktno podržavaju razvojne planove i strategije date zemlje (odnosno uklapanje). U strateškom smislu, koordinacija među donatorima je regulirana zajedničkom državnom politikom i zajedničkim institucionalnim okvirom. U operativnom smislu, donatori mogu dogovoriti sistematsku podjelu rada na osnovu njihovih komparativnih prednosti i vrsta pomoći, kao i na osnovu zajedničkog okvira za nadgledanje utemeljenog na državnim obrazovnim ciljevima. U finansijskom smislu, donatori mogu usklađivati sredstva putem različitih mehanizama finansiranja navedenih u ovom izvještaju, uključujući udružene fondove, multidonatorske povjereničke fondove, resornu podršku budžetu i opću podršku budžetu.

Na nivou zemlje, donatori koriste konkretne mehanizme koordinacije, uključujući odbore i komitete lokalnih donatora ili više agencija, memorandume o razumijevanju koji jasno navode postupke koordinacije, zajedničke planove i sisteme za nadgledanje i mehanizme udruženog finansiranja kao samo neke od njih. Na globalnom nivou, tijela za koordiniranje pomoći, poput EFA FTI, se formiraju kako bi se fokusiralo na konkretna pitanja razvoja obrazovanja. Donatori se također susreću s vremena na vrijeme kako bi dogovorili određene deklaracije, poput Svjetske konferencije o EFA održane u Jomtien, na Tajlandu (1990), Svjetskog obrazovnog foruma održanog u Dakaru, u Senegal (2000), i Pariške deklaracije o djelotvornosti pomoći (2005).

Kako bi donatorska pomoć bila efikasna, neophodno je jako državno vodstvo. Veoma su bitni mehanizmi same vlade za koordiniranje pomoći donatora, uključujući planove javne potrošnje, strategije za upravljanje vanjskim finansiranjem, kao i konkretni instrumenti, poput pregleda aktivnosti donatora, moduli za pomoć u sklopu informatičkih sistema uprave i zajednički okviri za nadgledanje i ocjenjivanje. Kako bi se pospješila

usklađenost donatorske pomoći i kako bi se ona uklopila prema prioritetima date zemlje, donatori se shodno tome posvećuju povećanju vladinih kapaciteta za srednjoročno i dugoročno razvojno planiranje; javnih finansijskih sistema, sistema nabavki i sistema za upravljanje ugovorima; i nadgledanje i ocjenjivanje.

Na primjer, kod sektorskih pristupa za usmjeravanja međunarodne pomoći neophodni su čvrsti institucionalni temelji zasnovani na državnim i strateškim sektorskim planovima, programskim rezultatima i fiducijarnim sistemima. Od sektorskih pristupa se očekuje da usmjere udružena sredstva od pomoći ne kako bi se ostvarili određeni projekti ili programi, nego kako bi se ostvarili široki sektorski ciljevi koji su jasno određeni u srednjoročnim i dugoročnim strateškim planovima, definirani u višegodišnjim investicijskim planovima i nadgledani naspram jasno određenih ciljeva i pokazatelja. Sektorski pristupi također zavise od sposobnosti partnerske vlade da efikasno rukovodi finansijskim procesima i procesima nabavke za ovaj sektor.

Dio III. Mehanizmi finansiranja koji podržavaju obrazovanje

Uvod: Definiranje mehanizama finansiranja	XX
Slika 1. Prikaz mehanizama vanjskog finansiranja.....	XX
A. Humanitarna pomoć–udruženi fondovi	XX
B. Humanitarna pomoć–UN apeli	XX
C. Podrška projektima	XX
D. Podrška programima/udruženi fondovi	XX
E. Multidonatorski povjerenički fondovi	XX
F. Resorna podrška budžetu	XX
G. Opća podrška budžetu	XX
H. Smanjenje duga	XX

UVOD: DEFINIRANJE MEHANIZAMA FINANSIRANJA

Ovaj dio Vodiča daje opise glavnih mehanizama finansiranja koje donatori najčešće koriste da podrže obrazovne aktivnosti u zemljama sa niskim dohotkom. Vrijedi ponoviti da Dio III nema za cilj da poredi dobre i loše strane različitih mehanizama finansiranja. Umjesto toga, cilj je da se razvije bolje razumijevanje pojedinačnih mehanizama, na način kako su osmišljeni i kako je zamišljeno da ih koriste donatori. Podaci odražavaju brojne priloge od strane INEE Radne grupe za obrazovanje i situacije nestabilnosti, kao i brojnih recenzenata ranijih nacrtu Vodiča. Prema najboljim saznanjima INEE-ove Radne grupe za obrazovanje i situacije nestabilnosti, svi prezentirani podaci su tačni, mada su naravno podložni promjenama.

S obzirom na način na koji je međunarodna pomoć ciljana i kako se dostavlja, može biti veoma komplicirano kategorizirati pomoć a da se ne pobrkaju funkcije, organizacija i proces različitih mehanizama. Na primjer, može predstavljati izazov da se razdvoje: (1) proces kojim se vanjska pomoć mobilizira; (2) instrument finansiranja putem kojeg se pomoć pruža; (3) dostavni posrednik (npr, partnerska vlada, bilateralna agencija, jedinica za provedbu projekta, UN agencija, NVO); (4) „modalitet“ finansiranja (npr, finansijska, tehnička pomoć, nenovčana pomoć); i (5) načini na koje donatori saraduju na zajedničkom finansiranju i upravljanju pomoći (npr, udruženi fondovi, multidonatorski povjerenički fondovi, itd).

Humanitarna pomoć, na primjer, prije svega se tiče mobilizacije sredstava kako bi se reagiralo na krizu. Za ovu vrstu pomoći vrijeme reakcije je kraće i uslovi koji se odnose na nju su fleksibilniji nego za razvojnu pomoć. I dok je prvi oblik pomoći kratkoročan (ili kratkoročniji) i usmjeren prvenstveno prema multilateralnim agencijama i NVO, drugi oblik je u većini slučajeva usmjeren prema vladama, on je duži po trajanju, i iziskuje značajno više vremena kako bi se isplanirao i osmislio (npr, i resorna i opća budžetska pomoć podrazumijevaju duge pregovore i detaljne sporazume vezano za nadgledanje korištenja pomoći).

Humanitarni apeli ustvari podrazumijevaju procese planiranja i mobilizacije resursa, a ne stvarne mehanizme finansiranja. I pored toga, apeli su mehanizmi koji se koriste za dostavljanje humanitarne pomoći organizacijama na terenu tokom vanrednih situacija. Stvarna vanjska pomoć koja se dostavlja kroz apele je ustvari doznačena od strane pojedinačnih donatora na osnovu dogovorenog radnog plana; iznosi idu direktno UN agencijama i, obično putem ovih agencija, prema međunarodnim NVO i domaćim NVO kako bi se podržale konkretne aktivnosti iz radnog plana. U nekim slučajevima, međutim, međunarodne NVO organiziraju vlastite apele za prikupljanje sredstava za konkretne humanitarne katastrofe; također mogu dobiti sredstva prikupljena putem apela organiziranog od strane UN-a. Različite aktivnosti (npr, pružanje usluga, izgradnja kapaciteta, tehnička pomoć) se često finansiraju kroz iste mehanizme.

Navest ćemo još jedan izazov. Naime, udruženo finansiranje i multidonatorski povjerenički fondovi, prije nego konkretni mehanizmi, bolje opisuju metode za koje se donatori odlučuju kada žele da rade jedni sa drugima. Udruženo finansiranje od strane

više donatora, na primjer, može se koristiti za podršku konkretnom projektu ili konkretnom vladinom programu, ili poprimiti oblik resorne podrške budžetu ili opće podrške budžetu. Međutim, pojedinačni bilateralni donator također može vladi direktno pružiti resornu ili opću podršku budžetu.

Također treba istaći da ove dvije kategorije, „humanitarna pomoć“ i „razvojna pomoć“, nemaju čvrste granice. Multidonatorski povjerenički fondovi i podrška budžetu se obično koriste tokom perioda oporavka i obnove. Međutim, multidonatorski povjerenički fondovi su se također koristili u teškim postkriznim situacijama kada su se donatori odlučivali za ovaj mehanizam kako bi bili u stanju koordinirati svoje aktivnosti i u isto vrijeme podržati prioritete u obnovi zemlje (u Afganistanu, na primjer). Na isti način se koristila i opća podrška budžetu tokom perioda obnove nakon teških kriza u Etiopiji i Siera Leoneu, a sa konkretnom namjerom izgradnje države.

Tabele u Dio III daju konkretne podatke vezano za svaki od ovih mehanizama finansiranja na način kako je to prikazano ispod:

Naziv mehanizma finansiranja

Definicija: *Ukratko opisuje šta je i kako funkcionira mehanizam finansiranja.*

Cilj: *Opisuje potrebu finansiranja za koju se mehanizam koristi.*

Kontekst: *Opisuje okruženje u kojem se obično primjenjuje mehanizam finansiranja.*

Implikacije za dobru donatorsku praksu: *Opisuje da li mehanizam finansiranja doprinosi efikasnoj saradnji među donatorima i izbjegava udvostručenje napora (koordinacija donatora), te da li mehanizam finansiranja smanjuje teret izvještavanja po partnersku vladu (harmonizacija). Ovo poglavlje također opisuje do kojeg stepena mehanizam finansiranja doprinosi izgradnji kapaciteta partnerske vlade, podržava njene prioritete i koristi njene administrativne sisteme (uklapanje).*

Ciljani kapacitet: *Određuje da li se mehanizam finansiranja može koristiti da se fondovi usmjere na specifične regije ili grupe ljudi, poput seoskih područja, djevojčica ili manjinskih grupa.*

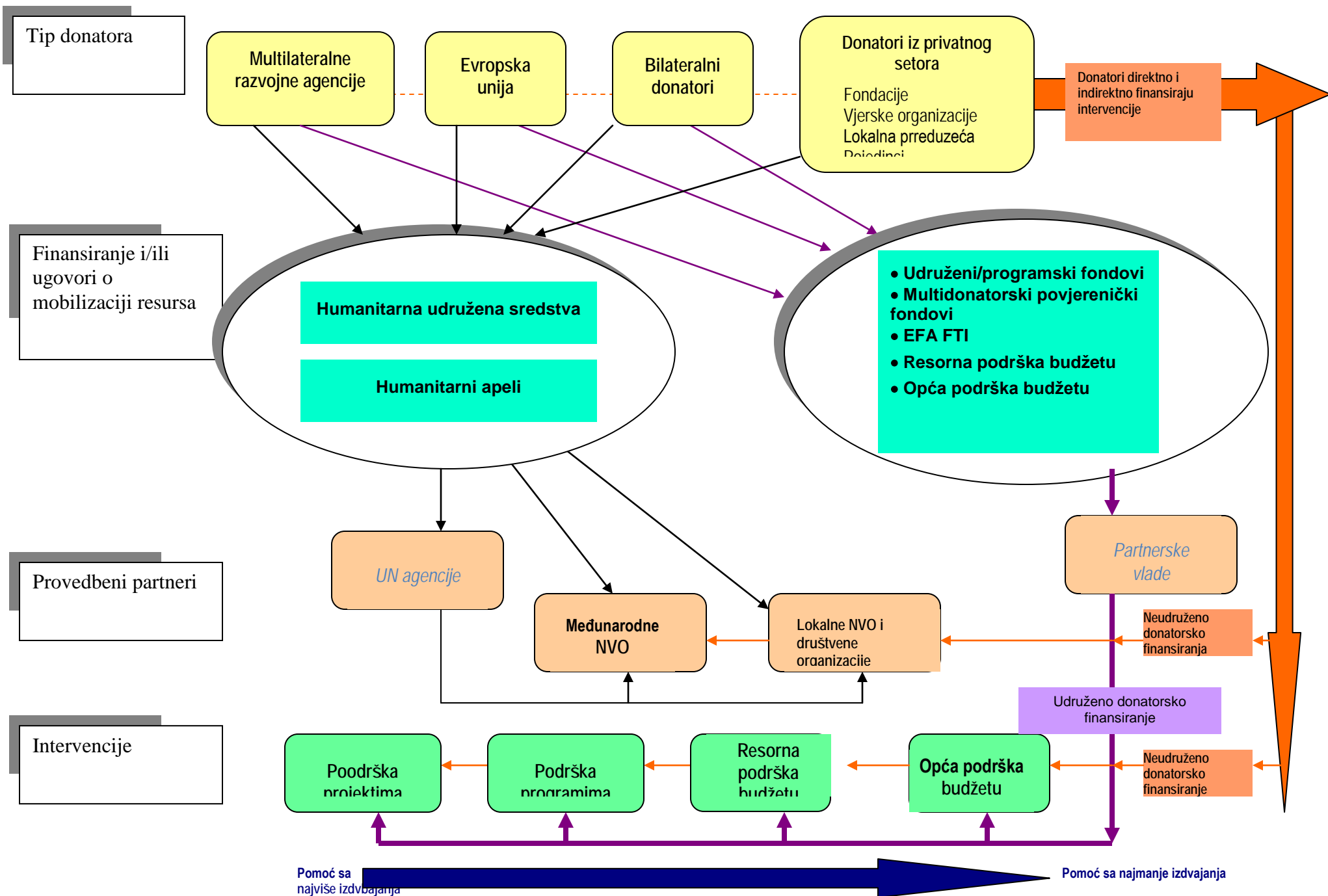
Upravljanje: *Opisuje kako donatori i vlade upravljaju mehanizmima.*

Transakcijski troškovi i izazovi: *Opisuje osnovne troškove i izazove mehanizama finansiranja s kojima se susreću donatori i partnerske vlade, kada su u pitanju novac, vrijeme, sredstva i kapacitet koji je potreban da se upravlja ili pristupi finansiranju.*

Očekivani rezultati: *Definira rezultate koje donator želi da postigne određenim mehanizmom.*

Napomena: Pojmovi „namjenjena sredstva“ i „namjensko izdvajanje sredstava“ se koriste u sljedećim tabelama. *Namjensko izdvajanje sredstava* je bitan koncept u planiranju budžeta i znači da je novac zagarantiran za određeni sektor ili određene aktivnosti. Potpuno suprotno značenje ima *fungibilnost*: vlada može izabrati da koristi fondove koji su joj dodijeljeni za bilo koju svrhu, pod uslovom da se ispune određeni pokazatelji napretka na državnom ili resornom nivou.

Slika 1. Pregled mehanizama finansiranja vanjskih donatora

A. HUMANITARNA POMOĆ – UDRUŽENI FONDOVI

Definicija: Udruženi fondovi su humanitarna pomoć za određenu zemlju ili regiju koju donira nekoliko bilateralnih i multilateralnih donatora i kojom upravlja UN. Udruženi fondovi mogu uključivati i fondove od netradicionalnih donatora poput pojedinaca i privatnih preduzeća. Po funkciji, udruženi fondovi mogu biti ili mehanizam koordinacije donatora ili proces mobilizacije pomoći.

Postoje tri vrste udruženih fondova: Centralni fond za vanredne situacije (CERF), Fondovi za vanredne situacije (ERF) i Zajednički humanitarni fondovi (CHF). Dužina finansiranja zavisi od vrste fonda – neki pomažu dugotrajnije humanitarne krize, a neki su osmišljeni da popune finansijske praznine i zato su određene kontekstom. Oni ne pokrivaju stalne troškove, kao što su plate nastavnika.

Cilj: Isporuka humanitarne pomoći kako bi se zadovoljile kritične potrebe. Udruženi fondovi su uglavnom manji u odnosu na humanitarne apele i osmišljeni su da podrže trenutne hitne situacije, prevenciju i aktivnosti ranog oporavka, te da popune finansijske praznine. Ovaj tip mehanizma ohrabruje donatore da se rano uključe, a dostupan je uglavnom preko UN-a i njegovih agencija (kada je u pitanju CERF), te preko međunarodnih i lokalnih nevladinih organizacija. (ERF i CHF direktno finansiraju međunarodne i lokalne NVO.) Obrazovanje se finansira ukoliko je istaknuto kao prioritet unutar akcionog plana ili ako se nalazi u sklopu aktivnosti zaštite djece.

Kontekst: Osnov većine ali ne i svih udruženih fondova UN-a je akcioni ili radni plan u kojem je opisan strateški ili operativni plan UN-a i njegovih provedbenih partnera. Akcioni plan se često razvija kroz savjetovanje sa državnim, regionalnim i lokalnim vlastima. Sastoji se od sektorskih planova sa ciljevima, prioritetima, strategijama, indikativnim projektima i indikatorima za ocjenjivanje. Međunarodne i lokalne NVO koje su angažirane moraju imati kapacitet da na vrijeme isporuče hitnu pomoć i fiducijarne ugovore kako bi upravljale fondovima. (Napomena: Međunarodne i lokalne NVO nisu kvalifikovane za direktno finansiranje putem CERFa, koji ove organizacije finansira putem agencija UN-a).

Implikacije za dobru donatorsku praksu: Uklapanje pomoći u državne prioritete i koordinacija svih aktera je sastavni dio humanitarnih udruženih fondova i u skladu je sa principima dorog humanitarnog donatorstva (vidi Polje 7).

Ciljani kapacitet: Pošto su ERF-ovi i CHF-ovi dostupni provedbenim partnerima, poput međunarodnih i lokalnih NVO, mogu se usmjeriti i brzo zadovoljiti najkritičnije potrebe. Usmjeravanje fondova kroz jednu od agencija UN-a, kao što je CERF, može usporiti brzinu reakcije.

Upravljanje: UN-ov koordinator za humanitarnu pomoć je odgovoran za ukupno upravljanje i nadgledanje humanitarnih udruženih fondova. OCHA obavlja svakodnevno upravljanje. Finansijsku administraciju obavljaju različita tijela u zavisnosti od specifičnog tipa fonda. Na primjer, UNDP je često odgovoran za finansijsku administraciju CHF-ova. Svi udruženi fondovi za humanitarnu pomoć posjeduju visok stepen fleksibilnosti i često su prilagođeni zemlji ili kontekstu osiguravajući raspoloživost sredstava za brz odgovor na nepredviđene okolnosti. Različiti fondovi imaju donekle različite strukture.

Transakcijski troškovi i izazovi:

Transakcijski troškovi: U nekim slučajevima, transakcijski troškovi bilateralnih i multilateralnih donatora su umanjeni zato što agencije UN-a upravljaju udruženim fondovima putem poznatih i transparentnih fiducijarnih aranžmana. Obaveze izvještavanja za ove fondove odnose se na organizaciju ili organizacije koje primaju sredstva i mogu biti objedinjene. U skladu sa principima dobrog humanitarnog donatorstva, usklađeno izvještavanje, planiranje i druge zajedničke aktivnosti omogućuju smanjenje transakcijskih troškova.

Izazovi: Iako su često konsultirane o akcijskim planovima, vlade u nekim slučajevima malo sudjeluju u provedbi aktivnosti na terenu.

Očekivani rezultati: Isporuka najpotrebnijih ili nepredviđenih humanitarnih usluga, popunjavanje praznina u finansiranju u trenutnim humanitarnim apelima tokom krize i ranim aktivnostima oporavka.

Polje 12. Centralni fond za vanredne situacije

UN je oformio Centralni fond za vanredne situacije (CERF) za humanitarnu pomoć zemljama koje pogodi prirodna katastrofa i/ili oružani sukob. Ovaj se fond koristi kako bi se povećao pristup obrazovanju i kako bi se povećala jednakost u finansiranju obrazovanja u hitnim situacijama gdje nema dovoljno sredstava. Bilateralni donatori, privatne organizacije i pojedinci mogu doprinijeti fondu CERF direktno finansira agencije UN-a; međunarodne i domaće NVO moraju podnijeti zahtjev za sredstva kroz takve agencije. CERF-om upravlja UN-ov Koordinator za pomoć u vanrednim situacijama (ERC), koji je na čelu UN-ovog Ureda za koordinaciju humanitarnih pitanja (OCHA). Koordinatora/koordinatoricu podržava CERF-ov Sekretarijat. CERF ima i Savjetodavni odbor čiji su članovi i predstavnici vlada zemalja koje su doprinijele ili primile pomoć putem CERF-a, te predstavnici međunarodnih i lokalnih NVO i akademski stručnjaci.

CERF obično pruža početne fondove za najhitnije projekte spašavanja života u Blic apelu (vidi Dio III, B), i time pokriva vrijeme od upućivanja apela do primanja donatorskih sredstava. Grantovi se dodjeljuju iz dva opća razloga: (1) da se brzo odgovori ili na iznenadne vanredne situacije ili na rapidno pogoršavanje već postojeće vanredne situacije ili (2) da se podrži već postojeći humanitarni odgovor u vanrednim situacijama kojima nije dodijeljen dovoljan broj sredstava. Jednim dijelom, ovaj fond je kreditni. Sredstva CERF-a se moraju aktivirati u roku od 3 mjeseca. Stalni troškovi (na primjer, plate, održavanje) se ne pokrivaju. Većinu sredstava za konkretne aktivnosti finansiraju direktno bilateralni donatori, ne sam CERF.

U sektoru obrazovanja, CERF podržava intervencije koje imaju za cilj obnovu obrazovanja i rekreativnih aktivnosti za djecu i adolescente. Preciznije, CERF obezbjeđuje fondove za školske šatore i drugi obrazovni materijal, hitne popravke zgrada osnovnih škola, osnovnu obuku nastavnika i osnovne vještine za spašavanje života (na primjer, informacije o seksualnom i rodnom nasilju, opasnostima od mina, HIV-a/SIDA-e, zdravlju i higijeni).

Za više informacija, vidi CERF-ov web sajt <http://cerf.un.org>.

Polje 13. Fondovi za vanredne situacije

UN obično formira Fondove za vanredne situacije (ERF) (poznate i kao Fondovi za humanitarni odgovor), s ciljem da se pruži nepredviđena pomoć nekoj zemlji ili regiji koja nije bila uključena u Proces konsolidiranih apela (CAP) (vidi Dio III, B) ili neki drugi, slični mehanizam koordinacije. EFO-ovi se u većini slučajeva proširuju *nakon* perioda poslije neposredne krize. Bilateralni donatori, privatne fondacije, privatna preduzeća i pojedinci mogu davati doprinose ERF-u. Fondovi se raspoređuju putem UN-ovog Ureda humanitarnog koordinatora, s tim da stručni odbor pomaže u procjeni ponuda a savjetodavni odbor pomaže na pitanjima politike i određivanja strateškog pravca ERF-a. Članovi ovih odbora se po pravilu biraju iz redova UN-a i NVO zajednica na terenu.

ERF-ovi pružaju kratkoročne, brze i fleksibilne sredstva akterima unutar zemlje (uglavnom nevladinim organizacijama), kako bi odgovorili na *nepredviđene* humanitarne potrebe, posebno u područjima gdje sigurnosna i politička ograničenja predstavljaju izazov za prisutnost. Potrebe na koje je usmjeren ERF moraju biti u skladu sa ciljevima i prioritetima relevantnog zajedničkog humanitarnog akcijskog plana (CHAP).

ERF-ovi se primjenjuju u Afganistanu, Angoli, Kolumbiji, Demokratskoj republici Kongo, Etiopiji, na Haitiju, u Indoneziji, Iraku, Keniji, Mijanmaru, Nepal, okupiranoj palestinskoj teritoriji, Somaliji, Sudanu, Ugandi, Zimbabveu i Jemenu. Obrazovanje je aktivnost koja se finansira u dvije od ovih zemalja: Angoli i Demokratskoj republici Kongo. Prema izvještajima, ERF-ovi su učinkoviti u srednjoj fazi humanitarne krize. Međutim, u nekim je situacijama stvoreno više fondova i to izaziva pometnju.

Za više informacija vidi <http://ochaonline.un.org/OchaLinkClick.aspx?link=ocha&docId=1161988> u listi pod nazivom "Basic Facts about Country Based Humanitarian Pooled Funds."

Vidi i "Review of OCHA Emergency Response Funds (ERFs)" na [http://www.reliefweb.int/rw/lib.nsf/db900sid/EGUA-6Y7TH8/\\$file/ocha-erf-jan07.pdf?openelement](http://www.reliefweb.int/rw/lib.nsf/db900sid/EGUA-6Y7TH8/$file/ocha-erf-jan07.pdf?openelement).

Polje 14. Zajednički humanitarni fondovi

Zajednički humanitarni fond (CHF) je fond humanitarne pomoći kojeg je formirao UN da podrži opsežne radne planove koje su koordinirano razvili svi potencijalni akteri koji rade u određenoj zemlji ili regiji. CHF ima za cilj da pokrije praznine u finansiranju koje se uočavaju u UN apelima. Ti fondovi omogućavaju UN-ovom Koordinator za humanitarnu pomoć da lakše usmjeri sredstva na najkritičnija humanitarna područja i omogućavaju brz odgovor na nepredvidive situacije, podstiče donatore da se rano uključe i da se brzo odgovori na nepredviđene situacije. CHF-ovi se obično koriste u složenim vanrednim situacijama i raspoređuju se dva puta godišnje. Koristili su se za finansiranje projekata u sklopu procesa konsolidiranih apela (CAP) a u nekim slučajevima (na primjer, u Centralnoj afričkoj republici) bili su stvoreni iz Fondova za vanredne situacije (ERF).

Većina sredstava iz CHF-a se usmjerava na prioritetne, nedovoljno finansirane projekte u radnom planu. Priprema plana i podnošenje prijave za CHF je dugotrajan proces i može trajati gotovo godinu dana. UNDP je administrativno zadužen za finansijsko poslovanje CHF-a, ali Koordinator za humanitarnu pomoć ima glavnu riječ u tome na koji će se način sredstva raspoređivati. Složen proces kojim se dodjeljuju sredstva UN-ovim agencijama i nevladinim organizacijama uključuje raspodjelu sredstava po regijama, resorima i tematske raspodjele, te prijedloge resornih grupa o kojima odlučuje UN-ov Koordinator za humanitarnu pomoć, po preporuci CHF-ove Savjetodavne grupe. Samo nekoliko CHF-ova se formiralo do danas – u Demokratskoj republici Kongo, Sudnau, Centralnoj afričkoj republici i Somaliji.

Više o ovome vidi na: <http://ochaonline.un.org/OchaLinkClick.aspx?link=ocha&docId=1161988> u listi pod nazivom "Basic Facts about Country Based Humanitarian Pooled Funds."

Vidi i "Evaluation of Common/Pooled Humanitarian Funds in DRC and Sudan" na http://www.unsudanig.org/workplan/chf/management/docs/2007_Sudan_DRC_CHF%20evaluation_report.pdf.

B. HUMANITARNA POMOĆ–UN APELI

Definicija: Apeli su mehanizmi prikupljanja pomoći osmišljeni da privuku priloge od brojnih bilateralnih i multilateralnih donatora za pružanje humanitarne pomoći u vanrednim situacijama u nekoj zemlji ili regiji. Iako ih predvodi UN, u apelima učestvuju i brojni razvojni partneri. Procesi apela, međutim, predstavljaju mnogo više od apela za novcem. Oni su sredstvo koje organizacije za pružanje pomoći koriste za planiranje, provedbu i nadgledanje zajedničkih aktivnosti. Sredstva koja se prikupe putem apela idu direktno provedbenim agencijama za podršku radnih planova i/ili projekata izrađenih na terenu i koji su već sastavni dio apela.

Blic apeli se koriste za upravljanje akutnim kriznim situacijama i podržavaju koordinirane humanitarne napore neposredno nakon vanredne situacije. Takvi apeli se pokreću do 7 dana od nastanka akutne krize i općenito traju između tri do šest mjeseci, mada se očekuje da traju duže u velikim katastrofama poput zemljotresa na Haitiju. **Procesi konsolidiranih apela (CAPs)** pružaju dugoročniju podršku, kod dugotrajnih kriza (humanitarna udružena sredstva se koriste za popunjavanje rupa u finansiranju u takvim dugotrajnim krizama). CAP apel se sačinjava jednom godišnje i može se revidirati ukoliko se pojavi neka bitna okolnost.

I Procesi konsolidiranih apela i Blic apeli predstavljaju sredstva planiranja i određivanja prioriteta kojima koordinira UN, ali oni također uključuju nevladine organizacije.

Cilj: Pružanje usluga i obnova.

Kontekst: *Blic apeli:* intenziviranje ili pogoršanje postojeće vanredne situacije ili iznenadan početak oružanog sukoba i/ili prirodne katastrofe. *Procesi konsolidiranih apela:* (1) dugoročne humanitarne potrebe prouzrokovane sukobom ili prirodnom katastrofom; (2) vlada nije sposobna ili ne želi da odgovori potrebama vlastitog stanovništva; i (3) jedna agencija za pružanje pomoći samostalno nije u stanju pokriti sve potrebe.

Implikacije za dobru donatorsku praksu: Većina bilateralnih donatora se pridržava principa Dobrog humanitarnog donatorstva koji zagovaraju koordinaciju, uklapanje i rad prema postojećim vladinim prioritetima. Donatori koriste procese apela kako bi osigurali da se sredstva troše strateški, efikasno i sa većim stepenom odgovornosti.

Ciljani kapacitet: Apeli su fleksibilni i zavise od konteksta upravo iz razloga što su bazirani na radnim planovima pripremljenim na nivou zemlje. U humanitarnim krizama prioritet se daje kritičnim potrebama kao što su hrana, voda, sklonište i hitna zdravstvena zaštita. Obrazovanje je uvijek sastavni dio Procesa konsolidiranih apela, i gotovo uvijek Blic apela.

Upravljanje: Procesi konsolidiranih apela i Blic apeli se nadgledaju od strane Odjela za procese konsolidiranih apela UN Ureda za koordinaciju humanitarnih poslova, koji nastoji da osigura da se sredstva prate i da postoji precizna slika neizmirenih potreba. Donatori direktno finansiraju provedbene partnere/agencije uključene u apel. Ove druge – obično su to UN agencije, međunarodne NVO i domaće NVO – su odgovorne za ispunjavanje svih obaveza vezano za izvještavanja, i narativnih i finansijskih izvještaja, kako je to navedeno u njihovim ugovorima sa donatorima. U slučaju Procesa konsolidiranih apela i Blic apela, korisnici direktno izvještavaju donatore. Uz to, Procesi konsolidiranih apela provode polugodišnje revizije tokom kojih se ostvareni napredak temeljito analizira naspram postavljenih ciljeva i kao rezultat toga prioriteta se mogu korigovati prema preostalim potrebama.

Transakcijski troškovi i izazovi:

Transakcijski troškovi: Vlade nisu kvalificirane za Procese konsolidiranih apela i Blic apele, stoga nemaju obavezu izvještavanja.

Izazovi: Nestabilne situacije mogu uticati na promjenu prioriteta, što može rezultirati nedosljednom provedbom programa. Lokalne vlade u pravilu nemaju nadzor nad apelima, mada i ovo zavisi od situacije. U obrazovnom sektoru, postoji potreba da se od starta osigura koordinacija između provedbenih agencija i ministarstva obrazovanja, naročito vezano za pitanja nastavnih planova i programa, obnove škola, obuke za nastavnike i rukovodstvo.

Očekivani rezultati: Isticanje važnosti obrazovanja kao polja za intervenciju u vanrednim situacijama je jedan od glavnih rezultata koje su ostvarili Procesi korodiniranih apela i Blic apeli. Ukoliko se apeli adekvatno finansiraju u polju obrazovanja, oni mogu poboljšati kontinuitet obrazovanja u vanrednim situacijama kroz obnovu škola i omogućavanjem privremenog školovanja. Apeli za manje poznate ili dugotrajne krize su često nedovoljno finansirani zbog zamora donatora i drugih problema. Kako kriza slabi, mehanizmi razvojnog finansiranja sve više preuzimaju primat.

Polje 15. Blic apeli

Blic apeli su sredstvo za pripremu koordinirane humanitarne reakcije u prvih tri do šest mjeseci od nastanka vanredne situacije. Međutim, kod takvih apela se očekuje da traju duže u slučajevima koji su po veličini slični zemljotresu na Haitiju. Blic apeli se objavljuju u roku od jedne sedmice od nastanka vanredne situacije i pokrivaju period od druge sedmice do šestog mjeseca. (Konsolidirani apel se može objaviti nakon završetka Blic apela.) Blic apel osigurava sredstva za trenutnu dostavu usluga od životnog značaja i može uključivati projekte obnove koji se mogu provesti unutar vremenskog okvira kojeg pokriva ovakav apel. Apeli uključuju procjenu potreba i Zajednički plan humanitarnog djelovanja, kao i konkretne planove i projekte za intervencije po sektorima.

UN Koordinator za humanitarnu pomoć inicira Blic apel u dogovoru sa svim donatorima i provedbenim partnerima. Donatori finansiraju provedbene agencije direktno prema projektima navedenim u apelu – apel ne upravlja sredstvima. Proces Blic apela omogućava organizacijama da izbjegnu rascjepkanost i probleme konkurentnih ponuda koji opterećuju pružanje humanitarne pomoći. Objedinjavanje ponuda u jedan apel čini angažman donatora jasnijim, humanitarnim organizacijama daje više uticaja i poboljšava usklađenost pomoći.

Blic apeli mogu omogućiti pristup privremenim obrazovnim uslugama i materijalu, kao i finansijska sredstva za obnovu škola (ili u najmanju ruku za koordinaciju i planiranje obnove), psihosocijalnu podršku za nastavnike i od strane nastavnika za one koji uče, i trenutnu podršku ministarstvima obrazovanja, kao i za potrebe procjena i analiza koje se koriste u srednjoročnom i dugoročnom planiranju.

Polje 16. Proces konsolidiranih apela

Proces konsolidiranih apela (CAP) je sredstvo koje organizacije za pružanje pomoći koriste za planiranje, koordiniranje, finansiranje, provedbu i nadzor velikih, kontinuiranih humanitarnih akcija u određenoj zemlji ili regiji. Konsolidirani apel se objavljuje na godišnjem nivou i sastoji se od Zajedničkog humanitarnog akcionog plana (CHAP) i niza projekata neophodnih za provedbu plana; CHAP istovremeno predstavlja okvir i detaljno razrađeni radni plan za apel. Partnerske vlade koriste proces apela kako bi osigurala da sredstva od humanitarne pomoći stignu na vrijeme, a i da im pomognu u rješavanju posljedica krize ili katastrofe.

UN Koordinator za humanitarnu pomoć (HC) rukovodi CAP-om na nivou zemlje; UN Koordinator za pomoć u vanrednim situacijama je odgovoran za CAP na nivou sjedišta organizacije. Svake godine, Koordinator za humanitarnu pomoć inicira međuagencijski apel i vodi proces u saradnji sa Državnim timom Stalne međuagencijske komisije (IASC) ili nekim drugim nadležnim koordinirajućim mehanizmom. IASC „grupe“ i njihove organizacije predvodnice koje su već u zemlji, su odgovorne za saradnju sa svim donatorima i provedbenim partnerima u datom sektoru kako bi se procijenile potrebe, odredili prioriteti i pripremio strateški plan (Vidi opis IASC grupa na [pp. XX.](#))

Donatori finansiraju provedbene agencije direktno po osnovu projekata navedenih u apelu – sam apel ne prikuplja i ne raspoređuje sredstva. I pored toga što se u Zajedničkim humanitarnim akcionim planovima jasno navodi ko (odnosno koja provedbena agencija) čini šta i gdje, prednost se daje fleksibilnom finansiranju od strane donatora koje nije vezano za samo jedan projekat. (Nekad se formira udruženi fond kako bi se pružilo brže i uravnoteženije finansiranja). CAP sredstva se uobičajeno dostavljaju u roku od 6 mjeseci od vanredne situacije; finansiranje traje dok postoji potreba.

Ukoliko se adekvatno finansira, konsolidirani apel može poboljšati kontinuitet obrazovanja u vanrednim situacijama kroz obnovu škola i omogućavanjem privremenog školovanja. CAP sredstva se u pravilu koriste za aktivnosti kao što su hrana-za-rad projekti (npr., za izgradnju škola ili držanje nastave), izgradnja škola, snabdijevanje materijalom, obuka i podrška za nastavnike, privremeni prostori za učenje i obrazovanje za mir.

Za više informacija o UN apelima, vidi website UN-ovog Ureda za koordinaciju humanitarnih poslova na <http://ochaonline.un.org/HUMANITARIANAPPEAL/webpage.asp?Site=2010&Lang=en>

Za aktuelan spisak apela – pokrenutih bilo od privatnih ili institucionalnih donatora – vidi website <http://ocha.unog.ch/fts/pageloader.aspx>.

C. Podrška projektima

Definicija: Namijenjena sredstva za konkretan projekt u određenoj zemlji ili regiji. Podrška projektima je najuobičajeniji oblik vanjske pomoći u zemljama sa niskim dohotkom, kao i u obrazovnom sektoru. Može biti kratkoročna i dugoročna i najbolje se koordinira kroz vladin resorni plan ili budžet. Projektna podrška je uobičajena i u humanitarnim i razvojnim okolnostima. Bilateralni i multilateralni donatori mogu finansirati projekte samostalno ili putem mehanizma za koordinaciju donatora (npr., humanitarni apeli, humanitarni udruženi fond, multidonatorski povjerenički fondovi, programska podrška). Nedržavni sudionici također pružaju direktnu pomoć za projekte. Među ove organizacije spadaju međunarodne i domaće NVO, druge organizacije civilnog društva, privatne fondacije, vjerske

organizacije, preduzeća, pojedinci i dijaspora. Nedržavni sudionik također može biti i treća strana zadužena za provedbu bilateralnog ili multilateralne finansiranja projekta.

Bilateralni i multilateralni donatori mogu direktno rukovoditi isplatama za projekt i pratiti nadzor i ocjenjivanje putem jedinica za provedbu projekata ili putem agencija partnerske vlade. U mnogim situacijama ovi donatori usmjeravaju podršku za projekte putem međunarodnih NVO i domaćih NVO. (Domaće NVO mogu direktno raditi sa lokalnim zajednicama, čineći intervencije prihvatljivim u uslovima kada bilo šta što ima veze sa vladom može izazvati sumnju.)

Cilj: Prvenstveno pružanje osnovnih usluga; može biti i razvoj kapaciteta. Donatori koriste finansiranje projekata kako bi:

- Osigurali pružanje usluga u visokorizičnim područjima i situacijama, često u područjima koja nisu pod kontrolom partnerske vlade
- izbjegli direktno podržavanje vlade koja ima slabe kapacitete ili nije u stanju da garantira pravilno korištenje sredstava
- zaobišli ograničenja nametnuta vladinim sistemima
- finansirali područja koja ne predstavljaju prioritet za vladu ili su marginalizirana od strane vlade
- diversificirali finansiranje u visokorizičnim situacijama
- testirali inovativne pristupe
- dostavili robu, tehničku pomoć i druge usluge iz vlastite zemlje („vezana“ pomoć)

Kontekst: Najčešće korišten mehanizam donatorskog finansiranja u svijetu, bez obzira na situaciju u kojoj se zemlja nalazi. Neke bilateralne agencije mogu pružati *samo* podršku projektima; njihovi politički mandati im ne dozvoljavaju da podržavaju druge mehanizme finansiranja. Koristi se često u situacijama gdje vlada ima slabe organizacijske i upravljačke sposobnosti.

Implikacije za dobru donatorsku praksu: U principu, podrška projektima može voditi bržem pružanju i usmjeravanju vanjskog finansiranja. Međutim, podrška projektima može pokazivati manju fleksibilnost u raspodjeli sredstava (za razliku od, na primjer, podrške programima), što možda može umanjiti efikasnu dostavu pomoći. Revizije vladinih budžeta često pokazuju da je potrošnja u odnosu na donatorska izdvajanja za projekte znatno niža od potrošnje u odnosu na donatorska izdvajanja za budžet.

Podrška projektima može rascjepkati vanjsku pomoć i otežati donatorima uklapanje njihovog finansiranja i aktivnosti sa vladinim prioritetima. Ovi problemi se, međutim, mogu umanjiti upotrebom mehanizama za koordinaciju donatora i/ili kroz konsultacije sa partnerskom vladom.

Podrška projektima može također rezultirati rupama u pokrivenosti obrazovnog sektora. Ako, na primjer, podrška projektima pomaže osnovati škole kojima upravljaju nedržavni pružatelji usluga, problemi se mogu javiti u trenutku kad se takve škole integriraju u obrazovni sistem, a nastavnici postanu državni uposlenici i kao rezultat toga desi im se pogoršanje uslova zaposlenja. Može se također desiti da vlada nema dovoljno sredstava da finansira takve škole jer prethodno nisu bile u sklopu državnog budžeta i srednjoročnog fiskalnog okvira.

Ciljani kapacitet: Efikasan za pružanje podrške ciljanim područjima i/ili marginaliziranim grupama.

Upravljanje: Kada se projekti koji se finansiraju ne nalaze unutar vladinih sistema, njima upravljaju bilateralni ili multilateralni donatori, jedinice za provedbu projekata ili NVO koje su za rezultate odgovorne donatoru (ne partnerskoj vladi)

Transakcijski troškovi i izazovi:

Transakcijski troškovi: Visoki transakcijski troškovi za pojedinačne donatore jer će možda morati da prate brojne zasebne projekte; troškovi se mogu smanjiti ako se angažira projektni menadžment izvana i ako se formiraju jedinice za provedbu projekata. Namjensko izdvajanje sredstava za određene projekte može dovesti do toga da se ne koriste na najbolji način. Ukoliko je vlada provedbena strana, podrška projektu može zahtijevati upotrebu više formi izvještavanja prema više donatora.

Izazovi: Glavni rizik za vlade je gubitak uticaja – projektna pomoć često djeluje mimo vladinog budžeta i može potkopati (i podvostručiti) vladine nadležnosti i programe. Ostali rizici sa kojima se vlade suočavaju su neizvjesnost finansiranja, jer donatori mogu odlučiti da ne isplate svoje obaveze i ne postoje garancije da će se pomoć nastaviti pružati; potencijalna ovisnost o vanjskom pružanju usluga u područjima visokog rizika gdje međunarodne NVO i domaće NVO djeluju, i uz to prateća nenaklonjenost davanju vladinih sredstva za obrazovanje u takvim područjima.

U slučajevima gdje se projekti koriste za podršku kapitalnim investicijama, poput izgradnje škola, postoji rizik mogućih nepokrivenih obaveza (npr., budući vladini budžeti moraju financirati stalne troškove novih škola). Konačno, podrška projektima može ometati izgradnju države tako što će izvan vlade tražiti osoblje koje je bolje kvalificirano i tako što će iz državne službe odvlačiti talentirano osoblje koje će tražiti angažman u međunarodnim NVO zbog većih plata. S druge strane, međutim, projekti tehničke podrške koji se odvijaju unutar vladinih institucija mogu pomoći razvoj državnih kapaciteta.

Rizik za donatore iz privatnog sektora, uključujući fondacije preduzeća, predstavlja činjenica da podrška projektima općenito ne utiče na razvoj državnih standarda (uključujući elemente kao što su nastavni planovi i programi, ispiti i obuka za nastavnike). Što se tiče međunarodnih NVO i domaćih NVO, izvođenje operacija u područjima visokog rizika može dovesti u opasnost živote njihovog osoblja.

Rizici sa kojima se donatori susreću su nedjelotvorna pomoć, naročito u izgradnji resornih kapaciteta, i nesposobnost vlade da održi pružanje usluga. Kada je u određenoj zemlji koordinacija između međunarodnih NVO i domaćih NVO ograničena, podrška projektima također može gubiti na djelotvornosti zbog „traganja za rentom“ (odnosno nastojanja da se prigrabi finansijska dobit kroz manipulaciju ili izrabljivanje) od strane korisničkih organizacija.

Očekivani rezultati: Podrška projektima može biti od koristi za ispunjavanje trenutnih potreba, brzo ostvarivanje rezultata i u provođenju inovativnih pilot projekata. Zahvaljujući već uspostavljenim vezama sa lokalnom zajednicom, NVO koje djeluju kao provedbeni agenti za podršku projektima su često dobro pozicionirane kako bi povećale stopu upisa i popravile kvalitet obrazovanja u područjima zahvaćenim sukobima i ruralnim i zabačenim regijama. Također su u stanju povećati stopu upisa ciljanih grupa, kao što su etničke manjine i djevojčice, i efikasne su u provođenju inovativnih odgovora na obrazovne potrebe. Podrška projektima također može dati doprinos obnovi vitalne obrazovne infrastrukture.

D. PODRŠKA PROGRAMIMA/UDRUŽENI FONDOSI

Definicija: Podrška programima i udruženi fondovi su različita imena za aranžman koji kombinira finansiranje od strane više donatora kako bi se podržao neki program u obrazovnom sektoru; međutim, podrška programima se može sastojati od udruženih sredstava ili je mogu direktno pružiti pojedinačni donatori ili multilateralni donatori. Podrška programima je uobičajena i u humanitarnim i u razvojnim kontekstima i često se na nju gleda kao korak ka resornoj podršci budžetu. Ona omogućava učešće donatorima koji ili ne mogu ili ne žele pružiti podršku budžetu, ali žele da podrže određeni sektorski plan putem nekog oblika namjenskog izdvajanja sredstava. Isplate se vrše u skladu sa dogovorenim radnim planovima, završetkom dogovorenih djelatnosti ili dogovorenim aktivacijskim činom (npr., uvođenje stipendija za djevojčice). Finansiranje u pravilu traje tri do pet godina.

Cilj: Pružanje usluga i izgradnja kapaciteta.

Kontekst: Podrška programima i udruženi fondovi mogu se koristiti unutar okvira kojim upravlja vlada ili izvan njega; mogu također uključivati i aktere iz civilnog društva. Na primjer, Socijalnim fondom za razvoj Jemena su inicijalno upravljali donatori, a tu odgovornost je kasnije preuzela vlada. Bilateralni i multilateralni donatori često koriste podršku programima da izbjegnu davanje pomoći direktno vladi (npr., zbog nedostatka politika za pomoć siromašnim ili nemogućnosti da osiguraju pravilnu upotrebu sredstava); da odgovore na vanredne situacije; da finansiraju polja koja ne predstavljaju prioritet za vladu: ili da brzo i fleksibilno odgovore na potrebe razvoja kapaciteta.

Implikacija za dobru donatorsku praksu: Ovi mehanizmi mogu a i ne moraju financirati aktivnosti u skladu sa prioritetima partnerske vlade. Na primjer, može se desiti da pomoć za programe koju pruža bilateralni donator nije koordinirana sa drugim donatorima ili nije uklopljena prema vladinim prioritetima. Ovisno o ulozi vlade, udruženi fondovi mogu financirati aktivnosti koje će kasnije biti teško uklopiti sa vladinim procesima.

Ciljani kapacitet: Korisna za usmjeravanje pomoći prema onim grupama i/ili regijama koje ne predstavljaju prioritet za vladu.

Upravljanje: Glavni donator, često usko sarađujući sa državnim ministarstvom obrazovanja, rukovodi podrškom programima i udruženim fondovima. Nedavno, međutim, udruženi fondovi su korišteni u situacijama nestabilnosti kako bi se pomogla izgradnja vladinih kapaciteta u obrazovnom sektoru. Nivo fleksibilnosti zavisi od donatora koji učestvuju i zajedničkih procedura za koje se dogovore da će poštovati. Kada se udruženi fondovi aktiviraju mimo vlade, tijelo koje će njima upravljati i dalje može predvoditi predstavnik vlade.

Transakcijski troškovi i izazovi:

Transakcijski troškovi: Varijabilni, iz razloga što kombinovani mehanizmi finansiranja u početku mogu povisiti troškove. Ukoliko podrškom programima rukovodi međunarodna NVO, troškovi bi trebali biti niži. Međutim, podrška programima i udružena sredstva koja se koriste za širi sektorski pristup mogu potencijalno vladi nametnuti golem teret izvještavanja, jer upotreba više instrumenata finansiranja može zahtijevati više oblika izvještavanja.

Izazovi: Donatori mogu koristiti podršku programima i znatne količine namijenjenih sredstava za ostvarivanje vlastitih planova mimo vlade.

Očekivani rezultati: Može izgraditi kapacitete obrazovnog sistema, naročito fiducijarne i opće rukovodeće sposobnosti obrazovnih vlasti na nivou države, pokrajine ili općine

E. MULTIDONATORSKI POVJERENIČKI FONDOVI

Definicija: Oblik udruženog aranžmana koji objedinjuje sredstva više donatora i raspoređuje ih putem različitih kanala, uključujući podršku budžetima i finansiranje projekata. Multidonatorski povjerenički fondovi se mogu osnovati sa ili mimo partnerske vlade. Raspoređivanje sredstava je uslovljeno fiducijarnim standardima i pokazateljima uspješnosti. Ovakvi fondovi u pravilu pružaju dugoročno finansiranje; ovaj mehanizam finansiranja, više od svih drugih, povećava mobilizaciju resursa.

Cilj: Pružanje usluga i izgradnja države. Kada se koriste za pružanje direktne podrške budžetu, multidonatorski povjerenički fondovi mogu poboljšati državne kapacitete i promovirati efikasno doznačivanje sredstava uz niske transakcijske troškove za vladu. Ukoliko se njime upravlja izvan vlade, multidonatorski povjerenički fond ima ograničen uticaj na izgradnju države.

Kontekst: Postkrizne situacije u kojima vlada nema dovoljno kapaciteta da upravlja velikim iznosima donatorske pomoći. Multidonatorski povjerenički fondovi najbolje funkcioniraju kada vlada posjeduje volju da definira politiku, učestvuje u upravljanju sredstvima i nadzire njihovu raspodjelu. Za donatore je poželjno postojanje tehničkih kapaciteta u zemlji kako bi oni mogli uspješno učestvovati u upravljanju sredstvima.

Implikacije za dobru donatorsku praksu: Zbog činjenice da koordiniraju finansiranje putem jednog mehanizma finansiranja, a ne njih više, multidonatorski povjerenički fondovi podstiču koordinaciju među donatorima, čak i kad su donatorski prilozi namjenski izdvojeni. U idealnim okolnostima takvi fondovi smanjuju broj donatorskih intervencija u zemlji i smanjuju rizik od rascjepkavanja pomoći i/ili dupliciranja napora.

Multidonatorski povjerenički fond se može uklopiti sa prioritetima vlade, naročito kada vlada preuzme vodeću ulogu u definiranju politike. On tada služi kao jedinstven izvor informacija koji pomaže vladi da prati izdvajanja više donatora, umjesto da prati izdvajanja više zasebnih donatora. Međutim, partnerskkoj vladi može predstavljati problem da rukovodi svojim zadacima nadzora MDTF-ova.

Ciljani kapacitet: Većina multidonatorskih povjereničkih fondova podržava jedan dosljedan program putem jednog aranžmana za raspoređivanje sredstava. U složenim postkriznim situacijama poput Afganistana, multidonatorski povjerenički fond može koristiti više kanala za raspoređivanje sredstava kako bi dopro do različitih područja unutar iste zemlje koja su pogođena različitim oblicima nestabilnosti, ili kako bi dopro do određenih lokacija, stanovništava i/ili organizacija u zajednici.

Upravljanje: Multidonatorskim povjereničkim fondovima često rukovodi Svjetska banka, mada njima mogu rukovoditi i organizacije UN, bilateralni donatori ili privatne fondacije. Jedno rukovodeće tijelo, kao što je rukovodeća komisija ili neko drugo upravno tijelo, ocjenjuje napredak i donosi ključne rukovodeće odluke, uključujući odobravanje investicijskih projekata. Može se oformiti i upravni odbor.

Transakcijski troškovi i izazovi:

Transakcijski troškovi: Visoki početni troškovi; u idealnim okolnostima ovaj mehanizam smanjuje potrebu za koordinacijom informacija i administrativne troškove pojedinačnih donatora. Multidonatorski povjerenički fondovi bi također trebali imati komparativnu prednost u smanjenju troškova skupih programa zbog njihove veličine.

Upravljanje multidonatorskim povjereničkim fondovima iziskuje puno vremena, što može umanjiti njihovu korisnost, naročito kada je njihova namjena da brzo finansiraju aktivnosti. Paralelno kofinansiranje, situacije kada donatori rade po istom planu kao i vlada ali ne koriste iste mehanizme finansiranja, je jedna od alternativa koja može dati dobre rezultate, pod uslovom da dobra komunikacija i dobra volja postoji među donatorima.

Izazovi: Ciljano i/ili namjensko raspoređivanje sredstava može ugroziti strateško planiranje vlade za obrazovni sektor i oslabiti djelotvornost ministarstva obrazovanja (npr., izgrađene su škole a ministarstvo nema nastavnike za njih). Ovo je naročito slučaj u situacijama kada multidonatorski povjerenički fondovi postanu glavni izvor finansiranja za obrazovanje, a sredstva se namjenski izdvajaju za određene troškove. Multidonatorski povjerenički fondovi nose nizak fiducijarni rizik za donatore. Međutim, zbog činjenice da multidonatorski fondovi nisu ekskluzivan mehanizam finansiranja, njihova

mogućnost da podržavaju djelotvornost pomoći može biti umanjena u nekim okruženjima (npr., u Afganistanu, gdje se dvije trećine donatorskih sredstava ne pruža putem Povjereničkog fonda za obnovu Afganistana).

Očekivani rezultati: Kada se veliki dio ukupnih donatorskih sredstava usmjerava kroz multidonatorske fondove, donatorska izdvajanja nisu namijenjena za određene troškove i fondom se upravlja kroz vladine sisteme, oni mogu omogućiti redovno plaćanje državnih službenika i doprinjeti efikasnoj raspodjeli sredstava. Multidonatorski povjerenički fondovi također imaju potencijal da olakšaju prelazak intervencija finansiranih od strane donatora pod kontrolu vlade u trenutku kad je vlada dostigla neophodan nivo sposobnosti da sama finansira, rukovodi i koordinira obrazovnim sistemom.

F. RESORNA PODRŠKA BUDŽETU

Definicija: Bilateralni i multilateralni donatori finansiraju budžet partnerske vlade raspodjeljivanjem sredstava putem državnog trezora, na bazi strategije ili plana za obrazovni sektor kojeg je kreirala vlada a prihvatili donatori. Sredstva se obično daju na period od tri do pet godina a rasapoređivanje sredstava uslovljeno je napretkom prema dogovorenim pokazateljima uspješnosti za sektor koji su navedeni strategiji. Donatori mogu pojedinačno dodjeljivati SBS, ali veća se koherentnost postiže kada se donatori udruže i u slučaju udruženih fondova.

Cilj: Pružanje usluga i izgradnja kapaciteta. SBS gradi kapacitet države u izradi i provođenju politike i podržava pružanje usluga na nivou škola.

Kontekst: Opći uslovi za podršku budžetu su povezani sa procjenom makroekonomske situacije određene zemlje i sa fiducijarnim rizicima koji su povezani sa upravljanjem podrške putem sistema javnih finansija partnerske vlade. Pored toga što donatori treba da prihvate politiku i strategiju partnerske vlade, njena sposobnost da razvije, nadgleda i ocjenjuje politiku i strategiju obrazovnog sektora je također jedan od preduslova. Donatorski tehnički kapaciteti unutar zemlje su neophodni kako bi se učestvovalo u procesima ocjenjivanja.

Implikacije za dobru donatorsku praksu: Stimulira veću saradnju među donatorima i pružanje pomoći u skladu sa prioritetima vlade u cijelom sektoru, posebno dijalog o procesima i rezultatima, u kojem učestvuju i oni donatori koji ne doprinose SBS. Mehanizmi zajedničkog izvještavanja se mogu proširiti tako da uključe i NVO i civilno društvo kako bi se postigla šira primjena vladinih planova. Pomoć je uklopljena sa prioritetima partnerske vlade jer je zasnovana na resornoj strategiji/planu kojeg je kreirala vlada.

Ciljani kapacitet: Obzirom na to da je SBS sjedinjen sa domaćim sredstvima partnerske vlade, sposobnost da se sredstva namijene je ograničena na široki spektar prioriteta naglašen u obrazovnoj strategiji/planu zemlje. Međutim, aktiviranje sredstava može biti uslovljeno posebnim prioritetima. Ovaj mehanizam može pomoći vladi da lobira za dodatna sredstva i povećanje fiskalnih sredstava za obrazovni sektor. Kao mehanizam finansiranja, SBS može također pomoći da se odrede praznine u upravljanju i odgovornosti.

Upravljanje: SBS ima jedno nadzorno tijelo i za multilateralno i za bilateralno finansiranje. Ovaj mehanizam ohrabruje vlasništvo partnerske vlade nad sektorskom politikom, strategijom i planovima. Međutim, ukoliko se uloga donatora shvati kao previše uticajna u procesu donošenja politika/planiranja, partnerska vlada može izbjeći odgovornost.

Transakcijski troškovi i izazovi:

Transakcijski troškovi: Troškovi ovog mehanizma bi dugoročno trebali biti niski za pojedinačne donatore i partnerske vlade, ali i visoki u ranim fazama. Postizanje dogovora o inicijatorima i/ili uslovima za oslobađanje sredstava, dogovor o zaštitnim mjerama nakon procjene fiducijarnog rizika i definiranje dogovorenih ciljeva uspješnosti može biti dug proces. Često puta se sačini zajednički godišnji izvještaj.

Korištenje sistema partnerske vlade može pomoći smanjenju transakcijskih troškova za donatore i teret izvještavanja za vlade. Međutim, u nekim slučajevima, zajednički donatorski proces vodi do dogovora o uslovima koji predstavljaju totalnu sumu svih pojedinačnih donatorskih željenih ulaganja, a ne do kompromisa među donatorima glede nekoliko ključnih prioriteta. Ovo zauzvrat može preopteretiti kapacitet partnerske vlade da odgovori na te zahtjeve.

Izazovi: Donatori se mogu susresti sa fiducijarnim rizikom ukoliko partnerska vlada ima slab kapacitet u upravljanju sredstvima. SBS također može poremetiti upće prioritete vlade, kao i prioritete unutar obrazovnog sektora. Određena polja mogu, na primjer, biti „napuštena“ ukoliko ih strategija/plan obrazovnog sektora specifično ne naglasi kao prioritete.

Očekivani rezultati: Značajna podrška izgradnji države. Međutim, manjak efikasne koordinacije u pružanju tehničke pomoći može dovesti do neuravnoteženih rezultata u razvoju kapaciteta.

G. OPĆA PODRŠKA BUDŽETU

Deficija: Bilateralni i multilateralni donatori finansiraju budžet partnerske vlade putem državnog trezora, kako bi podržali državni razvoj ili reforme. Sredstvima upravlja sistem javne finansijske uprave partnerske vlade. Raspodjela je uglavnom bazirana na dogovorenim uslovima, istaknutim u okviru za ocjenjivanje uspješnosti (PAF) ili putem strateškog dokumenta za suzbijanje siromaštva (PRSP) te zemlje; sredstva mogu, na primjer, biti usmjerena na poboljšanje javne finansijske uprave, makroekonomske politike usmjerene ka stabilnosti ili postojanju državnog razvoja ili reformske politike.

Sredstva se obično raspodjeluju jednom godišnje i usmjerena su prema zacrtanim ciljevima u PAF-u ili PRSP-u. PAF je niz aktivnosti koje se trebaju provesti tokom fiskalne godine, ciljevi koje se trebaju postići do kraja svake fiskalne godine i/ili inicijatori oslobađanja sredstava. Ciljevi su dogovoreni a inicijatori podrazumijevaju finansijske posljedice (odnosno, oslobađanje finansijske pomoći na onsovu uspješnosti). Finansiranje traje tri do pet godina, mada je moguće i duže.

Oslobađanje GBS sredstava se može dovesti u vezu i sa uspješnosti pojedinih sektora u prilagođavanju državnim strategijama (ne resornoj strategiji). Ukoliko je finansiranje povezano sa uspješnosti u određenom sektoru, obično se označava kao SBS. U nekim zemljama, GBS je vezan za

napredak u nekoliko sektora (uključujući i obrazovanje), što utiče na nivo budućih donacija.

Cilj: Pružanje usluga i izgradnja države. Podrška budžetu znači da se pregovaraju opći plan i budžet, koji se onda skupa finansiraju i nadgledaju. Ukoliko zemlja nije u velikoj mjeri ovisna o vanjskoj pomoći, može izabrati podršku projektima i na taj način izbjeći duge pregovore i troškove umiješanosti stranih aktera.

Kontekst: Teoretski, GBS je namijenjen za partnerske vlade koje su uspostavile pouzdane sisteme i procese i u raznim sektorima (uključujući obrazovni) i u finansijskom poslovanju. Međutim, u zadnjih nekoliko godina mehanizam finansiranja se četo koristi u situacijama nestabilnosti. GBS je koristan kada partnerska vlada posjeduje političku volju da provede svoje političke ciljeve i kada preuzme glavnu ulogu u kreiranju politike.

GBS zahtijeva da partnerska vlada ima dovoljno kapaciteta u finansijskom poslovanju (koje osigurava prihvatljiv nivo fiducijarnog rizika), da može da pregovara i nadgleda PAF (pregovori mogu biti dugotrajni) i da ima dobre sisteme nadgledanja. Ovaj mehanizam finansiranja ima potencijal brze raspodjele kako bi se podigao nivo javnih finansija, neophodan da se pokriju rastući troškovi. Međutim, donatorima treba vremena i kapaciteta da pregovaraju multidonatorsku podršku budžetu sa drugim donatorima i sa vladom. Rijetko kad partnerske vlade u situacijama nestabilnosti imaju sposobnost finansijskog upravljanja da osiguraju prihvatljiv nivo fiducijarnog rizika.

Implikacije za dobru donatorsku praksu: Podržava principe efikasnosti pomoći, posebno uklapanje sa sistemima i politikom partnerske vlade. GBS je, zapravo, najviše uklopljeni mehanizam finansiranja koji je na raspolaganju donatorima. Zahtijeva intenzivne pregovore sa vladom i među donatorima.

Ciljani kapacitet: Oslobođanje GBS sredstava može biti uslovljeno obavezom provincija ili regija da koriste pakete grantova, koje regije mogu koristiti samostalno. (U mnogim zemljama, poput Etiopije, osnovno obrazovanje je odgovornost lokalne vlade, dok centralna vlada može ne biti u mogućnosti da procijeni ili nivo ili raspodjelu budžeta za obrazovanje.) Ukoliko se geografski razvrstaju, indikatori mogu pokazati gdje se većina budžeta troši.

Upravljanje: GBS zahtijeva aranžmane udruženg upravljanja. Opširan PAF, čak i ako on zavisi od PRSP-a, može se smatrati nametnutim od strane donatora, što dozvoljava partnerskoj vladi da izbjegne odgovornost za obrazovne prioritete. Korištenje sistema partnerske vlade jača javnu finansijsku upravu i povećava sposobnost i fleksibilnost vlade u dodjeli sredstava.

Transakcijski troškovi i izazovi:

Transakcijski troškovi: Teoretski su troškovi donatora smanjeni, kao i teret partnerskih vlada da nadgledaju i podnose izvještaje donatorima. Međutim, u praksi, inicijalni troškovi su ponekad visoki zbog procesa revizije (politike i rezultata). Štaviše, ukoliko se broj kriterija PAF-a iznimno poveća, administrativni troškovi mogu biti znatni.

Izazovi: Za partnerske vlade, GBS podrazumijeva stalni rizik od iznenadnog prekida cijelog ili dijela finansiranja, ukoliko se ne ispune zahtjevi PAF-a. Ukoliko GBS čini glavni izvor vanjskog finansiranja, on može biti potencijalno rizičan jer, ukoliko se neki inicijatori ne zadovolje to će uticati na sredstva za sve sektore – čak i one koji se ponašaju u skladu sa uslovima PAF-a.

Prije nego što se privati vanjsko finansiranje stalnih troškova, partnerska vlada treba da procijeni koliko je godina potrebno da rast lokalnih prihoda zamijeni donatorsko finansiranje. Potom treba da osigura garancije da će donatorski partneri dovoljno dugo finansirati. Na primjer, partnerska vlada mora izbjeći angažovanje nastavnika na bazi petogodišnjeg ugovora ukoliko nema realne mogućnosti da nakon pet godina finansira nove nastavnike iz domaćih izvora.

Za donatore, GBS može biti fungibilan, odnosno, partnerska vlada može usmjeriti sredstva na druge ciljeve ili ne dodijeliti sredstva u okviru budžeta. Može se desiti i da donatorska sredstva ne dođu do ciljanih ljudi i/ili regija. Ukoliko partnerska vlada ne kontrolira cijelu zemlju, može se desiti da sredstva ne dođu do područja u nestabilnim situacijama.

Fiducijarni rizik je ključni problem za donatore koji se može direktno kontrolirati (na primjer, jačanje poštivanja finansijskih propisa od strane internih institucija, poput propisa koji se tiču nadzora, revizije i naknadnih aktivnosti; ili smanjenjem diskrecije u propisima u korist više transparentnih i jasnijih dodjela), ili indirektno (na primjer, jačanjem glasa građana i vladine odgovornosti civilnom društvu i lokalnim zajednicama, dodjeljivanjem uslovljenih gotovinskih grantova roditeljima da finansiraju

obrazovanje).

Očekivani rezultati: Značajna podrška izgradnji države. GBS može promovirati reforme (finansijske) uprave javnog sektora, fiskalnu decentralizaciju i određivanje prioriteta za budžetska izdvajanja.

GBS omogućava partnerskoj vladi veću diskreciju u pogledu korištenja sredstava i omogućava redovne isplate nastavnika, što povećava učenicima pristup obrazovanju. GBS može i povećati budžet partnerske vlade koja potencijalno može povećati sredstva za stalne troškove obrazovanja (na primjer, plate nastavnika, upošljavanje novih nastavnika, povećana ostala sredstva na nivou škole), kao i za kapitalne troškove (kako bi se povećao upis u škole). Na kraju će, međutim, prihod partnerske vlade ipak biti potreban da pokrije stalne troškove, poput plata.

GBS može spriječiti iznadanke prekide u finansiranju programa partnerske vlade; smanjenje pomoći će dovesti do smanjenja cijelog budžeta vlade, ali to se neće desiti iznenada i do potpunog prestanka finansiranja jednog dijela budžeta (u slučaju donatorske podrške projektima).

H. SMANJENJE DUGA

Definicija: Smanjenje duga je u osnovi mehanizam preraspodjele budžeta i namijenjen je da se oslobode sredstva zemlje dužnika. On je uslovljen, što znači da su iznosi koje vlada „uštedi“ neotplaćivanjem duga preusmjereni na troškove smanjenja siromaštva, poput pružanja obrazovne usluge (posebno da bi se postigli Milenijski razvojni ciljevi). Smanjenje duga može pružiti ili Inicijativa za najzaduženije siromašne zemlje (HIPC) koju su oformili Međunarodni monetarni fond (MMF) i Svjetska banka, ili putem bilateralnih donatora.

Cilj: Pružanje usluga. Ohrabruje vlade da dodijele više sredstava za obrazovanje. Smanjenje duga može potaknuti i reformu institucija vlade; „ušteđeni“ iznosi se mogu upotrijebiti za promociju političkih reformi.

Kontekst: Kada je smanjenje duga uslovljeno reformom, pojedinačni donatori moraju biti spremni da pregovaraju uslove i inicijatore za olakšice. Zemlje koje mogu ući u inicijativu HIPC – koja je trenutno na raspolaganju za 40 članova Međunarodne agencije za razvoj (IDA) sa velikim stepenom siromaštva i duga – moraju pokazati da posjeduju stabilan sistem makroekonomske uprave i Strategiju za suzbijanje siromaštva.^a Za umanjeње duga koje je uslovima vezano za budžetska izdvajanja partnerske vlade, „uštede“ bi se trebale označiti kao dodatne doznake za prioritetne sektore poput obrazovanja, ali je u stvarnosti to teško procijeniti.

Implikacije za dobru donatorsku praksu: Prioriteti donatora za preraspodjelu sredstava se mogu neslagati sa prioritetima partnerske vlade. Obično, namjensko izdvajanje po osnovu smanjenja duga za određene budžetske troškove je uvjetovano. Uz par izuzetaka, ovaj tip pomoći je fungibilan, što znači da vlada može potrošiti upravo onu sumu koju je i planirala za obrazovanje, ali unese dio te potrošnje u izvještaje kao umanjeње duga.

Ciljani kapacitet: Donatori koriste umanjeње duga da se promovira dodatna preraspodjela sredstava partnerskih vlada u prioritetna područja, posebno za pružanje usluga siromašnim i marginaliziranim grupama.

Upravljanje: Umanjenje duga pregovaraju bilateralni donatori i vlada ili je dio multilateralnog procesa smanjenja duga nekoliko zemalja dužnika putem združenih procesa.^b Multilateralno umanjeње duga putem inicijative HIPC pregovaraju Svjetska banka, MMF i partnerska vlada.

Transakcijski troškovi i izazovi:

Transakcijski troškovi: Transakcijski troškovi su uglavnom niski; međutim visina troškova je ponekad vezana za nivo doznačavanja koji je nametnut na ušteđena sredstva.

Izazovi: Može se desiti da partnerska vlada ne bude u mogućnosti da lako koordinira procesom preraspodjele; u mnogim slučajevima partnerska vlada nema dovoljan kapacitet da ažurira radne planove za obrazovni sektor i da maksimalno iskoristi dodatna sredstva.

Očekivani rezultati: Smanjuje troškove partnerske vlade u servisiranju duga i poboljšava njene makroekonomske indikatore i može dovesti do više izdvajanja za obrazovanje. Ovi rezultati zavise od uslova koje partnerska vlada mora ispuniti i omjera u kojem uštede rezultiraju dodatnim fiskalnim sredstvima, stoga, i na povećanje sredstava u obrazovnim sektoru u kratkotrajnom ili srednjeročnom periodu.

^a Ove zemlje mogu primiti specijalnu pomoć MMF-a i Svjetske banke.

^b Pariški klub (na francuskom, *Club de Paris*) je neformalna grupa finansijskih zvaničnika iz 19 najbogatijih zemalja svijeta koja pruža finansijske usluge, poput restrukturiranja duga, smanjenja duga ili poništenja duga zaduženim zemljama i njihovim kreditorima. Dužnike obično preporučuje MMF, ukoliko ne uspiju sve ostale solucije.

Aneks 1: Primjeri po zemljama

IZGRADNJA KAPACITETA: OGRANIČENJA NEDRŽAVNIH PRUŽATELJA USLUGA U PAKISTANU

U mnogim zemljama sa niskim dohotkom, uključujući i Pakistan, sama vlada ne može odgovoriti zahtjevima za pružanje obrazovnih usluga. Program reforme obrazovnog sektora Pakistana za 2001. godinu prepoznao je javno-privatna partnerstva kao obećavajući pristup da se postigne reduciranje nesrazmjera u obrazovanju na bazi finansijske, regionalne i gradske podjele. Ministarstvo obrazovanja se zalagalo za stvaranje okruženja za takva partnerstva, posebno školskih inicijativa, NVO i privatnog sektora.

Razvilo se nekoliko različitih modela. Na primjer, Fondacija za obrazovanje Pundžaba se usmjerila na rad sa privatnim sektorom, dok se Fondacija za obrazovanje Sindha usmjerila na saradnju sa NVO i uspostavila je model *Usvojite školu* u kojem je NVO odgovorna za određenu školu tokom određenog perioda. Nevladine organizacije se mogu usmjeriti na infrastrukturu i poboljšati obuku nastavnika i upravu škole.

Čak i u saradnji sa provincijalnim vladama, nedržavni pružatelji usluga u Pakistanu su pokazali ograničenu sposobnost da odgovore probleme s kapacitetom koje vlada želi da riješi. Na primjer, Fondacija za obrazovanje Sindha je jedan od najvećih partnera u tom području ali je usvojila samo 165 od ukupno 28,854 škole u toj provinciji. Nevladine organizacije također uglavnom zavise od sredstava vanjskih donatora i zbog toga ograničavaju broj škola koje mogu usvojiti i održivost programa. Postoji i zabrinutost da se usvajaju bolje škole, posebno u slučajevima kada je privatni sektor glavni provoditelj.

Iako je vlada vidjela partnerstvo između javnog i privatnog sektora kao način da se povećaju sredstva za obrazovni sektor, nije uspostavila procese u kojima bi nevladine organizacije i privatni pružatelji usluga postali aktivni partneri u poboljšanju kvaliteta obrazovanja kojeg pružaju.

Izvor: Bano, M. 2008. "Pakistan Country Case Study," profil za zemlju pripremljen za UNESCO2008. EFA Global Monitoring Report.

PRUŽANJE TEHNIČKE POMOĆI ZA OBRAZOVANJE U SOMALIJI

Razvoj kapaciteta je postao direktan cilj pomoći Evropske komisije (EC) za obrazovni sektor u Somaliji. Nakon niza godina pomoći realizirane kroz projekte, razvoj kapaciteta se pomjerio u srž osmišljavanja programa i zbog prepoznavanja bitnosti razvoja putem partnerskog djelovanja i zbog boljeg uklapanja sa vladinim potrebama i prioritetima. Na federalnom nivou, Evropska komisija se usmjerila na tehničku pomoć somalijskim ministarstvima, osnovnu infrastrukturu, opremu, obuku i podršku za operativne troškove i obuku državnih službenika. Uložili su se napori da se stvore PIU.

Na regionalnom nivou, tehnička i finansijska pomoć Evropske komisije se koristi da se razvije kapacitet nadzora izvršne i parlamentarne vlasti. Podrška Ministarstvu obrazovanja se sastoji od snabdijevanja opremom i od obuke kako bi se unaprijedilo znanje o savremenim planovima i programima, te od podrške razvoju podresorne politike u obrazovanju. Mjere koje su usmjerene na osoblje na nivou ministarstva, regije i na lokalnom nivou su ojačane mjerama za izgradnju kapaciteta u svim glavnim obrazovnim podresorima (odnosno, osnovnom obrazovanju, srednjoškolskom obrazovanju, tehničkom i stručnom obrazovanju i, u određenoj mjeri, visokom obrazovanju). Obuka nastavnika je također ključni dio tehničke pomoći Evropske komisije, s ciljem da se poboljša kvalitet obrazovanja na različitim nivoima. Putem Programa za jačanje kapaciteta obuke nastavnika (SCOTT), 3,338 nastavnika se uključilo u programme obuke i u Somalilendu i u Putlandu, a njih otprilike 2,767 je završilo kurseve obuke u 2008. godini.

Izvor: EC, External Cooperation Programmes, n.d., "Reforming Technical Cooperation," EC, Brisel, <http://capacity4dev.ec.europa.eu/topic/2029> (stranica posjećena u januaru 2010).

TEŠKOĆE DOBRE DONATORSKE PRAKSE: KAMBODŽA I RASCJEPKANOST VANJSKOG FINANSIRANJA OBRAZOVANJA

Pošto Kambodža nije uspostavila jasne prioritete reforme obrazovne politike kada je počela da prima razvojnu pomoć, finansiranje projekata i programa je postao primarni mehanizam finansiranja u tom sektoru. Ovi mehanizmi uglavnom podrazumijevaju odvojene ocjene uspješnost, vremenske rokove i izvještaje, te koriste paralelne sisteme koji ne odgovaraju vladinim sistemima i procesima.

Nakon što se uvidio ograničen razvojni efekat 30 – 40 miliona dolara koji su se godišnje dodjeljivali za obrazovni sektor između 1994. i 1999, vlada je posegnula za sektorskim pristupom (SWA). Tokom 2001, vlada je uspostavila petogodišnji Strateški plan za obrazovanje (ESP), Program podrške obrazovnom sektoru (ESSP) i Radnu grupu za obrazovni sektor (ESWG), što je zapravo formalni mehanizam za koordinaciju donatora. ESSP je uveo pomoć za stalne i kapitalne troškove. Budžetski sistemi za stalne troškove su se razvili za brzu, zaštićenu isporuku sredstava za prioritete aktivnosti i programe (zvanih Prioritetni akcijski planovi).

Bilo je planirano da prva faza ESSP-a (2002–2006) košta oko 725 miliona dolara, sa dvotrećinskim vladinim učešćem i jednotrećinskim učešćem donatora. Uz intenzivnu podršku ESWG-a, Kambodža je odobren grant iz EFA FTI Katalitičkog fonda. Međutim, zbog velikih fiducijarnih rizika, taj je grant dodijeljen za finansiranje projekata.

Na samom početku SWA-a, očekivala se laka tranzicija sa finansiranja projekata u obrazovnom sektoru, pošto su tada mnogi projekti bili na samom kraju provedbene faze. Međutim, ta se tranzicija nikada nije ostvarila. Nedostatak jasne podjele rada između razvojnih partnera od strane podkomponenti ESSP ugrožava zajedničke napore na razvoju programa. Rezultat toga je da obrazovni sektor ostaje jedan od najrascjepkanijih sektora u Kambodži. Procjenjuje se da je trenutno u toku provođenje 250 obrazovnih projekata, koje podržava 80 različitih NVO; dok 22 bilateralna i multilateralna partnera podržavaju 91 različit projekt i program. Do danas, u obrazovnom se sektoru nije se provela ni jedna od glavnih šema kofinansiranja, poput udruženih fondova ili multidonatorskih povjereničkih fondova.

Izvori: Hattori, H. 2009, "Enhancing Aid Effectiveness in Education through a Sector-wide Approach in Cambodia," UNESCO; i Forsber, G. i M. Ratcliffe 2003, "Education Sectorwide Approach: Cambodia Education Case Study," rad predstavljen na Konferenciji o sektorskom pristupu u obrazovanju UNESCO-vog Međunarodnog instituta za planiranje obrazovanja (IIEP-UNESCO), u Parizu.

NVO I PRUŽANJE OBRAZOVNIH USLUGA U AFGANISTANU

NVO su različitim intenzitetom bile primarno sredstvo za pružanje usluga u nesigurnim područjima Afganistana, ovisno o njihovom iskustvu u određenoj regiji i internim pravilima koja se odnose na sigurnost osoblja. NVO su bile od presudnog značaja za povećanje upisa, naročito djevojčica u udaljenim provincijama. Mnoge NVO angažiraju članove lokalnih zajednica, jer su oni i manje uočljivi i manje podložni napadima. U izuzetno nesigurnim područjima, ova se strategija pokazala kao veoma uspješan način pružanja obrazovnih usluga, o čemu svjedoče na zajednicama bazirani obrazovni programi Partnerstva za unapređenje obrazovanja u zajednicama u Afganistanu (PACE – A). Međutim, kada je prisustvo NVO veliko u obrazovnom sektoru, koordinacija i usklađivanje mogu biti problem. Nevladine organizacije koje su dio PACE – A su primjer uspješne koordinacije, ali, isto tako, brojne NVO nisu dio takvih aranžmana. Vlada Afganistana je nedavno uspostavila tijelo za koordiniranje NVO i njihovih aktivnosti u obrazovnom sektoru, koje ih sada i kontrolira.

Izvor: Thomson, A. i N. Karachiwalla. 2009, "Appropriate and Effective Financing Modalities and Channels for Education in Fragile Situations." INEE, Svjetska banka i Oxford Policy Management.

ISKUSTVO SUDANA SA ZAJEDNIČKIM HUMANITARNIM FONDOM

Nakon završetka dvadesetogodišnjeg rata između vlade i raznih grupa na jugu, Sudan je 2005. postao prva zemlja koja je koristila Zajednički humanitarni fond (CHF). Fond je formiran u najvećoj mjeri na zahtjev Ureda za međunarodni razvoj Velike Britanije (DFID), kao dijela globalne inicijative da se poboljša koordinacija i upravljanje humanitarnom pomoći. Pod rukovodstvom UN-a, glavni cilj ovog fonda je bio da pruži rano, predvidivo finansiranje, kao i da podrži pravovremenoj dodjeli i raspodjeli donatorskih sredstava za najkritičnije humanitarne potrebe u Sudanu.

DFID-ova Ocjena programa za zemlju iz 2009. je pokazala da se ovaj mehanizam finansiranja nije usmjerio na kritične humanitarne potrebe; nametnuo je velike troškove upravljanja, pružao je nepredviđenu, kratkoročnu pomoć presporo i često prekasno tokom jedne godine i nije bio dobro kontroliran, nadgledan i ocjenjivan. Jedan od problema je bio i taj što je CHF godinu za godinom usmjeravao kratkoročna sredstva istim pružateljima usluga ali ih je dva puta godišnje podvrgavao dugotrajnom i nepredvidivom procesu raspodjele sredstava. Obzirom na kompleksnu prirodu vanredne situacije, bilo je očito da će CHF dugo trajati, što je značilo da će obaveze višegodišnjeg finansiranja smanjiti transakcijske troškove i poboljšati efikasnost pomoći. U zaključku evaluacije je navedeno da su ciljevi CHF-a bitni, ali da se procedure trebaju mijenjati.

Za više informacija, vidi website radnog plana za Sudan: <http://www.unsudanig.org/workplan/chf/index.php>.

Vidi i "Evaluation of Common/Pooled Humanitarian Funds in DRC and Sudan" na http://www.unsudanig.org/workplan/chf/management/docs/2007_Sudan_DRC_CHF%20evaluation_report.pdf.

PODRŠKA SVJETSKE BANKE PROJEKTIMA U BALUČISTANU, PAKISTAN

Projekat podrške obrazovanju u Balučistanu, kojeg finansira Svjetska banka, obezbijedit će 22 miliona dolara tokom pet godina (2006 – 2011) školama u zajednici i pomoći i privatnom sektoru i izgradnji kapaciteta u Fondaciji za obrazovanje Balučistana. Fondacija za obrazovanje Balučistana je autonomno tijelo koje ima zadatak da ojača pružanje obrazovnih usluga od strane privatnog sektora u provinciji. Svjetska banka je odlučila da ne saraduje sa vladom Balučistana nakon što se suočila sa ograničenjima uprave i kapaciteta u prethodnim projektima.

PODRŠKA DIJASPORE NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA U SOMALIJI

U Somaliji, javno finansiranje je slabo ili nepostojeće. Međutim, kada su slali novčanu pomoć domovini, grupe somalijskih imigranata su se udružile sa lokalnim nevladinim organizacijama s ciljem da obnove školske zgrade, povećaju plate nastavnika i rehabilitiraju škole. Neke od tih škola su u međuvremenu došle u nadležnost Ministarstva za obrazovanje i sada su pod upravom vlade.

U školama koje somalijska dijaspora podržava urobi, porijeklo donacija određuje sadržaj gradiva. Na primjer, Somalijci koji žive u Velikoj Britaniji šalju britanske udžbenike. Za razliku od područja sa manje konflikata gdje se pomoć često šalje u seoska područja, u Somaliji se pomoć šalje u gradske centre i zaobilaze se potrebe siromašnih seoskih područja.

UDRUŽENI FONDOVI ZA OBRAZOVANJE U SIERA LEONEU

Jedanaestogodišnji građanski rat u Siera Leoneu, koji je zvanično završen 2002. godine, devastirao je obrazovni sistem te zemlje na svim nivoima. U septembru 2007, formirano je Ministarstvo obrazovanja, mladih i sporta i finaliziran je Plan za obrazovni sektor Siera Leonea (ESP) za period 2007 – 2015. To je strateški dokument zasnovan na vladinom Izvještaju o statusu zemlje iz 2006 i Strateškom planu za smanjenje siromaštva (PRSP) iz decembra 2004. UNICEF je vodio i koordinirao proces razvoja državnog obrazovanja uz učešće resorne grupe za obrazovanje koju su činili razvojni partneri iz zemlje. Glavna inicijativa za razvoj ESP-a je bila da se dobiju sredstva iz EFA FTI Katalitičkog fonda.^a Nakon što je 16 razvojnih partnera prihvatilo ESP, Siera Leoneu je dodijeljeno 13.9 miliona dolara iz Katalizatorskog fonda u aprilu 2007, i to je bila prva zemlja sa niskim dohotkom u situaciji nestabilnosti koja je dobila podršku EFA FTI.

Zbog slabih državnih finansijskih sistema, odabran je udruženi fond za pružanje sredstava za obrazovanje Siera Leoneu – taj fond je udružio sredstva koja je pružio EFA FTI i sredstva drugih donatora spremnih da podrže ESP. Fond za podršku obrazovnog sektora (ESSF) je pokrenut u januaru 2008, s ciljem da se podrži trogodišnji akcioni plan ESP-a. Tim fondom upravlja Ministarstvo obrazovanja, mladih i sporta pod nadzorom Ministarstva finansija i ekonomskog razvoja, uz podršku Svjetske banke.

UNICEF i DFID su bili prvi donatori koji su dodijelili sredstva putem ESSF-a, a pridružila im se i Švedska agencija za međunarodni razvoj (SIDA). UNICEF i DFID planiraju da obezbijede dodatna sredstva putem ESSF tokom 2010, nakon što se provedu aktivnosti koje su inicijalno podržali. Nažalost, finalizacija ugovora o grantu FTI je bio prolongiran do septembra 2008, u najvećoj mjeri zbog uvođenja korigovanih Smjernica za upravljanje Katalizatorskim fondom, te se prva tranša (oko 21% ukupne sume) ispostavila ESSF-u tek u zadnjoj četvrtini 2009. godine.^b

^a Svjetska banka 2008. "Education For All Fast Track Initiative: Potentials and Challenges for Effective Aid to Basic Education in Sierra Leone." FTI Country Process Report, 2005-2008.

^b Save the Children. 2010. "Report on Education Financing, Governance, and Accountability in Sierra Leone."

UDRUŽENI FONDOVI ZA OBRAZOVANJE U LIBERIJU

2003, Sveobuhvatnim mirovnim sporazumom je završen sukob u Liberiji koji je s prekidima trajao 14 godina. Prema procjenama, 75 do 80 posto škola u zemlji je bilo uništeno ili oštećeno tokom konflikta i skoro dvije trećine nastavnika nije bilo kvalificirano. Potpisivanje CPA 2003. je bilo prekretnica za mnoge donatore koji su se vratili u zemlju da pruže humanitarnu pomoć i pomognu razoružanje, povratak izbjeglica i raseljenih osoba i očuvanje mira.

Kada je EFA FTI prihvatio udruženi fond za obrazovni sektor – i nakon što Liberija nije uspjela dobiti Katalizatorski fond EFA FTI – UNICEF je stvorio Udruženi fond za obrazovanje (EPF) 2008, u namjeri da ga iskoristi za razvitak kapaciteta vlade da upravlja većim finansijskim prilivima u sektor obrazovanja u vremenu kada se smanjilo humanitarno finansiranje obrazovanja i kada je redovno razvojno finansiranje još uvijek manjkalo u velikoj mjeri. EPF teži da pruža pouzdano, predvidivo i usklađeno finansiranje za obrazovni sektor u Liberiji, s konačnim ciljem da pruži direktnu budžetsku podršku.

EPF je pokrenut sa osnovnim kapitalom od 15 miliona dolara koje je obezbijedio UNICEF (od toga je 12 miliona dolara obezbijedila Vlada Holandije) i 5 miliona dolara koje je donirao Institut otvorenog društva (OSI). Fondom upravlja vladina Jedinica za finansijsko upravljanje projektima, koja spaja Ministarstvo finansija i Minsitarstvo obrazovanja, te koristi vladine procedure finansijskog poslovanja i nabavki. Za nadati se da će korištenje vladinih procedura ojačati javnu finansijsku upravu.

EPF se usmjerio na finansiranje onih polja koja Program obnove osnovnog obrazovanja u Liberiji (LPERP) ne finansira. Između jula 2008 i maja 2009, finansirao je tri velike intervencije na polju razvoja nastavnika, udžbenika i razvoja planova i programa, te proširenja i razvoja infrastrukture. Ovi su programi apsorbirali više od 75% raspoloživih sredstava. Uspješna primjena EPF-a pobudila je nadu da će se još donatora uključiti i da će EPF biti model za uspješno tranzicijsko finansiranje i u drugim nestabilnim situacijama.

(Napomena: EFA FTI je u maju 2010. odobrio Katalizatorski fond u iznosu od 40 miliona dolara Liberiji)

Izvori: Schmidt, C. 2009. "The Education Pooled Fund in the Republic of Liberia." UNICEF Liberia; Braennelly, L, S. Ndaruhutse, and C. Rigaud. 2009. "Donor's Engagement. Supporting Education in Fragile and Conflict-affected States." IIEP-UNESCO i CfBT Education Trust.

POVJERENIČKI FOND ZA OBNOVU AFGANISTANA

Najbitniji mehanizam finansiranja u Afganistanu je Povjerenički fond za obnovu Afganistana (ARTF), koji je osnovan 2002. i kojim upravlja Svjetska banka. U martu 2008, ARTF je dobio 2.4 milijarde dolara i bio je glavni izvor finansiranja (trećina) vladinog stalnog budžeta. Osnovne dvije komponente ARTF-a su podrška stalnim troškovima (za plate, operacije i upravu), i podrška investicijskim troškovima (za prioritetne programe vlade). Ukupno 27 donatora doprinosi fondu, međutim, pet donatora (SAD, Ujedinjeno Kraljevstvo, Holandija i Kanada) obezbjeđuju 80 posto fonda. Većina donatora pruža značajnu podršku i putem drugih kanala, uključujući i bilateralnu podršku, resornu podršku budžetu i podršku kroz nevladine organizacije.^a Namjensko izdvajanje sredstava nije dozvoljeno u ARTF-u, ali donatori mogu izraziti želju gdje da se usmjere njihova sredstva (za iznos do 50% njihovog godišnjeg doprinosa).

Stalna podrška se koristi za finansiranje vladinog operativnog budžeta, posebno plata nastavnika i zdravstvenih radnika. Ministarstvo obrazovanja je na prvom mjestu po primanju sredstava iz ARTF-a; svake godine se približno 30 do 40 posto stalnog budžeta koristi za plate nastavnika i druge operativne troškove Ministarstva obrazovanja. ARTF je ustalio redovno isplaćivanje nastavničkih plata. Investicijska podrška se koristi za finansiranje kapitalnih investicija u osnovnom obrazovanju. Međutim, Program za poboljšanje kvaliteta obrazovanja (EQUIP), koji nudi grantove za škole za unapređenje kvaliteta i razvoj infrastrukture, prima samo 4 posto sredstava.^b ARTF je bio prvenstveno izvan budžeta vlade i uglavnom je raspoređivan putem donatorskih procedura, ali je napredovao i postao bliži podršci budžetu.^c

Sredstva dođu do lokalnog nivoa putam raznih kanala. ARTF-ov Državni program solidarnosti je jedan od njih i pruža podršku i olakšava demokratski izabrane Komitete za razvoj zajednica (CDC). Još jedan način da se rasporede ARTF-ova sredstva je program EQUIP koji je osnovan 2005 i djeluje u sve 34 provincije.^d Na kraju, fondovi ARTF-a se dodjeljuju i putem, u osnovi vojnih, Timova za obnovu provincija (PRT), koji su aktivni u područjima koji su još uvijek pod kontrolom talibana. Međutim, oni ne saraduju sa Ministarstvom obrazovanja ili drugim mehanizmima za dodjelu fondova, i dešavalo se da se izgrade škole bez da se dodijele sredstva za angažiranje nastavnika.

^a M. Foster. 2008. "Aid Instruments in Fragile and Post-Conflict States: A Desk Review for DFID Nepal." Mick Foster Economics Ltd.

^b Scanteam/Norveška. 2008. "Afghanistan Reconstruction Trust Fund: External Evaluation." izvještaj naručen od strane Svjetske banke.

^c M. Foster. 2008. "Aid Instruments in Fragile and Post-Conflict States: A Desk Review for DFID Nepal." Mick Foster Economics Ltd

^d Scanteam/Norveška. 2008. "Afghanistan Reconstruction Trust Fund: External Evaluation." izvještaj naručen od strane Svjetske banke.

RESORNA PODRŠKA BUDŽETU U RUANDI

Resorna podrška budžetu (SBS) u Ruandi podržava sektorski pristup (SWAp). Ova je podrška počela kao Udruženi program za podršku sektoru obrazovanja (JESS) 2006. Finansiranje JESS je planirano za period 2006 – 2010 i donatori, među kojima su i DFID, Belgija, Afrička razvojna banka i Holandija, su uključeni u višegodišnje finansiranje – u trajanju od pet godina.

Katalizatorsko finansiranje EFA FTI se usmjerava putem mehanizama SBS-a, ali samo na period od tri godine. Revizija JESS-a se obavlja svake godine kroz zajednički izvještaj obrazovnog sektora.

SBS pomaže finansiranje strateškog plana obrazovnog sektora Ruande, posebno nastavnčkih plata, izgradnje, udžbenika i poreskih olakšica za osnovno obrazovanje. DFID i UNICEF finansiraju poseban udruženi fond za izgradnju kapaciteta obrazovnog sektora. Ovaj fond je trebao da se integrira u SBS nakon perioda od tri godine. JESS je ojačao poziciju donatora u Ruandi samom činjenicom da je uključio EFA FTI, koji zahtijeva da lokalni donatori podržavaju planove i izvještaje kao uslov daljnjih isplata. Pažnja je sada preusmjerena sa dobrih vladinih sektorskih planova na rezultate i efekat.

Izvor: Uttersprot, I. 2008. "Financing Education in Developing Countries: New Modalities, New Approaches— Examples from Rwanda." paper presented at "Directions in Educational Planning: Symposium to Honor the Work of Françoise Caillods," 3. i 4. juli 2008, u organizaciji IIEP-UNESCO, Pariz.

OPĆA PODRŠKA BUDŽETU U SIERA LEONEU

Donatori već deset godina pružaju opću podršku budžetu (GBS) Siera Leonea. Evropska komisija (EC) je dala GBS 1999. godine, što je bilo neuobičajeno za zamlju u konfliktu. DFID je 2001 pružio GBS; Svjetska banka i Afrička razvojna banka su također pružile podršku u okviru Kredita za podršku smanjenju siromaštva (PRSC). Do 2006, GBS se pružao na bilateralnoj osnovi, ali od tada, donatori i vlada pregovaraju multidonorsku podršku budžetu sa zajedničkim okvirom za ocjenu programskih rezultata (PAF). GBS dosljedno obezbjeđuje više od 26 posto stalnih diskrecionih i kapitalnih troškova; ovo finansiranje je jako važno za obezbjeđivanje nastavnčkih plata, na primjer. Manjak domaćih prihoda nakon rata, te potreba da se isplate radnici javnog sektora koji bi trebali da pruže osnovne usluge, bio je bitan element u odluci da se dodijeli GBS.

Iako GBS nije namijenjen za obrazovanje, PAF iz 2007. je obuhvatio sedam dogovorenih aktivnosti i pokazatelja za obrazovni sektor, uključujući i pokazatelje prolaznosti na ispitima, dokaze o raspodjeli fondova po školama, te povećanje dostupnosti osnovnih udžbenika. Razumna uspješnost prema ovim pokazateljima je neophodna za oslobađanje budućih tranši. PAF je tijesno povezan sa PRSP-om u Siera Leoneu, koji se smatra osnovnim političkim okvirom kroz koji se obezbjeđuje GBS.

Postoji rizik za vladu ukoliko ne uspije da zadovolji mjerila uspješnosti; ovo se i desilo 2007, kada su isplate odgođene. Kada se desi odgađanje, vlada mora da odgodi i druge troškove kako bi obezbijedila plate za javni sektor. Takvi prekidi mogu umanjiti kvalitet usluge koja se nudi.

Izvor: Thomson, A. i N. Karachiwalla. 2009. "Appropriate and Effective Financing Modalities and Channels for Education in Fragile Situations." INEE, Svjetska banka i Oxford Policy Management.

SMANJENJE DUGA U PAKISTANU

Smanjenje duga je pogodovalo Pakistanu na državnom nivou jer je smanjilo visinu isplate duga, koji predstavlja stalno opterećenje državnog budžeta. Međutim, zavisno od tačne forme smanjenja duga ili ugovora o zamjeni duga, vlada će dio ili sve budžetske uštede morati ekvivalentno pokriti namjenskim izdvajanjima na nivou provincija koje su odgovorne za pružanje usluga. Ugovor o smanjenju duga između Njemačke i Pakistana podrazumijevao je da se pola ukupnih ušteda potroši u Punjabu i Sjeverozapadnoj graničnoj provinciji (NWFP), na projektima za osnovno obrazovanje koje su odobrile njemačke vlasti. Naknadni sporazum o smanjenju duga se usmjerio na obnovu škola i ostale infrastrukture u Sjeverozapadnoj graničnoj provinciji nakon zemljotresa. Pri Ministarstvu finansija je formiran sekretarijat, da osigura da se odgovarajuća budžetska izdvajanja obavljaju na centralnom nivou i da se onda prosljeđuju provincijskim finansijskim uređima.

Izvor: Thomson, A. i N. Karachiwalla. 2009. "Appropriate and Effective Financing Modalities and Channels for Education in Fragile Situations." INEE, Svjetska banka i Oxford Policy Management.

Aneks 2: Korištena literatura i izvori o vanjskoim finansiranju obrazovanja

Napomena: Svim se URLovima pristupilo tokom maja 2010.

ActionAid i Education International. 2009. "Toolkit on Education Financing." ActionAid, Johannesburg, South Africa, i Education International, Brisel, Belgija.

Ovaj priručnik, namijenjen državnim koalicijama, sindikatima nastavnika, NVO i drugima, nudi pomoć agencijama da izgrade jaku kampanju za finansiranje obrazovanja i prilagođen je svakom jedinstvenom državnom kontekstu.

http://www.actionaid.org/docs/ei-aa-gce_toolkit.pdf

Browne, S. 2010. "Aid to Fragile States: Do Donors Help or Hinder?" (ed.) G. Mavrotas, *Foreign Aid for Development: Issues, Challenges, and the New Agenda*. Oxford: Oxford University Press, pp. 152–78.

Ovaj rad se bavi odnosima u tri nestabilne situacije: Burma, Ruanda i Zambija.

Prethodna verzija (2007) ove publikacije je dostupna na:

http://www.wider.unu.edu/publications/working-papers/discussion-papers/2007/en_GB/dp2007-01/

Berry, C. 2009. "A Framework for Assessing the Effectiveness of the Delivery of Education Aid in Fragile States." *Journal of Education for International Development* Vol. 4, No.1

Ovaj rad istražuje kako četiri pristupa pružanja pomoći u obrazovanju (sektorski pristup, povjerenički fondovi, socijalni fondovi i UN-ovi pristupi) imaju uticaj na rezultate u sektoru obrazovanja, posebno u nestabilnim situacijama, i identificira šta se može naučiti o efikasnom pružanju obrazovne pomoći u svakom od ovih primjera.

<http://www.equip123.net/jeid/articles/8/Berry-FrameworkAssessingtheEffectivenessDeliveryEducationAidFragileStates.pdf>

Brannelly, L., i Ndaruhutse, S. 2008. "INEE Framing Paper: Education Finance in States Affected by Fragility." INEE and CfBT Education Trust.

Ovaj okvirni rad napisan za INEEov Okrugli sto o politici 2008, nastoji dati odgovor na pitanja koja se odnose na trenutni nivo donatorskog finansiranja obrazovanja u situacijama nestabilnosti, da li postojeći mehanizmi finansiranja daju adekvatan odgovor potrebama u takvom okruženju i kako mehanizmi finansiranja doprinose izgradnji države, usklađivanju i uklapanju.

http://www.ineesite.org/uploads/documents/store/INEE_Policy_Roundtable_Framing_Paper-1.pdf

Brannelly, L., S. Ndaruhutse, i C. Rigaud. 2009. *Donors' Engagement: Supporting Education in Fragile and Conflict-affected States*. Međunarodni institut za planiranje obrazovanja i CfBT Education Trust.

Ova knjiga opisuje promjenjivu prirodu donatorskog finansiranja obrazovanja u nestabilnim i državama na koje je uticao konflikt. Opisuje stečeno iskustvo i dobru praksu.

http://www.iiep.unesco.org/fileadmin/user_upload/Info_Services_Publications/pdf/2009/Donors_Engagement.pdf

Brannelly, L., S. Ndaruhutse, i C. Rigaud. 2009. "Donors' Engagement: Supporting Education in Fragile and Conflict-affected States." Policy Brief. Međunarodni institut za planiranje obrazovanja i CfBT Education Trust.

Kratka napomena bazirana na gorenavedenoj knjizi:

http://www.cfbt.com/evidenceforeducation/pdf/20.%20DonorsEngagement_FINAL.pdf

Cambridge Education, Mokoro Ltd. i Oxford Policy Management. 2009. "Mid-Term Evaluation of the EFA Fast Track Initiative." Draft Synthesis Report (konačna verzija u izradi).

Izveštaj o efikasnosti FTI-ja u poticanju napretka ka univerzalnom završetku osnovnog obrazovanja, koji sadrži niz preporuka da se još više unaprijede budući partnerski programi i efikasnost.

[http://www.educationfasttrack.org/media/library/Evaluation-2009/02_SR_Draft\(v10z\)19Nov2009.pdf](http://www.educationfasttrack.org/media/library/Evaluation-2009/02_SR_Draft(v10z)19Nov2009.pdf)

Dom, C. 2009. "FTI and Fragile States and Fragile Partnerships: Mid-Term Evaluation of the EFA Fast Track Initiative." Radna verzija 6. Draft. Cambridge Education, Mokoro Ltd. i Oxford Policy Management.

Ovaj je rad dio Srednjeročne procjene EFA FTI-ja i analizira obrazovni i diskurs nestabilnosti koji se razvio i ispituje angažman EFA FTI-ja u ovim pitanjima.

http://www.camb-ed.com/fasttrackinitiative/download/WP6-FTI_FragileStates_9Jan09.pdf

EFAFast Track Initiative. 2008. "The EFA-FTI Modality Guidelines."

Svrha ovog vodiča je da pomogne lokalnim obrazovnim grupama da odluče kako da izaberu najpogodniji model finansiranja kojim će podržati sektorski plan za obrazovanje u nekoj zemlji, te da podrže procese donošenja odluka o izboru nadzornog organa za finansiranje.

http://www.educationfasttrack.org/media/library/EFA-FTI_FINAL_Modality_Guide_November_2008.pdf

IIEP-UNESCO (Međunarodni institut za planiranje obrazovanja). 2006. "Budget and Financial Management." Poglavlje 35, Dio 6 ("Management Capacity"), *Guidebook for Planning Education in Emergencies and Reconstruction*. IIEP-UNESCO, Pariz.

Poglavlje 35 u *Guidebook for Planning Education in Emergencies and Reconstruction* opisuje osnovne strategije za upravljanje budžetom i finansijama za obrazovanje u vanrednim situacijama. (Novija verzija će se objaviti 2010).

http://www.iiep.unesco.org/fileadmin/user_upload/Research_Highlights_Emergencies/Chapter35.pdf

INEE. 2009. "INEE Guidance Notes on Teacher Compensation in Fragile States."

Ovaj vodič je napisan da se odgovori na ključni izazov pružanja naknada nastavnicima u kvalitetnim obrazovnim sistemima i ponudi okvir za takve naknade.

http://www.ineesite.org/uploads/documents/store/INEE_teachers_r3.pdf

Kizilbash Agha, Z., i T. [Williamson](#). 2008. "[Common Funds for Sector Support](#)." ODI Izvještaj 36. Overseas Development Institute (ODI).

Ovaj izvještaj predstavlja dokaze o uspješnosti različitih modela pomoći, posebno istražuje efekat prelaznih modaliteta na sisteme i kapacitete određene zemlje.

<http://www.odi.org.uk/resources/download/403.pdf>

Harvey, P., K. Haver, J. Hoffmann, i B. Murphy. 2010. "Delivering Money: Cash Transfer Mechanisms in Emergencies." Save the Children UK (for the Cash Learning Partnership).

Ovaj izvještaj opisuje ono što se naučilo iz prethodnog iskustva i nudi smjernice za rukovodioce projektima koji trebaju da odluče na koji način mogu najbolje isporučiti novac ljudima kojima je potreban.

http://www.savethechildren.org.uk/en/docs/Delivering_Money_low_res.pdf

Leader, N., i P. Colenso. 2005. "Aid Instruments in Fragile States." PRDE (Poverty Reduction in Difficult Environments) Radna verzija 5, UK Department for International Development.

Ovaj rad opisuje ograničenja u trenutnim pristupima izabiranja instrumenata pomoći za nestabilne situacije i sve prisutnije razumijevanje o načinu na koji se ti instrumenti koriste u takvim kontekstima.

http://ineesite.org/uploads/documents/store/doc_1_Aid_Instruments_in_Fragile_States.pdf

Macrae, J., i A. Harmer. 2005. "[Re-thinking Aid Policy in Protracted Crises](#)." *ODI Opinions*, br. 58.

Ovaj kratki članak prikazuje promjenu u razmišljanju tokom proteklih deset godina u vezi sa odnosom između pomoći i razvoja.

<http://www.odi.org.uk/resources/download/462.pdf>

ODI. 2009. "Mutual Accountability at the Country Level: A Concept and Emerging Good Practice Paper."

Ovaj popratni rad istražuje pitanje uzajamne odgovornosti na primjerima dobre prakse u 19 zemalja, s posebnim osvrtom na Ruandu, Mozambik i Vijetnam.

<http://www.oecd.org/dataoecd/58/32/43235053.pdf>

ODI. 2007. "Education Aid in Fragile States: Delivering it Effectively." Izvještaj.

Ovaj rad razvija okvir za ocjenjivanje uspješnosti obrazovne pomoći u koristi ga da ocijeni primjere pomoći obrazovanju u brojnim nestabilnim situacijama.

<http://www.odi.org.uk/resources/download/4072.pdf>

OECD. 2009. "[International Good Practice Principles for Country-led Division of Labour and Complementarity.](#)"

Ovih osam principa dobre prakse se primjenjuju na podjelu rada između zemalja i donatora unutar određene zemlje, s ciljem da se pojednostavi i koordinira donatorska pomoć na efikasan način, skrojen prema potrebama zemlje.

<http://www.oecd.org/dataoecd/32/21/43408412.pdf>

OECD. 2007. "Principles for Good International Engagement in Fragile States and Situations."

Ovi principi imaju za cilj da pomognu međunarodnim akterima da njeguju konstruktivni angažman između državnih i međunarodnih aktera u konfliktnim i zemljama sa slabom vlasti, i tokom perioda privremene nestabilnosti u stabilnijim zemljama.

<http://www.oecd.org/dataoecd/28/5/43463433.pdf>

OECD. 2005. "Pariška deklaracija o djelotvornoj pomoći."

Pariška deklaracija o djelotvornoj pomoći je sporazum da se poboljša kvalitet pomoći, kojeg je 2005. godine potpisalo više od 100 donatora, zemalja u razvoju i nevladinih organizacija.

<http://www.oecd.org/dataoecd/11/41/34428351.pdf>

Pan American Health Organisation (PAHO). 2009. "Be a Better Donor: Practical Recommendations for Humanitarian Aid."

Ovaj je vodič sažetak preporuka za tri osnovna aktera: donatore, organizacije za odgovor u situacijama državne katastrofe i za procjenu rizika i medije, s ciljem da se iznesu na svjetlo mitovi koji ometaju ili nanose štetu procesima donacija i efikasnoj upotrebi ovih donacija da se ublaže posljedice katastrofa.

[http://www.reliefweb.int/rw/lib.nsf/db900sid/MUMA-7V99W7/\\$file/PAHO-Jul2009.pdf?openelement](http://www.reliefweb.int/rw/lib.nsf/db900sid/MUMA-7V99W7/$file/PAHO-Jul2009.pdf?openelement)

Save the Children. 2009. "Last in Line, Last in School 2009: Donor Trends in Meeting Education Needs in Countries Affected by Conflict and Emergencies."

Godišnji izvještaj "Last in Line, Last in School" fondacije Save the Children, identificira ključna područja politike i praksi koje treba reformirati kako bi se osiguralo da se djeci u konfliktnim i nestabilnim državama pruži obrazovanje.

http://www.savethechildren.org.uk/en/docs/Last_in_Line_2009.pdf

Save the Children. 2007. "Last in Line, Last in School: How Donors are Failing Children in Conflict-affected Fragile States."

http://www.savethechildren.org/publications/rewrite-the-future/RTF_Last_in_Line_Last_in_School_report_FINAL.pdf

Save the Children. 2008. "Last in Line, Last in School 2008: How Donors can Support Education for Children Affected by Conflict and Emergencies."

<http://www.savethechildren.org/publications/rewrite-the-future/RTF-last-in-line-donors-can-support.pdf>

Steer, L, i G. Baudienville. 2010. "What Drives Donor Financing of Basic Education?" Izvještaj o ODI projektu, br. 39 (februar).

Ovaj izvještaj ističe da je nekolicina donatora ispunila kolektivno obećanje da će efikasnije i sa više finansija podržati državne obrazovne programe.
<http://www.odi.org.uk/resources/download/4755.pdf>

Stoddard, A. 2008. "International Humanitarian Financing: Review and comparative assessment of instruments." Konačni izvještaj. Office of US Foreign Disaster Assistance.

Ova studija predstavlja pregled polja humanitarnog finansiranja i poredi niz mehanizama koji su trenutno dostupni donatorima. Također, identificira bitna pitanja za donatore i njihove partnere dok razvijaju buduće strategije finansiranja.
<http://www.humanitarianoutcomes.org/resources/HumanitarianFinancingReview2008.pdf>

Third High Level Forum on Aid Effectiveness. 2008. "Accra Agenda for Action."

Donatori i partnerske vlade su usvojile Akcioni plan iz Accre kako bi ubrzali i produbili provedbu Pariške deklaracije o djelotvornoj pomoći (2005).
<http://siteresources.worldbank.org/ACCRAEXT/Resources/4700790-1217425866038/AAA-4-SEPTEMBER-FINAL-16h00.pdf>

Thomson, A., i N. Karachiwalla. 2009. "Appropriate and Effective Financing Modalities and Channels for Education in Fragile Situations." INEE, Svjetska banka i Oxford Policy Management.

Ovaj rad je baziran na studiji slučaja šest zemalja (Afganistan, Etiopija, Nepal, Pakistan, Siera Lone i Somalija) i analizira na koji način različiti modeli finansiranja odgovaraju različitim aspektima nestabilnosti, ciljeve različitih aktera, uslove za procjenu različitih vrsta modela finansiranja i implikacije izbora modela za vlade, razvojne partnere i pružaoce usluga.
http://www.ineesite.org/uploads/documents/store/Modalities_Report_publish_pdf1.pdf

UNESCO. 2010. *EFA Global Monitoring Report 2010: Reaching the Marginalized.*

Global Monitoring Report (GMR) za 2010. godinu istražuje faktore koji produbljuju marginalizaciju u obrazovanju, i ističe uspjehe – i poraze – javne politike, fokusirajući se na dva ključna područja: (i) pristup školovanju i mogućnostima učenja i (ii) rad u nastavi, proces učenja i postignuća.

<http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001866/186606E.pdf>

Wathne, C., and E. Hedger. 2010. “What Does an Effective Multilateral Donor Look Like?” ODI Policy Briefing, no. 40.

Ovaj izvještaj o projektu sumira zaključke istraživanja o načinu na koji akteri koji primaju pomoć vide efikasnost multilateralnog donatorstva.

[http://www.reliefweb.int/rw/lib.nsf/db900sid/SNAA-84A8WX/\\$file/ODI%20Project%20Briefing%2040.pdf?openelement](http://www.reliefweb.int/rw/lib.nsf/db900sid/SNAA-84A8WX/$file/ODI%20Project%20Briefing%2040.pdf?openelement)

Winthrop, R., S. Ndaruhutse, J. Dolan, and A. Adams. 2010. “Education’s Hardest Test: Scaling up Aid in Fragile and Conflict-Affected States.” Policy Outlook. Center for Universal Education, Brookings Institution and CfBT Education Trust.

U ovom se pregledu ističu izazovi na koje se treba odgovoriti i daje preporuke donatorima donatorima i međunarodnoj zajednici o podržavanju obrazovanja u nestabilnim i zemljama u kojima traju sukobi.

<http://www.cfbt.com/evidenceforeducation/pdf/2010-01%20final.pdf>

Winthrop, R., S. Ndaruhutse, J. Dolan, i A. Adams. 2010. “Financing for All: How to Include Fragile and Conflict-affected States in the Education FTI.” Policy Outlook. Center for Universal Education, Brookings Institution and CfBT Education Trust.

U ovom pregledu se ističe sedam načina EFA FTI treba da razvije kako bi uspješnije i konzistentnije reagovala na obrazovne potrebe u nestabilnim i zemljama u kojima traju sukobi.

<http://www.cfbt.com/evidenceforeducation/pdf/2010-02%20final.pdf>

Aneks 3: Vanjsko finansiranje obrazovanja . Donatori i provedbene agencije

BILATERALNI DONATORI

Abu Dhabi

Fond za razvoj Abu Dabija

<http://www.adfd.ae/pages/default.aspx>

Australija

Australska agencija za međunarodni razvoj (AusAID)

<http://www.ausaid.gov.au>

Austrija

Austrijska razvojna agencija (ADC)

<http://www.ada.gv.at>

Belgija

Razvojna agencija (DGDC)

<http://www.dgdc.be>

Tehnička saradnja (BTC)

<http://www.btcctb.org>

Kanada

Kanadska agencija za međunarodni razvoj (CIDA)

<http://www.acdi-cida.gc.ca>

Danska

Ministarstvo vanjskih poslova

<http://www.um.dk>

Finska

Ministarstvo vanjskih poslova

<http://formin.finland.fi>

Francuska

Ministarstvo vanjskih poslova

<http://www.diplomatie.gouv.fr>

Groupe Agence Française de Développement

<http://www.afd.fr>

Njemačka

Federalno ministarstvo za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ)

<http://www.bmz.de/en/index.html>

KfW Development Bank

<http://www.kfw.de>

Njemačka agencija za tehničku saradnju (GTZ)

<http://www.gtz.de>

Grčka

Ministarstvo vanjskih poslova / Program za razvojnu saradnju Republike Grčke

<http://www.hellenicaid.gr>

Irska

Irish Aid

<http://www.irishaid.gov.ie>

Italija

Ministarstvo vanjskih poslova

<http://www.cooperazioneallosviluppo.esteri.it>

Japan

Ministvo vanjskih poslova Japana

<http://www.mofa.go.jp>

Međunarodna agencija za saradnju Japana (JICA)

<http://www.jica.go.jp>

Luksemburg

Agencija za razvojnu saradnju Luksemburga

<http://www.lux-development.lu>

Holandija

Ministarstvo vanjskih poslova

<http://www.minbuza.nl>

Novi Zeland

Agencija za međunarodnu pomoć i razvoj Novog Zelanda (NZ Aid)

<http://www.nzaid.govt.nz>

Norveška

Norveška agencija za razvojnu saradnju (Norad)

<http://www.norad.no/en/>

Portugal

Ministarstvo vanjskih poslova

<http://www.mne.gov.pt/mne/en/>

Portugalski institut za podršku razvoju (IPAD)

<http://www.ipad.mne.gov.pt>

Katar

Ministarstvo vanjskih poslova

<http://english.mofa.gov.qa/index.cfm>

Rumunija

Ministarstvo vanjskih poslova

<http://www.mae.ro>

Rusija

Ministarstvo vanjskih poslova

<http://www.mid.ru>

Španija

Španska agencija za međunarodni razvoj (AECID)

<http://www.aecid.es>

Generalna direkcija za planiranje razvoja i ocjenu politike

<http://www.maec.es>

Švedska

Švedska agencija za međunarodni razvoj i saradnju (SIDA)

<http://www.sida.se>

Švicarska

Švicarska agencija za razvoj i saradnju (SDC)

<http://www.deza.ch>

Državni sekretarijat za ekonomska pitanja (SECO)

<http://www.seco.admin.ch>

Velika Britanija

Odjel za međunarodni razvoj Vlade Velike Britanije (DFID)

<http://www.dfid.gov.uk>

Sjedinjene Američke države

Agencija za međunarodni razvoj (USAID)

<http://www.usaid.gov>

Millennium Challenge Corporation (MCC)

<http://www.mcc.gov>

MULTILATERALNI DONATORI

Grupacija Afričke razvojne banke

<http://www.afdb.org>

Arapska banka za ekonomski razvoj u Africi (BADEA)

<http://www.badea.org/index.html>

Arapski fond za ekonomski i socijalni razvoj (AFESD)

<http://www.arabfund.org/>

Azijska razvojna banka (ADB)

<http://www.adb.org>

Razvojna banka Kariba (CDB)

<http://www.caribank.org/>

Centralna američka banka za ekonomsku integraciju (CABEI)

<http://www.bcie.org/english/index.php>

Sekretariat Commonwealtha

<http://www.thecommonwealth.org/>

Corporación Andina de Fomento (CAF)

<http://www.caf.com>

Savjet Evrope i Razvojna banka Savjeta Evrope CEB)

<http://www.coe.int/>

Istočnoafrička razvojna banka (EADB)

<http://www.eadb.org/>

Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD)

<http://www.ebrd.com/>

Evropska komisija/ Europe Aid

http://ec.europa.eu/europeaid/index_en.htm

Evropska komisija/Humanitarni ured (ECHO)

http://ec.europa.eu/echo/index_en.htm

Inter-američka razvojna banka (IDB)

<http://www.iadb.org>

Međunarodni monetarni fond (MMF)

<http://www.imf.org>

Organizacija američkih država (OAS)

<http://www.oas.org/en/default.asp>

Agencija UN-a za pomoć palestinskim izbjeglicama (UNRWA)

<http://www.un.org/unrwa/>

Dječiji fond Ujedinjenih nacija (UNICEF)

<http://www.unicef.org>

Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP)

<http://www.undp.org/>

Organizacija za obrazovanje, nauku i kulturu Ujedinjenih nacija (UNESCO)

<http://www.unesco.org>

Zapadnoafrička razvojna banka (BOAD)

<http://www.boad.org/>

Svjetska banka

<http://www.worldbank.org/>

DRUGE ORGANIZACIJE

ActionAid <http://www.actionaid.org>

Akademija za razvoj obrazovanja (AED) <http://www.aed.org>

Razvojna mreža Aga Khan <http://www.akdn.org/education.asp>

Institut Brookings, Centar za univerzalno obrazovanje (CUE)

<http://www.brookings.edu/universal-education.aspx>

CARE <http://www.care.org>

Fond za obrazovanje CfBT www.cfbt.com

Dubai Cares Foundation <http://www.dubaicare.ae>

Educate Girls Globally <http://www.educategirls.org/index.htm>

Centar za razvoj obrazovanja www.edc.org

Fondacija Hewlett <http://www.hewlett.org/programs/global-development-program/quality-education-in-developing-countries>

Intel Corporation

http://www.intel.com/intel/education/index.htm?iid=intel_corp+body_education

Američki komitet spasa (IRC) <http://theirc.org>

Kellogg Foundation <http://www.wkkf.org>

Nike Foundation <http://www.nikefoundation.org>

Institut otvoreno društvo i Fondacija Soros <http://www.soros.org>

Oxfam <http://www.oxfam.org>

Plan International <http://plan-international.org>

Qatar Foundation

<http://www.qf.org.qa>

Save the Children <http://www.savethechildren.org>

Universal Education Foundation <http://www.uef-eba.org>

Globalna inicijativa za obrazovanje Svjetskog ekonomskog foruma sa partnerima:

- AMD www.amd.com

- Cisco www.cisco.com

- Deloitte www.deloitte.com/global

- Edelman <http://www.edelman.com>
- EMC <http://www.emc.com>
- Heidrick and Struggles www.heidrick.com
- Microsoft www.microsoft.com
- SAS <http://www.sas.com>
- SK Corporation <http://www.sk.co.kr>
- Strategic Real Estate providers <http://www.stratreal.com>

Rječnik ključnih pojmova

Odgovornost je objašnjenje značenja i razloga za aktivnosti i odluke koje uzimaju u obzir potrebe, interese, kapacitete i okolnosti pogođenih strana. Odgovornost se tiče transparentnosti procesa upravljanja, uključujući i korištenje finansijskih sredstava. Tiče se prava da se svaki glas čuje i obaveza da se odgovori. U obrazovanju, odgovornost znači da se oni koji pružaju obrazovne usluge smatraju odgovornim za kvalitet tih usluga u smislu znanja učenika, i njihovih vještina i stavova; ponašanja nastavnika i uspješnosti škola i sistema.

Djelotvornost pomoći se odnosi na poboljšanje upravljanja, isporuke, te na komplementarnost zajedničkih razvojnih aktivnosti kako bi se osigurao najveći mogući rezultat u razvoju.

Uklapanje se odnosi na praksu donatora da se pridržavaju politika, strategija i prioriteta partnerske zamlje i koriste njen sistem javnog finansijskog poslovanja i administrativni sistem kao vodilju za vlastite intervencije, s ciljem izgrađivanja kapaciteta i vlasništva.

Kapacitet je kombinacija snaga, kvaliteta i sredstava kojima raspolaže pojedinac, zajednica, društvo ili organizacija, koji se mogu koristiti da bi se postigli dogovoreni ciljevi.

Izgradnja kapaciteta ili razvoj kapaciteta je trajan proces kroz koji pojedinci, grupe, organizacije i društva unapređuju mogućnosti da identificiraju i odgovore razvojnim izazovima. (Ova se dva termina naiznjenično koriste u ovoj publikaciji.)

Organizacije civilnog društva odnose se na niz nevladinih i neprofitabilnih organizacija – uključujući i grupe u zajednici, sindikate, domaće grupe, dobrotvorne i vjerske organizacije, profesionalna udruženja i dobrotvorne fondacije – koje su prisutne u javnom životu i zastupaju interese i vrijednosti svojih članova ili drugih, na bazi etičkih, kulturalnih, političkih, naučnih, religioznih ili filantropskih stavova.

Razvojne banke su finansijske institucije koje kapitalom i/ili kreditima finansiraju nove i rastuće poslove i projekte ekonomskog razvoja u zemljama u razvoju.

Dijaspora se odnosi na bilo koju grupu koja je raseljena van svoje domovine.

Razvoj u ranom djetinjstvu je proces u kojem se djeca od 0 do 8 godina optimalno razvijaju fizički i mentalno, stiču emotivno povjerenje, društvenu kompetenciju i razvijaju spremnost da uče. Ove procese podržavaju društvene i finansijske politike i sveobuhvatne programe koji integriraju zdravlje, prehranu, sanitarije, higijenu, obrazovanje i usluge zaštite djece. Sva djeca i porodice imaju koristi od visoko kvalitetnih programa, a najviše koristi imaju nepriviligirane grupe.

Rani oporavak znači oporavak koji počinje rano u humanitarnom okruženju. Oporavak je višedimenzionalan proces koji se odvija po principima razvoja i koji teži proširenju humanitarnih programa i katalizaciji prilika za održivi razvoj. Cilj ranog oporavka je da se, u najvećoj mogućoj mjeri, generiraju domaći, samoodrživi i otporni procesi postkriznog oporavka.

Obrazovanje u vanrednim situacijama predstavlja kvalitetne mogućnosti obrazovanja za sve uzraste u vanrednim situacijama, uključujući i razvoj u ranom djetinjstvu, osnovno, srednje,

neformalno, tehničko, stručno, tercijarno i obrazovanje za odrasle. Obrazovanje u hitnim slučajevima omogućava fizičku, psihosocijalnu i kognitivnu zaštitu koja može da održi i spasi živote.

Formalno obrazovanje se odnosi na prilike za učenje koje omogućava sistem škola, fakulteta, univerziteta i ostalih obrazovnih institucija. Obično podrazumijeva puno obrazovanje za djecu i mlade, koje počinje od pete i sedme godine i nastavlja se do dvadesete - dvadeset pete godine života. U pravilu ga razvijaju državna ministarstva obrazovanja, ali u hitnim situacijama ga mogu podržavati i drugi obrazovni akteri.

Nestabilnost ili situacije nestabilnosti nemaju međunarodno određenu definiciju. Međutim, većina je razvojnih agencija prihvatila definiciju OECD-DAC-a: "Države su nestabilne kada državne strukture nemaju političku volju i/ili kapacitet da obezbijede osnovne funkcije potrebne da se suzbije siromaštvo, obezbijedi razvoj i da se čuvaju sigurnost i ljudska pava njihove populacije." (OECD, 2007, "Principles for Good International Engagement in Fragile States and Situations," OECD, Pariz).

Usklađivanje se odnosi na uobičajene aranžmane različitih donator koji vode ka usvajanju niza racionaliziranih procedura, većoj otvorenosti i povećanoj razmjeni informacija o humanitarnim intervencijama u određenoj zemlji ili sektoru unutar neke zemlje.

Humanitarna pomoć je aktivnost usmjerena na spašavanje života, olakšavanje patnje i očuvanje ljudskog dostojanstva tokom i nakon kriza izazvanih ljudskim djelovanjem ili prirodnom katastrofom, te na sprečavanje i jačanje spremnosti za moguću pojavu takvih situacija. Humanitarna aktivnost treba biti vođena humanitarnim principima *ljudskosti*, što znači usmjerena na spašavanje ljudskih života i olakšavanje patnje bilo gdje; *nepriistrasnosti*, odnosno primjenom aktivnosti isključivo na bazi potreba, bez diskriminacije između ili unutar pogođenih skupina; *neutralnosti*, koja podrazumijeva da humanitarna aktivnost ne smije stati na stranu bilo koje od strana u oružanom ili konfliktu druge vrste gdje se takva aktivnost odvija; te *nezavisnosti*, odnosno, autonomiji humanitarnih ciljeva u odnosu na političke, ekonomske, vojne ili ciljeve druge vrste koje bilo koji učesnik može povezivati sa područjima gdje se humanitarna pomoć primjenjuje. (Principoi i dobra praksa humanitarnog donatorstva)

Milenijski razvojni ciljevi (MDGs) je osam ciljeva koje je 2000. godine usvojilo 189 država a koje treba ostvariti do 2015. godine. Ovi ciljevi predstavljaju odgovor na glavnim razvojne izazove u svijetu; teže da zaustave glad i postignu univerzalno obrazovanje, rodnu jednakost, zdravlje djece, materinsko zdravlje, borbu protiv HIV/SIDAe, i da se postigne ekološka održivost i globalno partnerstvo.

Nadgledanje je redovno posmatranje i bilježenje aktivnosti koje se odvijaju unutar nekog projekta ili programa. To je proces rutinskog prikupljanja informacija u svim aspektima projekta i često se tiče praćenja unaprijed definiranih indikatora u odnosu na prvobitne podatke.

Procjena potreba je sistematičan proces za određivanje i odgovaranje na potrebe ciljane populacije ili zajednice. Obično se koristi da se opravda forma i provedba nekog projekta ili programa.

Neformalno obrazovanje se odnosi na obrazovne aktivnosti koje ne odgovaraju definiciji formalnog obrazovanja (vidi drugu natuknicu). Neformalno obrazovanje se odvija unutar i mimo obrazovnih institucija i dostupno je svim uzrastima. Ne vodi uvijek sticanju zvanične dipome. Neformalne obrazovne programe karakteriše raznolikost, fleksibilnost i mogućnost da se brzo odgovori novim obrazovnim potrebama djece ili odraslih. Često su osmišljeni za specifične grupe učenika, poput onih koji su prestari za svoj razred, onih koji ne pohađaju zvanične škole, ili za odrasle. Planovi i programi mogu biti bazirani na formalnom obrazovanju ili na novim pristupima. Primjeri neformalnog obrazovanja su ubrzani kurs, programi koji se izvode poslije škole, opismenjavanje i osnovne matematičke operacije. Neformalno obrazovanje može rezultirati u kasnijem priključivanju formalnim obrazovnim programima. Ono se nekada naziva i „druga šansa za obrazovanje”.

Nevladina organizacija (NVO) je dobrovoljna, neprofitna organizacija koja postoji ili zbog dobrobiti članova (bazna organizacija) ili zbog drugih. Nevladine organizacije obično doprinose ili učestvuju u projektima saradnje, obrazovanju, obukama, ili drugim humanitarnim, progresivnim ili nadzornim aktivnostima. One se obično smatraju dijelom civilnog društva. Međunarodne nevladine organizacije su angažirane u raznim zemljama i/ili regijama širom svijeta; lokalne nevladine organizacije rade u zemljama iz kojih potiču.

Nedržavni pružatelji usluga (NSPs) se odnosi na širok spektar organizacija civilnog društva i organizacija iz privatnog sektora (profitnih ili neprofitnih) koje ne zavise od vlade i pružaju osnovne usluge.

Zvanična razvojna pomoć (ODA) se definira kao tokovi zvaničnog finansiranja čiji je glavni cilj promocija ekonomskog razvoja i dobrobit zemalja u razvoju i koji su koncesijske prirode sa udjelom granta od najmanje 25 posto (koristi se fiksna stopa popusta od 10 posto). Po dogovoru, ODA tokovi uključuju priloge donatorskih vladinih agencija na svim nivoima za razvojne zemlje (“bilateralna ODA”) i multilateralnim institucijama. Računi ODA sadržavaju isplate bilateralnih donatora i multilateralnih institucija. Zajmovi izvoznih kreditnih agencija – samo zbog promocije izvoza – je isključeno (OECD Glossary of Statistical Terms). Po ovoj publikaciji, razvojna pomoć nije ograničena na tokove od bilateralnih donatora, nego na širok spektar potencijalnih donatora.

Učešće znači biti uključen i utjecati na procese, odluke i aktivnosti. Učešće je svačije pravo i osnov je za rad sa zajednicama i na razvojnim programima. Učešće varira u odnosu na razvojne kapacitete. Sve grupe, uključujući i odrasle, djecu, mlade ljude, osobe sa onesposobljenjem i članove ugroženih grupa mogu od najranijeg doba učestvovati na različite načine. Ni jednoj grupi se ne bi smjele uskratiti prilike za učešće zato što ih se ne može shvatiti ili zato što je s njima teško raditi. Učešće je dobrovoljno. Ljudi su pozvani i ohrabreni da učestvuju, nisu prinuđeni ili izmanipulirani. Učešće može uključivati niz aktivnosti i pristupa. Među pasivne uloge spadaju korištenje usluga, doprinosi u materijalnim sredstvima, prihvatanje odluka drugih i minimalne konsultacije. Primjeri aktivnog učešća uključuju vrijeme izdvojeno za učešće, direktno donošenje odluka i planiranje i provođenje obrazovnih aktivnosti.

Izgradnja mira je aktivnost kojom se određuju i podržavaju strukture koje će pokušati ojačati i učvrstiti mir kako bi se izbjeglo ponovno izbijanje sukoba. (Boutros Boutros Ghali. 1992 “An

Agenda for Peace: Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping.” UN Doc. A/47/277—S/24111 (17 Jun 1992).)

Okvir za ocjenjivanje uspješnosti (PAF) je dio opće podrške budžetu i pruža osnov za zajedničko nadgledanje i upravljanje finansiranjem u skladu sa nizom unaprijed dogovorenih zajedničkih principa; isplate su, međutim, pitanje pojedinačne odluke donatora.

Strateški dokument o smanjenju siromaštva (PRSP) ističe trenutno stanje ekonomskih i društvenih prilika u zemlji i daje strategiju državnog proračuna za suzbijanje siromaštva i održanje ekonomskog rasta u srednjeročnom periodu, ističući makroekonomske, strukturalne i socijalne politike i programe.

Jedinice za provedbu projekta (PIUs) se odnose na svo specijalno osoblje i aranžmane koji se dogovore u donatorskim agencijama s ciljem upravljanja i provođenja projekata.

Javno-privatna partnerstva se mogu definirati kao partnerstva između javnog i privatnog sektora s ciljem da se osmisli, planira, finansira, izgradi i/ili upravlja projektima koji se inače smatraju dijelom javnog sektora.

Kvalitetno obrazovanje je priuštivo, dostupno, osjetljivo na rodnost i odgovara raznolikosti. Ono uključuje: 1) sigurno, inkluzivno i prijateljsko okruženje za one koji uče; 2) kompetentne i dobro obučene nastavnike koji su obrazovani u svom polju i u pedagogiji; 3) prikladan i za kontekst odgovarajući plan i program koji je razumljiv i kulturološki, lingvistički i sociološki relevantan za one koji uče; 4) adekvatne i relevantne materijale za nastavnike i one koji uče; 5) metode predavanja koje podstiču učešće i poštuju dignitet onih koji uče; 6) primjerenu veličinu razreda i omjer nastavnik – učenik; i 7) usmjerenost na rekreaciju, igru, sport i kreativne aktivnosti, pored polja poput pismenosti, matematike i životnih vještina.

Oporavak je obnova i poboljšanje objekata, života, životnih uslova i psihosocijalnog blagostanja pogođenih zajednica, kao i naponi da se smanje faktori rizika od katastrofe.

Relevantno obrazovanje se odnosi na prilike za učenje koje su prikladne za one koji uče. Relevantno obrazovanje uzima u obzir lokalne tradicije i institucije, pozitivne kulturne običaje, sisteme vjerovanja i potrebe zajednice. Priprema djecu za pozitivnu budućnost u društvu u državnom i međunarodnom kontekstu. Relevantno obrazovanje je element kvalitete obrazovanja i odnosi se na ono što se uči, kako se uči i koliko je učenje djelotvorno.

Akter je osoba, grupa ili institucija koja ima interese u nekom projektu ili programu.

Izgradnja države se odnosi na aktivnosti da se razviju kapaciteti, institucije i legitimitet države u odnosu na efikasne političke procese za pregovore o zajedničkim zahtjevima između države i društvenih grupa. (OECD DAC, Concepts and Dilemmas of State-building in Fragile Situations: from Fragility to Resilience. Off-print of the Journal on Development 2008, Volume 9, No. 3.)